

T. C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İLKOKUL 4. SINIF SOSYAL BİLGİLER
PROGRAMINDA YER ALAN ATATÜRKÇÜLÜK
KAZANIMLARININ ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ
(Küçükçekmece İlçe Örneği)**

AHMET ZOGO

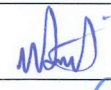

TEZ DANIŞMANI

YRD. DOÇ. DR. SABRİ CAN SANNAV

EDİRNE 2016

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet ZOGO tarafından hazırlanan **İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Atatürkçülük Kazanımlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Küçükçekmece İlçe Örneği)** Konulu Yüksek Lisans tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 15.-16. maddeleri uyarınca **20.01.2016 Çarşamba** günü saat **14.00** 'da yapılmış olup, yüksek lisans tezinin *** Kabul edilmesine** **OYBİRLİĞİ/OYÇOKLUĞU** ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Yrd. Doç. Dr. Sabri Can SANNAV (Danışman)	Kabul edilmesine	
Yrd. Doç. Dr. Şahin DÜNDAR	Kabul edilmesine	
Yrd. Doç. Dr. Sezai ÖZTAŞ	Kabul Edilmesine	

* Jüri üyelerinin, tezle ilgili kanaat açıklaması kısmında "Kabul Edilmesine/Reddine" seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekir.

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	10099943
Yazar Adı / Soyadı	AHMET ZOGO
Uyruğu / T.C.Kimlik No	TÜRKİYE / 12473087754
Telefon	5433771093
E-Posta	ahmet_zogo@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler programında yer alan Atatürkçülük kazanımlarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Küçükçekmece ilçe örneği)
Tezin Tercümesi	Evaluating the teachers opinions about gaining the basic ideology of Kemalism in the cirrucalum of social programmes for 4 th classes (Example of Küçükçekmece Districts)
Konu	Eğitim ve Öğretim = Education and Training
Üniversite	Trakya Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	İlköğretim Anabilim Dalı
Bilim Dalı	Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2016
Sayfa	125
Tez Danışmanları	YRD. DOÇ. DR. SABRİ CAN SANNAV 26251623850
Dizin Terimleri	Sosyal bilgiler dersi=Social studies course ; Atatürkçülük=Kemalism ; Öğretmen görüşleri=Teachers opinions
Önerilen Dizin Terimleri	
Kısıtlama	Yok

Yukarıda bilgileri kayıtlı olan tezimin, bilimsel araştırma hizmetine sunulması amacı ile Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında arşivlenmesine ve internet üzerinden tam metin erişime açılmasına izin veriyorum.

26.01.2016

İmza:

Tezin Adı: İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Atatürkçülük Kazanımlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

Hazırlayan: Ahmet ZOGO

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, ilkokul 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan Atatürkçülük kazanımlarını, ilkokul 4. sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirmektir. Diğer bir deyişle amaç; Atatürkçülük kazanımları ile diğer değişkenler (ders kitabı, öğretmen özellikleri, derslerde kullanılan yöntem ve teknikler, derslerde kullanılan araç-gereçler) arasında nasıl bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmaktır.

Araştırmada, öğretmenlerin Atatürkçülük kazanımlarına ilişkin görüşlerini belirlemek için araştırmacı tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır.

Araştırma İstanbul ili Küçükçekmece ilçesinde MEB'e bağlı ilkokullarda görev yapan ve 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersine giren 155 Sınıf öğretmenine uygulanan anket verilerine dayanmaktadır. Elde edilen verilerin istatistiksel analizinde, SPSS (Statistical Package For Social Sciencens) paket programından yararlanılmıştır. Bu çalışma 2013-2014 eğitim-öğretim yılı ile sınırlandırılmıştır.

Araştırma sonucunda anket verileri doğrultusunda Atatürkçülük kazanımları ile diğer değişkenler arasındaki ilişkiler tablolştırılmış; incelenerek sonuç ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Atatürkçülük, Öğretmen Görüşleri, Sosyal Bilgiler Dersi

Name of Thesis: Evaluating the teachers opinions about gaining the basic ideology of Kemalism in the curriculum of social programmes for 4 th classes (Example of Küçükçekmece Districts)

Prepared by: Ahmet ZOGO

ABSTRACT

The aim of this research is to evaluate the acquisitions of Kemalism which are taking part in Social Studies Curriculum at 4th class, according to the views of teachers who are working at 4th class in primary school. In other words the aim is to find out the relationship between the acquisitions of Kemalism and other factors (textbook, features of teacher, the teaching method and techniques which are used in class).

In research, the survey is used by the researcher to collect data to find out the views of teachers about the acquisition of Kemalism.

The research is based on the survey data which is applied to 155 teachers who work at primary school (MEB) in Istanbul, Küçükçekmece and teach Social Sciences at 4th class. SPSS (Statistical Package For Social Science) is benefited during the statistical analyse of collected data. This study is restricted the education and training year of 2013-2014.

As a result of the research the relationship between the acquisition of Kemalism and the other factors are tabulated according to statistical analyse of the survey; and the conclusion and suggestion are presented.

Key Words: Kemalism, The view of teachers, Social Studies Course

ÖNSÖZ

Özgür bir varlık olan birey, yaşadığı dünyayı anlama ve anlamlandırmada fiziksel-duygusal özellikleri ile ilgi-istek ve yeteneklerinin farkında olmalıdır. Bu farkındalığın gerçekleşmesini amaç edinen Sosyal Bilgiler dersi, bireyin yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insan ve doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar. Bunun yanı sıra kişi, içinde yaşadığı toplumun bir ferdi olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan sorumluluklarını yerine getiren bir vatandaş olarak yetişmelidir.

İlköğretim okullarımızda okutulan Sosyal Bilgiler dersinde Atatürkçülük kazanımlarının genel amacı, öğrencilerin etkin ve üretken bir vatandaş olmasında, Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı kalarak, Atatürkçü düşünce sisteminin temel özelliklerini bilen ve uygulayan ulusal bilince ulaşmış bireyler yetiştirmektir. Bu çalışmada, öncelikle Sosyal Bilgiler ve öğretimi hususunda genel bilgiler sunulmuş, Sosyal Bilgiler programının öğeleri incelenerek, ilköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler programında yer alan Atatürkçülük kazanımlarına değinilmiştir. Atatürkçülük kazanımlarının öğretimi ile diğer değişenler (ders kitabı, öğretmen özellikleri, derslerde kullanılan yöntem ve teknikler, derslerde kullanılan araç-gereçler) arasındaki bağın mevcut durumu tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu konuda İlköğretim 4. sınıf basamağında öğretim yapan öğretmenlerimizin görüşleri alınarak sonuçlara ulaşılmıştır. Sonuçlar doğrultusunda, Atatürkçülük kazanımlarının öğretimi ile ilgili çalışmalara katkı getirmesi beklenen öneriler sunulmuştur.

Araştırma süresince bana destek olan değerli hocam ve danışmanım Yrd. Doç. Dr. Sabri Can SANNAV'a, manevi desteğini her zaman hissettiğim sevgili eşim Merve Melda ZOGO'ya, zor günlerimde bana destek olan, varlığını hep hissettiren ağabeyim Recep ZOGO'ya, anket çalışmasının uygulanmasında bana yardımcı olan değerli meslektaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	II
ÖNSÖZ	III
İÇİNDEKİLER	IV
KISALTMALAR	VII
TABLolar LİSTESİ	VIII
BÖLÜM I	1
GİRİŞ1	
1.1. Araştırmanın Amacı	1
1.2. Araştırmanın Önemi.....	1
1.3. Problem Cümlesi	2
1.4. Alt Problemler	3
1.5. Sınırlılıklar.....	4
1.6. Araştırmanın Varsayımları	4
1.7. Tanımlar	4
BÖLÜM II	5
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1. Eğitimin Tanımı Ve Konusu	5
2.2. Sosyal Bilimler	7
2.3. Sosyal Bilgilerin Tanımı	8
2.4. Sosyal Bilgiler Dersinin İlköğretimdeki Yeri	9
2.5. Sosyal Bilgilerin Ortaya Çıkışı ve Türkiye'deki Gelişimi	11
2.5.1. Türkiye'de Sosyal Bilgilerin Tarihçesi	12

2.6. Yeni Sosyal Bilgiler Eğitim Programı.....	14
2.6.1. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Genel Amaçları	18
2.6.2. Sosyal Bilgiler Programının Yapısı	20
2.7. Atatürkçülük Konuları ve Eğitimdeki Yeri	23
2.7.1. Atatürkçülüğün Tanımı	23
2.7.2. Atatürkçülüğün Temel İlkeleri	26
2.7.3. Atatürkçülük ve Eğitimdeki Yeri	35
2.7.4. Sosyal Bilgiler Dersi ve Atatürkçülük Konuları Arasındaki İlişki	37
2.8. Kavram ve Kavram Öğretimi	41
2.8.1. Kavramın Tanımı	41
2.8.2. Kavramların Özellikleri	42
2.8.3. Kavram Öğretimi	43
2.8.4. Kavram Öğretiminin Eğitimdeki Yeri ve Önemi.....	46
2.8.5. Sosyal Bilgiler Dersi ve Kavramların Öğrenilme Düzeyleri	48
2.9. İlgili Araştırmalar	50
BÖLÜM III.....	53
3. YÖNTEM.....	53
3.1. Araştırmanın Yöntemi	53
3.2. Araştırmanın Evreni	53
3.3. Araştırmanın Örneklemi.....	53
3.4. Verilerin Toplanması.....	55
3.4.1. Ölçeğin Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması	55
3.5. Verilerin Analizi.....	65
BÖLÜM IV	66
4. BULGULAR VE YORUMLAR	66

4.1. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Atatürkçülük Kazanımlarına İlişkin Öğretmen Görüşlerine Ait Bulgular Ve Yorumlar	66
4.2. Cinsiyet Değişkenine Ait Bulgular ve Yorumlar	87
4.3. Kıdem Değişkenine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	88
4.4. Eğitim Düzeyi Değişkenine Ait Bulgular ve Yorumlar	89
BÖLÜM V.....	91
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	91
5.1. Sonuç.....	91
5.2. Öneriler.....	93
KAYNAKLAR	95
EKLER.....	108

KISALTMALAR

Akt	: Aktaran
Çev	: Çeviren.
Ed	: Editör.
f	: Frekans.
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı.
M	: Ortalama.
N	: Araştırmaya Katılan Topluluk.
s	: Sayfa.
SS	: Standart Sapma.
SPSS	: Statistical Package for Social Sciens.
TC	: Türkiye Cumhuriyeti.
vb	: Ve benzeri.
vd	: Ve diğerleri.
%	: Katılım oranı (Yüzde)
X	: Aritmetik Ortalama

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	54
Tablo 2. Madde-Toplam Korelasyonları ve Alfa Katsayısı Analiz Sonuçları	56
Tablo 3. KMO ve Barlett testi.....	58
Tablo 4. Ölçeğe İlişkin Faktör Yapısı	59
Tablo 5. Ölçeğe Ait Faktör Yükleri	59
Tablo 6. Madde-Toplam Korelasyonları ve Alfa Katsayısı Analiz Sonuçları	61
Tablo 7. Ölçeğin Geneline Ait Güvenirlilik Katsayıları	63
Tablo 8. Ölçeğe Ait Faktör Yükleri	63
Tablo 9. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler programında Atatürkçülük kazanımları yeterli düzeydedir” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı	67
Tablo 10. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımları düzenlenirken öğrencilerin bilişsel-duyuşsal becerileri dikkate alınmıştır” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı	68
Tablo 11. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımları öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları (merak, motivasyon ve gelişim özellikleri) doğrultusunda oluşturulmuştur” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı	69
Tablo 12. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımları milli kimlik, milli hedef kazandırmada bilgi ve becerileri arttıracak niteliklere sahiptir” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı	70
Tablo 13. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük konuları toplumsal yaşama ve çağın gereksinimlerine uygun, güncel olaylarla bağlantılıdır” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı	71
Tablo 14. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımlarının 4. sınıf ders kitabında ünitelere dağılımı orantılıdır” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı .	72
Tablo 15. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımlarının öğretilmesinde ders kitabı görsel açıdan (resim-istatistiksel bilgi vd.) yeterli düzeydedir” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı	73

Tablo 16. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabı hazır bulunmuşluk seviyesine uygundur” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı	74
Tablo 17. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımlarının öğretilmesinde ders kitabı içerdiği metinler itibariyle düşünmeye ve araştırma yapmaya yöneliktir” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı	75
Tablo 18. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabında akıcı-anlaşılır ve açık bir dil kullanılmıştır” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı	76
Tablo 19. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabı gereksiz ayrıntılardan ve motivasyonu düşürecek etkilerden uzaktır” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı	77
Tablo 20. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımlarının öğretimi için sosyal bilgiler dersine giren öğretmenlerde hizmet içi eğitime ihtiyaç vardır” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı	78
Tablo 21. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Sosyal bilgiler dersi içinde Atatürkçülük kazanımlarının öğretimi için mevcut ders saati (3 saat) yeterli değildir” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı	79
Tablo 22. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde sosyal bilgiler öğretmenleri yeterli oranda bilgi sahibi değildir” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı	80
Tablo 23. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde sınıf öğretmenleri çalışmalarını diğer branş öğretmenleri ile birlikte ortaklaşa yürütmelidir” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı	81
Tablo 24. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde öğrenci merkezli öğretim yöntemleri temel alınmalıdır” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı	82
Tablo 25. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde gözlem gezilerine (Atatürk evleri, müze, vb.) sıkça yer verilmelidir” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı	83

Tablo 26. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde öğretim süreci film-belgesel cd gibi görsellerle desteklenmelidir” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı	84
Tablo 27. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük konularının öğretiminde hikâye-anekdot-şiir gibi edebi ürünlerden faydalanılmalıdır” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı	85
Tablo 28. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımları günlük hayatta öğrencilerin kullanacağı şekilde düzenlenmemiştir” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı	86
Tablo 29. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımlarının sayısı ve niteliği artırılarak programda yeni düzenlemelere gidilmelidir” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı	87
Tablo 30. Öğretmenlerin 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Atatürkçülük Kazanımlarına İlişkin Algılarının Cinsiyetlerine Göre T - Testi Sonuçları.....	87
Tablo 31. 4. Sınıf Öğretmenlerinin Kıdem Değişkenine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları	88
Tablo 32. Öğretmenlerin 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Atatürkçülük Kazanımlarına İlişkin Görüşlerinin Kıdem Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları	89
Tablo 33. 4. Sınıf Öğretmenlerinin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları.....	89
Tablo 34. Öğretmenlerin 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Atatürkçülük Kazanımlarına İlişkin Görüşlerinin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları	90

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Türk milli eğitiminin genel amaçlarından bir tanesi olan, Atatürk ilke ve inkılâplarına ve anayasada bulunan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini vatanını ve milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmektir, şeklindeki genel amaç doğrultusunda İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler programında yer alan Atatürkçülükle ilgili kazanımların öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi ve ulaşılmak istenen kazanımların ele alınan evren ve örneklem grubu içerisindeki görüşler doğrultusunda mevcut durumunun tespiti ve varsa eksikliklerin giderilmesine yardımcı olmaktır. Bu sebeple 4. sınıf sosyal bilgiler programında yer alan Atatürkçülük kazanımlarına ilişkin öğretmen görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde yer alan Atatürkçülük kazanımlarının, öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi açısından önem taşımaktadır. Çalışmada ilköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersine giren öğretmenlerin Atatürkçülük kazanımları hakkındaki görüşlerini ortaya çıkarmak için anket uygulanacaktır. Öğretmenlerin ankete vermiş olduğu cevaplar Atatürkçülük kazanımları konusunda veriler sunacaktır. Elde edilen sonuç ve önerilerin uygulamalara ilişkin bilgi vermesi ve daha önceki çalışmalarla birlikte bu alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3. Problem Cümlesi

İlkokul, eğitim sisteminin en önemli basamağını oluşturur. Bu önem onun, zorunlu ve temel eğitim kademesi olmasından kaynaklanır. İlkokul öğrencilere çeşitli bilişsel, duyuşsal ve psikomotor özellikler kazandırarak sosyal hayata daha etkin katılmalarını sağlar (Yeşil, 2002).

Beyin erken okul yıllarında daha hızlı ve kolay öğrenmektedir. Bir yandan çevresindeki dünyaya uyum sağlarken, öte yandan çok hızlı bir şekilde gelişmektedir. Bu dönemdeki uyarıcılar, tekrarlar ve yenilikler daha sonraki yıllarda gerçekleşen öğrenmelerin temelini oluşturmaktadır. Özellikle ilköğretim döneminde kavramların tam ve doğru öğrenilmesinin daha sonraki bilişsel gelişim açısından çok önemli kazançlar sağlayacağı açıktır (Doğan, 2007: 2-3).

Günümüzde öğrencilere, bilgi oluşturmanın gelişimini ve bilgiye nasıl ulaşacaklarını öğretmek; onların ömür boyu kendi kendilerinin öğretmenleri olmalarını sağlamak anlamına gelmektedir. Eğitimin günümüzdeki amacına uygun olabilmesi için eğitimciler, tek tek olgularla ve olaylarla değil, kavramlarla ilgilenmektedirler. Çünkü olgular ve olaylar güncel ve yereldir. Kavramlar ise, olgulardan daha kapsamlı ve genellemeler için daha uygundur. Kavramları öğrenen çocukların, olay ve olgular arasında zorluk çekmeyecekleri düşünülmektedir (Güngör, 2004: 2).

Olgular ve olaylar zaman içinde değişirken kavramlar bu değişimden fazla etkilenmezler. Özellikle Sosyal Bilimler kavramları, olgu ve olaylar değişse bile bilginin özeti, düzenleyicisi olarak kalmaktadır. Örneğin; bir ulusun yöneticileri, sınırları, kültürü zaman içinde değişse bile ulus kavramı bu değişimden etkilenmez. Olay ve olgulara dayalı Sosyal Bilimler kavramları zamanla sabitleşir ve uygunlaşır. Bunlar, öğrencilerin değişen bir dünyayı yorumlamaları açısından değerlidir. Kavramlar bilgi yaratma sisteminin bir parçasıdır (Güngör, 2004: 3).

Ülkelerin milli hedeflerinin temelinde hep daha iyiye ulaşmak olduğu için, her alanda bir yenileşme ve gelişme beklentisi olacaktır. Eğitimin toplumun gelişmesindeki rolü de inkar edilemez. Bu ilkedan yola çıkılırsa, toplumla iç içe olan

Sosyal Bilimlerin rolü de büyük önem taşıyacaktır. Gerçekten de, sürekli bir değişim ve gelişim içinde olan, çeşitli ve karmaşık sorunlarla karşı karşıya bulunan insanların ve toplumların hayatında Sosyal Bilimlerin önemli bir yeri vardır. Kişilerin kendi inançları ile toplumun beklentileri arasında bir denge kurulmalıdır. Bu dengeyi sağlamada insanlara gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazandırma bakımından Sosyal Bilimler önemli sorumluluklar taşır.

Çağdaş görüşe göre; Sosyal Bilimlerin bu sorumlulukları yerine getirmede disiplinler arası ve çok yönlü bir yaklaşım izleyerek, kişilere belli bilgi edinme yollarını ve belli beceri kazandırma ile bunu toplumlar arası bir etkileşim ortamı içinde sürdürme amaçlarına öncelik verdiği görülür (Paykoç, 1991: 2).

Atatürkçülük; Atatürk ilke ve inkılâpları ile Atatürk'ün kişilik özelliklerinin tam olarak kavratılmasıyla anlaşılabilir. Bilinçli bir öğretim sürecinde Atatürk'ü anlamak sadece onun resim ve sözleriyle hatıra ve hayat hikâyeleriyle gerçekleştirilemeyebilir. Atatürkçülüğün kavratılması için bu sürece mutlaka çeşitli etkinlikler yerleştirilmeli, birtakım öğretim yöntemleri ile bilgiyi tanımadan çok kavramaya, bellekte tutmaktan çok yaşamaya, bilmekten çok uygulamaya dönüştürmek, Atatürkçülüğü kavrama – yaşama - uygulama zeminine oturtmak gerekmektedir. Bu sürecin oluşmasında öğretmenlere büyük görev ve sorumluluk düşmektedir. İşte bu bağlamda, araştırmanın problem cümlesi, 4. sınıf sosyal bilgiler programında yer alan Atatürkçülük kazanımlarına ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir? şeklinde ifade edilebilir.

1.4. Alt Problemler

1) İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde yer alan Atatürkçülük kazanımlarına ilişkin görüşleri nasıldır?

İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler programında yer alan Atatürkçülük kazanımlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin;

2) Cinsiyete göre farklılığı nasıldır?

3) Meslekteki kıdeme göre farklılığı nasıldır?

4) Eğitim düzeyine göre farklılığı nasıldır?

1.5. Sınırlılıklar

- Araştırma İstanbul ili Küçükçekmece ilçesinde bulunan ilkokul dördüncü sınıf öğretmenleri ile sınırlıdır.
- Araştırma 2013-2014 Eğitim-Öğretim yılı ile sınırlıdır.
- Araştırma Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan Atatürkçülük kazanımları ile sınırlıdır.

1.6. Araştırmanın Varsayımları

- Araştırma için hazırlanan anket soruları samimi olarak cevaplandırılmıştır.

1.7. Tanımlar

Sosyal Bilimler: İnsan tarafından üretilen gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda ele edilen derin bilgiler olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla bu alan, insan tarafından meydana getirilen gerçekle uğraşmaktadır. Diğer bir tanıma göre Sosyal Bilimler, insanın insanla ve çevresiyle olan ilişkilerini inceleyen disiplinler topluluğudur (Dönmez, 2003: 31).

Sosyal Bilgiler: İlköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı olarak tanımlanmıştır (Erden, 1996: 8).

Atatürkçülük: Türk milletinin bugün ve gelecekte tam bağımsızlığa, huzur ve refaha sahip olması, devletin millet egemenliği esasına dayandırılması, aklın ve ilmin rehberliğinde Türk kültürünün çağdaş uygarlık düzeyi üzerine çıkarılması amacı ile temel esasları yine Atatürk tarafından belirlenen devlet hayatına, fikir hayatına ve ekonomik hayata, toplumun temel müesseselerine ilişkin gerçekçi fikirlere ve ilkelere Atatürkçülük denir (MEB, 2001: 7).

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Eğitimin Tanımı Ve Konusu

Eğitim hakkında kişiler değişik fakat sonuç itibariyle aynı anlama gelecek görüşler ileri sürmektedirler. Toplumdaki birey eğitimi adam olmak, bir kimsenin ailesine, vatanına ve milletine faydalı olması, okur yazar olmak vb. şekillerde tanımlamaktadır. Onlar eğitimden bekleneni işe dönük olarak, yani yaşanmış, gözlenmiş, yaşanmış ve doğruluğu çoğunlukça kabul edilen yaşantıları örnek göstererek izah ederler. Toplumun eğitilmiş insanlardan ne tip davranış beklediğini göstermesi bakımından vatandaşların söyledikleri önemli yer tutar (Kazancı, 1989: 5).

Eğitim nedir? Sorusuna verilen cevaplar zamana ve mekana göre farklılıklar gösterebilmektedir. Eğitim problemleri ve amaçları çoğu ülkede birbirine bir dereceye kadar benzer durumdadır. Eğitim problemlerine getirilen çözüm yollarında ise, gelenek ve kültür bakımından farklılaşmaların başladığı görülür. Bu sebeple eğitimin farklı tanımlarının yapılması farklı anlayışların sonucudur (Tozlu, 2003: 86).

Bundan dolayı, farklı tanımların da ortak olan özelliklerinden oluşan bir tanımlama yapmak mümkündür. Eğitim, insanların yaşam boyunca istedik yönde davranış değiştirme ya da oluşturma sürecidir. Günümüz anlayışı çerçevesinde olmasa da, eğitim, insanlığın yaratılışından beri süregelen bir etkinlik alanıdır. Çünkü her insan doğumundan itibaren sosyal ve fiziksel bir çevre içinde yaşamakta ve bu çevreye uyum sağlamak durumunda kalmaktadır. Küçük ya da büyük, her türlü topluluklarda yaşayan bir insan, uyum sağlamak amacıyla çevresiyle etkileşime girmekte ve bu etkileşim esnasında çeşitli beceriler kazanmaktadır (Selçuk, 1996: 1).

İnsanlığın içinde bulunduğumuz yüzyıl içerisindeki gelişimine bakıldığında, insanoğlunun en çok önem verdiği şeyin daha fazla bilgi olduğu görülmektedir.

Bunun sonucu olarak kişi, araştırma ve eğitime daha çok önem vermektedir (Doğrukök, 2004: 11).

“Eğitim, fiziksel uyarımlar sonucu beyinde istendik biyo-kimyasal değişiklikler oluşturma süreci olarak tanımlanabilir” (Sönmez, 1999: 20). ilenti ise eğitimi; birey ve onun yaşadığı sosyal evre arasında oluşan bir süreç olarak tanımlamaktadır (Çilenti, 1995: 13). Ona göre eğitim sırasında birey, içinde yaşadığı toplumun verdiği kültürü almak, o toplum içinde istenen ve geçerli olan davranışları kazanmak zorundadır.

Bir başka tanımda ise eğitim, kişinin zihni, bedeni, duygusal, toplumsal yeteneklerinin, davranışlarının istenilen doğrultuda geliştirilmesine ya da ona bir takım amaçlara dönük yeni yetenekler, davranışlar, bilgiler kazandırılması yolundaki çalışmaların tümü olarak ifade edilmektedir (Akyüz, 1994: 2).

“Eğitim bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişmeler meydana getirme sürecidir” (Ertürk, 1984: 129). Yani amaç insanı planlı olarak iyiye götürmek ve davranış değişikliği kazandırmaktır. Eğitimin amacı bireyin, yaşama kısa yoldan başarılı ve etkin uyumunu sağlamaktır. Burada, birey derken yalnızca çocuklardan söz edilmediği, uyum derken de olumlu bir uyumdan söz ettiğimiz anlaşılmaktadır (Binbaşıoğlu, 1982: 24).

Ayrıca Sönmez eğitim kavramı nasıl tanımlanırsa tanımlansın temelinde şu özelliklerin bulunması gerektiğini belirtir (Sönmez, 2002: 32–33):

1. Nesne olarak insanın alınması,
2. Nesnenin var olan durumunun yetersiz kabul edilmesi,
3. Nesnenin istendik yönde değiştirilmesi,
4. Nesnenin istendik yönde değiştirilmesi için çevrenin ayarlanması yani; tutarlı, etkin araç-gereç, strateji, yöntem, teknik gibi uyarıcıların devreye sokulması,
5. Nesnenin istendik davranışları (hedefleri) kazanıp kazanmadığının yoklanması gerekir. Kazandıysa hedeflerin, davranışların, evre ayarlamasındaki araç gereç, uyarıcılar, strateji, yöntem, tekniklerin vb. elde tutulması; kazanamadıysa bunların ya

onarılması ya yenilenmesi ya da atılması, eksiklerin tamamlanması, yanlışların düzeltilmesi gibi işlemleri kapsar.

2.2. Sosyal Bilimler

Bilim, olaylar ve simgeler arasındaki sistematik ilişkilerdir. Pozitif bilimlerde akıl yoluyla gözlem ve deneylerin sonuçlarını birleştirerek, tümel yargılar elde etme çabası vardır. Bilimleri; Rasyonel Bilimler (mantık ve matematik), Doğa Bilimleri (fizik, kimya ve biyoloji) ve Sosyal Bilimler (sosyoloji, hukuk ve ekonomi) olarak üç kategoride sınıflandırılabilir (Ankay, 1992: 13).

Günümüzde ve geçmişte toplumsal yaşam içinde insanın; insan ile çevresi ile ve kurumlar ile ilişkilerini inceleyen birçok disiplin bulunmaktadır. Bu disiplinler Sosyal Bilimler adı altında toplanmaktadır. Gerçek yaşamda toplumsal olgu ve olayları tek bir disiplinle açıklamak mümkün değildir. Günümüzde meydana gelen birçok önemli toplumsal olay ve sorunu anlayabilmek için Sosyal Bilimlerin tüm disiplinlerinden yararlanmak gerekmektedir (Erden, 1996: 34).

Sosyal Bilimler denildiğinde, fen, matematik, güzel sanatlar ve felsefe dışında yer alan, insan ve insanın oluşturduğu disiplinler akla gelir. İnsani veya davranış bilimleri olarak da sınıflandırılan bu disiplinler, Hukuk, Tarih, Coğrafya, Psikoloji, Sosyoloji, Eğitim, Antropoloji, Dil Bilimi, Ekonomi, Siyasi Bilimler v.s. olarak sayılabilir (Dönmez, 2003: 32).

Bir toplumsal olayı açıklamak için tek bir neden yeterli olmayacaktır. Bu olayı açıklamak ve anlayabilmek için sorunun en temeline kadar inmek ve bütüncül bir gözle bakmak gerekecektir. İşte bireyin bir olay hakkında gerçek anlamda bilgi sahibi olabilmesi yukarıda sayılan disiplinler hakkında bilgi sahibi olması ile doğrudan ilişkilidir.

“Sosyal Bilgiler” ve “Sosyal Bilimler”in çoğu kez eş anlamlı olarak kullanıldığı görülmektedir. Ancak eğitim- öğretim süreci içinde bu iki kavramın farklı olarak ele alındıklarını belirtmek gerekir. Sosyal Bilgiler öğretiminde içerik genellikle Sosyal Bilimlerle ilgili disiplinlerden seçilmektedir. Bu bakımdan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilimler birer kavram olarak eş anlamlı olmasalar bile, aralarında yakın bir ilişki vardır (Can, Yaşar, Sözer, 1998: 3).

2.3. Sosyal Bilgilerin Tanımı

Sosyal Bilgiler, ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır (Erden, 1996: 8). Öğrencilerin sorumlu, bilinçli ve etkin vatandaşlar olarak yetişmesi için Sosyal Bilgiler dersleri ilköğretim düzeyinde dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci sınıflarda yer almaktadır.

Öztürk'e (2009: 4) göre, "Sosyal Bilgiler, hemen her bakımdan değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri kaynaştırarak kullanan bir öğretim programıdır".

Yazıcı (2006: 276) Sosyal bilgilerin, "Sosyal bilimlerin kazanımlarının, öğrencilerin yaş, fiziksel ve ruhsal durumları gibi unsurların göz önüne alınarak aktarıldığı içerik alanlı öğretim programı" olduğunu belirtmiştir.

Diğer bir ifadeyle Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; Tarih, Coğrafya, Ekonomi, Sosyoloji, Antropoloji, Psikoloji, Felsefe, Siyaset Bilimi ve Hukuk gibi Sosyal Bilimleri ve Vatandaşlık Bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB 6-7 Programı, 2005: 46).

Sosyal Bilgiler bütün çeşitlilikleriyle yeryüzüne bağlı olayları tanıtan, bunların oluş sebeplerini açıklayan, vatandaşlık hak ve ödevlerinin, sorumluluklarının neler olduğunu belirten kısaca insan ve onun sosyal ve fiziki çevresiyle geçmişte, günümüzde ve gelecekteki etkileşimini ortaya koyan bilgilerdir (Dönmez, 2003: 32). Sosyal Bilgilerin temel kaynağı Sosyal Bilimlerdir. Fen Bilgisi nasıl Fen Bilimlerine dayanıyorsa, Sosyal Bilgiler de Sosyal Bilimlere dayanır. Kısaca ifade etmek gerekirse Sosyal Bilgiler, öğretim amacıyla Sosyal Bilimlerden seçilmiş, basitleştirilmiş, düzenlenmiş konular ve bilgiler bütünüdür (Köstüklü, 1998: 10).

Sosyal Bilgiler bir değişim süreci içindedir. Soyutlanmış bilgiler, ezber, temel beceriler ve tarafsız değerlerden, bütünlüğe, düşünmeye, kavramsal anlamaya ve demokratik ölkülere doğru kaymaktadır (Demir, 2006: 10).

Bilginin çok kısa sürede artması ve aynı zamanda çok değişken olması Sosyal Bilgiler dersinin bilgi aktarımından çıkarak, öğrencilerin bilgiyi elde etme yolunu öğrenmesini gerektirmektedir. Demokratik yapının gereği olan etkin ve verimli vatandaşlar yetiştirme; hayat boyu karşılaşılabilecekleri problemleri çözebilme, doğru kararlar verebilme, olaylara çok yönlü bakabilme, etkili ve uygun sorular sorabilme becerilerinin bireylere kazandırılmasıyla mümkün olabilir (Gelen, 1999: 38).

2.4. Sosyal Bilgiler Dersinin İlköğretimdeki Yeri

Sosyal bir varlık olan insanın içinde yaşadığı topluma uyum sağlaması son derece güç bir iştir. Toplumsal kural, kurum ve ilişkilerin basit olduğu toplumlarda toplumsal davranışlar yaşanarak öğrenilebilir. Ancak, bunların geliştiği ve çeşitlendiği günümüz toplumlarında çocuğun karmaşık ilişkileri anlaması zorlaşır. Bu tür toplumlarda çocuğun insan ilişkilerini, insanların birbirinden farklı özelliklere sahip olduğunu, toplumdaki formal ve informal gruplar ile bunların işlevlerini öğrenmeleri gerekir. Tüm bunları çocuğun aile kurumunda öğrenmesi olanaklı değildir. Bu nedenle, bireylerin toplumsallaşma işlevini eğitim kurumları üstlenmiştir. Bireyler toplumsallaşma ile temel davranış yollarını öğrenir ve topluma ait değerleri kazanır (Ece, 2007: 9-10).

Toplumların var olan sürekliliğini sağlaması, kültürel değerlerinin yeni nesillere sağlıklı bir şekilde aktarılmasına bağlıdır. Yeni yetişen kuşanın bu değerleri kazanma süreci “toplumsallaşma” olarak tanımlanır. Her toplum, var olan kültürel değerlerini devam ettirebilmek için, bunları alt nesillere kazandırmak ve o toplumu oluşturan kişileri kendi amaçları doğrultusunda yetiştirmek ister (Doğanay, 2002).

Ölkemizde bu görev ilkokullara verilmiştir. İlkokul sadece genel öğretimin değil; yaşam boyu öğretimin de ilk basamağıdır. Bu dönemde çocuklar ilk kez resmi bir öğretim kurumuna gelmekte ve ilk defa planlı, programlı, amaçlı, güdümlü, destekli ve zorunlu bir öğretim sürecine girmektedirler (Aktay, 2005). İlköğretimin zorunlu ve kesintisiz olması nedeniyle, her Türk vatandaşının bu eğitim sürecinden geçmesi,

devlet tarafından sağlanmaktadır. Bu eğitim süreci, diğer eğitim süreçlerine basamak teşkil ettiğinden, buradaki eğitim durumu, eğitim sisteminin diğer kademelerini de doğrudan etkilemektedir. Bundan dolayı devlet; en az ilköğretim kademesinden geçen bireyleri, kendi amacına uygun vatandaşlar olarak yetiştirmek istemektedir (Tanırlı, 2007).

“Bireyin kendini, yakın çevresini, içinde yaşadığı toplumu öğrenmesi, etkili vatandaşlar olarak toplum içinde yer alması ilköğretim okullarında Sosyal Bilgiler dersi ile gerçekleşmektedir” (Deveci, 2011: 11). “Sosyal Bilgilerin en kapsamlı amacı etkili vatandaş yetiştirmektir. Etkili vatandaş, içinde yaşadığı toplumun kültürünü benimsemiş, özümsemiş ve bunu geliştirme anlayışına sahip bireylerden teşekkül eder” (Safran, 2008: 15).

İlköğretimde temel derslerden olan Sosyal Bilgiler dersi, toplumun ve ülkenin gelecek kuşaklarını yetiştirmek anlamında büyük bir öneme sahiptir. Çünkü Sosyal Bilgiler, öğrencilerin toplum ve toplumun sorunları hakkında bilgi sahibi olmalarında ve iyi bir vatandaş olarak sorumluluklarını öğrenmelerinde, insan ilişkilerini anlamalarında, ulusal ve evrensel özellikleri ve değerleri kavramalarında en temel derslerden birisidir. Bu nedenle Sosyal Bilgiler dersi, bireyin kişiliğinin gelişmesinde, topluma uyumlu, üretken ve verimli insan olarak yetişmesinde tartışılmayacak kadar önemli bir yere sahiptir (Aykaç, 2007).

Ülkemizde, cumhuriyet yönetiminin iş başına geldiği 1923 yılından bu yana, Türk Ulusu çağdaş ve demokratik bir yaşam sürme çabası içinde, hızla gelişimini sürdürmektedir. Demokrasiyi yerleştirmek, her şeyden önce bilgiyle, kültürle; hak ve özgürlüklere değer veren bir anlayışla; iyi yurttaş olma özelliklerini kazanma ile olasıdır. Türk çocuklarının bu değerleri öğrenmelerini sağlayarak, demokratik yaşantıların onlara küçük yaşlardan itibaren kazandırılmasına çalışmak, Sosyal Bilgiler dersinin ülkemizdeki önemli görevlerinden biridir (Sözer, 1998).

“Türkiye’de çocukların demokratik bir Türk vatandaşı olarak haklarını ve sorumluluklarını bilmeleri, yaşamları boyunca karşılaşılabilecekleri problemler karşısında etkili çözüm yolları bulabilmeleri, geçmişleri ile bugünlerini daha kolay anlamaları ve geleceklerini planlamaları vb. birçok özelliği kazandırması bakımından

ilköğretim Sosyal Bilgiler dersi önemlidir” (Akdağ, 2008: 59). “Sosyal Bilgiler dersi, öğrencilerin ilköğretim birinci kademedan itibaren hayat hakkındaki görüşlerini şekillendirmeleri ve onların doğaya ve insana karşı yapıcı davranışlar geliştirmeleri yönünden önemlidir” (Kan, 2006: 537).

İlkokul döneminde kazanılan bilgi, beceri ve davranışların sonraki yıllarda da etkisini devam ettireceği düşünülürse, bu dönemde geleceğin büyükleri olacak çocuklara Sosyal Bilgiler dersinin öğretilmesinin stratejik bir öneme sahip olduğu daha iyi anlaşılır (Safran, 2008).

2.5. Sosyal Bilgilerin Ortaya Çıkışı ve Türkiye’deki Gelişimi

Antik Yunana kadar inen okul geçmişlerine rağmen Sosyal Bilgilerin kapsamına giren derslerin yaygın/etkin bir biçimde okul programlarına girişi, büyük ölçüde XIX. yüzyılda Batı Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinde gerçekleşmiştir. XX. yüzyıla girilene değin, bütün ülkelerde tarih ve coğrafya gibi adlarla tek disiplinli program anlayışına göre yapılandırılmıştır (Öztürk, 2012: 10).

20. Yüzyıl başlarında sosyal yaşantıların giderek karmaşıklaşması, toplumsal değişimlerin ve çatışmaların artması, eğitimin, sosyal hayatın süreklilik arz eden yönlerini anlamlı bir biçimde değişime açık yönlerini de tutarlı bir biçimde sergileyebileceği bir nitelikte olmasını gerektirmiştir. Bu sebeple eğitim de milli ve ahlakî değerlere öncelikler çerçevesinde, Tarih ve Coğrafya gibi dersler konmuş, zamanla ortak alanlar ve sosyal etmenlerin etkileşimini içeren konulara programlarda yer verilmiştir. Bu durumun “Sosyal Bilgiler” adı verilen konu alanının doğuşu gerekçesi ve eğitimin bahsedilen toplumsal yönünün yani Sosyal Bilgilerin çıkış sebebi olarak açıklanması mümkündür (Karadeniz, 2008: 19).

Sosyal Bilgiler kavramı ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri’nde 1892 yılında toplanan Milli Eğitim Konseyi tarafından ele alınmıştır. Bu konsey A.B.D.’ye dünyanın çeşitli yönlerinden gelerek Amerikan vatandaşı olan insanlara, milli toplum anlayışını oluşturmak üzere Sosyal Bilgiler dersini düzenlemiştir. Sosyal Bilgiler dersinin programı, Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi derslerinden oluşturulmuş ve toplumun ihtiyaçlarına göre yeniden biçimlendirilmiştir (Dönmez, 2003: 34).

Bu anlamda Sosyal Bilgiler kavramının ortaya çıkış sebebi olarak A.B.D.’nin devlet politikası olduğu görülmektedir. Amerikan Devleti kendi bünyesi içinde yaşayan birden fazla milleti kaynaştırmak ve onları ‘Amerikalı’ yapmak için bir program düzenlemiş ve bunu da Sosyal Bilgiler denmiştir.

Sosyal Bilgilerin bir konu olarak eğitim programına girmesi, ilerlemecilik akımının ‘‘demokratik toplum için vatandaş yetiştirme’’ görüşünün etkisiyle gerçekleşmiştir. 30’lu ve 40’lı yıllarda yeniden kurmacılık ve çocuk merkezli yaklaşımı benimseyen eğitimciler Sosyal Bilgiler programının gerçekleşmesi için çaba göstermişlerdir. Ancak, 1940’lı ve 50’li yıllarda Sosyal Bilgiler programları büyük ölçüde Tarih ve Coğrafya ağırlıklı olarak uygulanmıştır. 1960’lı yılların başından 1970’li yılların ortasına kadar Sosyal Bilgiler dersine ağır eleştiriler gelmiş ve yeni Sosyal Bilgiler adı altında reform hareketi başlatılmıştır. Bu hareketin ortaya çıkmasında ve gelişmesinde Bruner’in buluş yoluyla öğrenme kuramının çok önemli katkısı olmuştur (Erden, tarihsiz: 6).

Bu kavramın kabulü ise yine ilk kez A.B.D.’de 1916 yılında Milli Eğitim Derneği’nin ‘‘Orta Dereceli Okulu Teşkilatlandırma Komisyonu Sosyal Bilgiler Komitesi’’ tarafından gerçekleştirilmiştir. Komite bu kavramı, ‘‘konusu doğrudan insan toplumunun teşkilatına ve gelişmesine toplumsal birliklerin bir parçası olması dolayısıyla insana dair bilgiler, sosyal bilgilerdir’’ şeklinde tanımlamıştır (Dönmez, 2003: 34).

A.B.D.’de başlatılan Sosyal Bilgiler alanındaki gelişmeler diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de etkisini göstermiştir. Türkiye’de cumhuriyet döneminden itibaren ilkokullarla ilgili çeşitli düzenlemelere gidilmiştir.

2.5.1. Türkiye’de Sosyal Bilgilerin Tarihçesi

Türkiye’de Sosyal Bilgiler bir ders olarak ilk kez 1968 yılında benimsenmiştir. Ancak bu tarihten önce ülkemizde bu dersin içeriğini oluşturan tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi ilkokullarda ayrı dersler olarak okutulmaktaydı (Öztürk ve Otluoğlu, 2005: 16). Türk maarif tarihine bakıldığında Sosyal Bilgiler programlarının kapsamına giren konuları içeren dersler ilk kez sultan II. Abdülhamit zamanında

ilkokul programlarında yer almıştır. (1892 yılında çıkarılan bir talimat gereğince üç yıllık iptidaiyeler için hazırlanan programda, Mülahhas Tarih-i Osmanî ve Muhtasar Coğrafya-yı Osmanî dersleri yer almıştır). İttihat ve Terakki Fırkası iktidarı döneminde, (1913 yılında) ilköğretimi yeniden düzenleyen “Tedrisât-ı İptidaiye Kanûn-ı Muvakkâti” (İlköğretim geçici kanunu) çıkarılmış ve uzun yıllar yürürlükte kalmıştır. Bu kanunla ilköğretim zorunlu ve devlet okullarında ücretsiz hale getirilmiştir (Koçer, 1987: 190). Bu kanunla iptidaiyeler ve rüştiyeler birleştirilerek öğretim süresi altı yıla çıkarılmış ve “Mekâtib-i İptidaiye-i Umumiye” kurulmuştur. Her biri iki yıl süreli üç devreye ayrılmıştır: Devre-i ula, Devre-i vasatiye, Devre-i aliyedir. İttihat ve Terakki Fırkası yeni oluşturulan bu mekteplerden nitelikli vatansever ve milliyetçi nesiller yetiştirme politikası doğrultusunda tarih ve coğrafyadan başka, malûmat-ı medeniye (medeni bilgiler), malûmat-ı ahlakiye (ahlak bilgisi) ve malûmat-ı iktisadiye (iktisat bilgisi) gibi dersleri okutmuştur (Akyüz, 2004: 244).

Yeni Türk devletinin ideolojisini genç nesillere benimsetmek, milli, manevi ve ahlaki değerlerle donatılmış nesiller yetiştirmek gayesiyle 1926 yılından itibaren hazırlanan bütün programlarda tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerine yer verilmiştir. Tarih, Coğrafya Yurttaşlık Bilgisi derslerine her biri ikişer saatten haftada altı saat olmak üzere 4. Ve 5. sınıflarda yer verilmiştir. 1926 programı zaman zaman yapılan değişikliklerle 1962 yılına kadar gelmiştir. Örneğin; Yurt Bilgisi dersinin adı Yurttaşlık Bilgisi’ne çevrilmiştir. Sosyal Bilgiler alanıyla ilgili gelişmeler, tüm dünya ülkelerini olduğu gibi Türkiye’yi de etkilemiştir. 1962 program taslağıyla ayrı ayrı yer alan tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi dersleri “Toplum ve Ülke İncelemeleri” adlı bir ders adı altında birleştirilmiştir. Bu dersin amaçları 1, 2, 3. sınıflarda okutulan Hayat Bilgisi programının amaçlarıyla birlikte verilmiştir (Çelenk, 2000: 89). 1968-1969 öğretim yılında ise Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi dersleri Sosyal Bilgiler adı altında okutulmaya başlanmıştır.

Anlaşılacağı üzere Sosyal Bilgiler dersi, okullarımızda pek eski olmayan bir derstir. 1968-1969 öğretim yılında bütün ilkokullara, 1970-1971 öğretim yılında da deneme niteliğinde ortaokullara resmen girmiştir. Türkiye’de Sosyal Bilgiler

programı, temelde etkin ve üretken vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Dönmez, 2003: 39).

1985 yılında ortaokullarda okutulan Sosyal Bilgiler dersi kaldırılarak, bunun yerine milli tarih ve milli coğrafya dersleri konulmuştur. 1992 yılında da yeni bir vatandaşlık programı uygulamaya geçirilmiştir. 1997 yılında sekiz yıllık zorunlu ve kesintisiz ilköğretim uygulamasının başlamasıyla birlikte, milli tarih ve milli coğrafya dersleri kaldırılmış, 1998 yılında ilköğretim 4-7. sınıfları kapsayacak şekilde yeni bir Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı yürürlüğe konulmuştur (Öztürk ve Otluoğlu, 2005: 16). 1926' da tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisiyle başlayan, 1968'den itibaren Sosyal Bilgiler olarak devam eden (1985' de milli tarih milli coğrafya) bu derslerin amaçları, felsefesi, içeriği ve öğretim yöntemleri 2004 yılına gelinceye kadar pek fazla değişiklik göstermemiştir. Dünyada bilimsel, teknolojik, ekonomik, toplumsal vb. alanlarda süregelen hızlı gelişmeler eğitim alanında da değişimleri beraberinde getirmekte ve bunun neticesinde öğrenme-öğretme anlayışında da gelişmeler yaşanmaktadır. Bu değişim ve gelişimlere ayak uydurabilmek, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin karşı karşıya kaldığı problemlerdendir. Bu duruma bir de ülkelere has sorunlar eklenince (örneğin ülkemiz için PISA, TIMMS, PIRLS vb. uluslararası sınavlarda alınan sonuçların başarısız olması) eğitim alanında değişim gerekli bir hal almaktadır. İşte bu ve benzeri sebeplerden dolayı ülkemizde de eski öğretim programlarının yenilenmesi kaçınılmaz hale gelmiştir (Arslan ve Özpınar, 2008: 39).

Milli Eğitim Bakanlığı 2004 yılında tüm ilköğretim programlarını kapsayacak programı 2004-2005 öğretim yılında pilot okullarda uygulandıktan sonra, 2005-2006 öğretim yılında tüm ilköğretim okullarında okutulmaya başlanmıştır. 2006-2007 öğretim yılından itibaren de 6-7. sınıflar Sosyal Bilgiler programları aşamalı olarak uygulamaya geçirilmiştir (MEB, 2006: 4).

2.6. Yeni Sosyal Bilgiler Eğitim Programı

Eğitim programlarının geliştirilmesindeki amaçlardan birisi, çağın gereklerine ve değişimine uygun olarak mevcut programlarda yenileştirmeler yapmak, hedef davranışları da bu şekilde düzenleyerek eğitimin kalitesini arttırmaktır. Böylece

yenilenen eğitim programlarıyla toplumsal ilerlemeler hedeflenmektedir. Son birkaç yıldır dünyadaki pek çok gelişmiş ülke, eğitim sistemlerinde reformlar yapma yoluna gitmiştir. Bilim ve teknolojinin hızla geliştiği çağımızda, bu gelişmelerin eğitim programlarına yansıtılması bir zorunluluk haline gelmiştir. Ülkemizde de bu konuda ciddi çalışmalar yapılmaya başlanılmıştır. İlköğretim düzeyinde aşamalı olarak gerçekleştirilen program geliştirme çalışmaları, öncelikle ilköğretimin birinci kademesinde 2004–2005 öğretim yılında bakanlık tarafından belirlenen pilot illerde ve bu illerdeki pilot okullarda uygulanmaya başlanmıştır (Öktem, 2006: 9).

Milli Eğitim Bakanlığı'nca 2004–2005 öğretim yılında pilot uygulaması yapılan Yeni İlköğretim Öğretim Programlarının hazırlanma gerekçesi şöyle ifade edilmiştir: “Tüm dünyada bireysel, toplumsal ve ekonomik alanda yaşanmakta olan değişimi ve gelişimi; ülkemizde de demografik yapıda, ailenin niteliğinde, yaşam biçimlerinde, üretim ve tüketim kalıplarında, bilimsellik anlayışında, bilgi teknolojisinde, iş ilişkileri ve iş gücünün niteliğinde, yerelleşme ve Küreselleşme süreçlerinde görmek mümkündür. Tüm bu değişim ve gelişimleri eğitim sistemimize ve programlarımıza yansıtma bir zorunluluk haline gelmiştir” (MEB, 2004: 44).

Bu zorunluluğun sonucunda da eğitim programlarında yenileşme yoluna gidilmiştir. Yeni İlköğretim Sosyal Bilgiler Programının hazırlanma gerekçesinde de çağdaş gelişmeler ve değişimler söz konusu olmuştur. Özellikle yapılandırmacı görüşten etkilenen ve bu yönde öğretim programları üzerinde çalışmalar yapan ve yapmış olan bazı ülkelerin (Avustralya, İngiltere, İrlanda, Amerika Birleşik Devletleri (A.B.D), Yeni Zelanda, İspanya, Finlandiya, İsrail, Avusturya, Kanada ve Singapur) programları örnek alınarak programlarda çeşitli düzenlemelere gidilmiş ve yapılandırmacı yaklaşım yeni programın hazırlama sürecinde temel teşkil etmiştir (Selçuk, 2005).

Program hazırlanırken bazı ilkeler göz önünde tutulmuştur. Bunlar;

1. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda Atatürk'ün çizdiği vizyonu esas almak,
2. Dünyadaki gelişmeleri dikkate almak,
3. Avrupa Birliği normlarını gözden geçirmek,
4. Anayasal ve yasal çerçevede öngörülen insan yetiştirme modelini dikkate almak,

5. Bilim zihniyetini yapılan çalışmaların merkezine oturtmak,
6. Katılımcı bir yaklaşım izlemek,
7. Uygulamacıların görüşlerini öne çıkarmaktır (Selçuk, 2005).

Bunun dışında program geliştirme sürecinde katılımcı bir yaklaşım izlenerek, ilgili tarafların katkılarının sağlanmasına ve uygulanacak olan programın kalitesini artırmak için çeşitli çalışmalar yapılmasına özen gösterilmiştir. Bu nedenle MEB tarafından aşağıda belirtilen iş ve işlemler gerçekleştirilmiştir:

- 1) Dokuz ülkenin eğitim sistemi ve programları gözden geçirilmiştir.
- 2) PISA (Programme for International Student Assessment), TIMSS (Third International Mathematics and Science Study), PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) vb. uluslararası araştırmalar sonuçlarıyla birlikte değerlendirilmiştir.
- 3) 114 akademik tez incelenmiş ve programlar hazırlanırken bu bulgulardan yararlanılmıştır.
- 4) 37 sivil toplum kuruluşu Başkent Öğretmenevi'ne davet edilerek programlar hakkındaki görüşleri paylaşılmıştır.
- 5) 25 sivil toplum kuruluşuna resmi yazı yazılarak görüşleri istenmiştir.
- 6) Toplam 2133 öğretmenin görüşleri programların çalışma aşamalarında dikkate alınmıştır.
- 7) Programlar hazırlanırken 697 müfettişin görüşleri programa yansıtılmıştır.
- 8) 9192 velinin çeşitli programlara ilişkin görüşlerinden yararlanılmıştır.
- 9) Programlar hazırlanırken öğrencilerin görüşlerine başvurulmuş ve 26304 öğrencinin görüşleri dikkate alınmıştır (Selçuk, 2005).

Geliştirilen Sosyal Bilgiler programının ana amacı, Milli Eğitimin Genel Amaçları çerçevesinde bireyin kendisini, yaşadığı toplumu ve dünyayı kendi istek ve becerileriyle anlamasına ve katkıda bulunmasına fırsat ve ortam sağlamak olarak kısaca özetlenebilir. Giderek küreselleşen dünyada ayrı bir anlam ve önem kazanan yerel ve ulusal değerler, artan bilgi üretimi ve yayılımı karşısında bireyin hayata ve

dünyaya bakışında yaşadığı anlam ve kimlik kargaşaları, tek neden tek sonuç mantığı çerçevesinde düzenlenmiş bilgi kümelerinin çok boyutlu, karmaşık ve muğlâk sosyal hayat karşısında işlevsiz bir yük hâline gelişi gibi nedenler, Sosyal Bilgiler programının yeni bir eğitim anlayışıyla yeniden düzenlenmesini gerekli kılmıştır. Bu doğrultuda program, yapılandırmacılık–oluşturmacılık akımı çerçevesinde gerek içerik ve gerekse öğretim yöntem ve stratejileri doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir (Demir, 2006: 12).

2005 Sosyal Bilgiler Programı, tümüyle davranışçı olan program yaklaşımlarından farklı olarak, bilginin taşıdığı değeri ve bireyin var olan deneyimlerini dikkate alarak, yaşama etkin katılımını, doğru karar vermesini, sorun çözmesini, eleştirel ve yaratıcı düşünmesini teşvik edici ve geliştirici bir yaklaşım doğrultusunda yapılandırılmıştır. 1998 yılında hazırlanan Dördüncü ve Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Programı ile dördüncü ve beşinci sınıflarda 2005–2006 eğitim-öğretim yılında uygulamaya konmuş olan Sosyal Bilgiler Ders Programı eleştirel düşünme açısından karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve bazı sonuçlara ulaşılmıştır (Demir, 2006: 12).

Yeni programda yenilik getirici bakış açılarından birisi de geleneksel yöntemlerden farklı olarak öğrenciyi daha da merkeze alan bir anlayış söz konusu olmuştur. Bu anlayış doğrultusunda hazırlanan yeni Sosyal Bilgiler Programının işlevleri şu şekilde sıralanmaktadır;

1. Her öğrencinin birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.
2. Öğrencilerin gelecekteki yaşamlarına ışık tutarak, bireylerden beklenen niteliklerin geliştirilmesine duyarlılık gösterir.
3. Bilgi, kavram, değer ve becerilerin gelişmesini sağlayarak, öğrenmeyi öğrenmenin gerçekleşmesi ön planda tutar.
4. Öğrencilerin düşünmeye, soru sormaya ve görüş alışverişi yapmaya özendir.
5. Öğrencilerin fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı bir birey olarak yetişmesini amaçlar.
6. Millî kimliği merkeze alarak, evrensel değerlerin benimsenmesine önem verir.

7. Öğrencilerin kendi örf ve adetleri çerçevesinde ruhsal, ahlâkî, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmesini hedefler.
8. Öğrencilerin haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren bir birey olarak yetişmesini önemser.
9. Öğrencilerin toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmasını sağlar.
10. Öğrencilerin öğrenme sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına olanak sağlar.
11. Her öğrenciye ulaşabilmek için öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerindeki çeşitliliği dikkate alır.
12. Periyodik olarak, öğrenci çalışma dosyalarına bakılarak öğrenme ve öğretme süreçlerinin akışı içerisinde değerlendirmeye olanak sağlar (MEB, 2004: 44- 45).

2.6.1. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Genel Amaçları

Sosyal Bilgiler öğretiminin ulusal amaçları, ülkelerin eğitim politikalarını belirleyen ilkeler ve amaçlara göre oluşturulmaktadır. 1973 yılından beri Türk Milli eğitim sistemi de, bu tarihte çıkan Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre yapılmaktadır. Bu bağlamda, tüm öğretim programlarının da bu yasa da belirtilen amaçlar doğrultusunda hazırlanması gerekmektedir. Nitekim bu yasa da yer alan genel amaçlar, bundan öncekilerde olduğu gibi, 2005 Sosyal Bilgiler programına da aynen alınmıştır (Öztürk, 2012: 11).

2005 Sosyal Bilgiler öğretim programı, Sosyal Bilgiler dersine özgü şu “Genel Amaçları” belirlemiştir:

1. Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.
2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.

3. Atatürk İlke ve İnkılâplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
4. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
5. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, milli bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.
6. Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.
7. Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslar arası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.
9. Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.
10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.
12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetir.
13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, Sosyal Bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.
14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.

15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak, yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.
16. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.
17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir (MEB 6-7 Programı, 2005: 6).

2.6.2. Sosyal Bilgiler Programının Yapısı

Hazırlanan Sosyal Bilgiler programı derse ait genel amaçlar, çeşitli beceriler, kavramlar ve değerlerden oluşmaktadır. Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ile Sosyal Bilgiler öğretim programının genel amaçları doğrultusunda ve programın altyapısını oluşturan yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı çerçevesinde oluşturulan öğrenme amaçları “kazanım” şeklinde ifade edilmiştir. Eski programda hedef/davranış olarak tanımlanan ve çoğunlukla bilgi aktarımına yönelik olan öğrenme amaçları; tanıma, kavrama ve açıklama gibi eylem sözcükleri ile ifade edilirken; yeni programda yer alan kazanımlar yukarıdakilere ilave olarak örnek verme, fark etme, ayırt etme, oluşturma, araştırma yapma, savunma, tanımlama, çıkarımda bulunma, değerlendirme, tasarlama, tartışma, ilişkilendirme, kanıt gösterme, karşılaştırma, yorumlama, analiz etme ve fikir ileri sürme gibi fiillerle dile getirilmektedir (Dinç ve Doğan, 2010: 24).

Yeni Sosyal Bilgiler öğretim programı, ülkemize 1940'lı yıllarda giren ünite anlayışını devam ettirmektedir. Öte yandan Sosyal Bilgiler dersini bir tarih ve coğrafya ünitesi, anlayışından kurtarmaya çalışmaktadır. Diğer bir deyişle bu programda Sosyal Bilgiler ünitesi tasarlanmaya çalışılmıştır. Tarih, coğrafya, ekonomi gibi disiplinlerin mantıki tertibi yerine, öğrencilerin ilgi ve meraklarına göre psikolojik tertibin esas alındığı dikkati çekmektedir. Aynı zamanda yeni Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı kazanım, öğrenme alanı, beceri, kavram ve değer öğretimi, etkinlik ilişkilendirme, ara disiplinler gibi çoğunluğu yeni bir terminolojiyi gündeme getirmektedir (Öztürk, 2012: 36).

Yeni Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında üniteler ve ünitelerin içerdiği kavram, beceri ve değerlerin dağılımında yatay ve dikey ilişkiler gözetilmektedir. Yeni 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında ve 5. sınıfta sekiz ünite bulunmaktadır. Program kazanımları, örnek etkinlikler içeren öğretmen kılavuzu ile desteklenmiştir. “Zaman, süreklilik ve değişim” adlı öğrenme alanı diğer ünitelerin içinde düşünülmüştür. Ünite isimleri öğrenme alanlarının kapsamına ve kazanımların içeriğine göre belirlenmektedir. Ünite şemaları, üç ana sütundan oluşmaktadır. Bunlar kazanımlar sütunu, etkinlik örnekleri sütunu ve açıklamalar sütunudur (Öztürk, 2012: 36).

Sosyal Bilgiler programını oluşturan temel öğeler;

- Beceriler,
- Kavramlar,
- Değerler ve
- Genel amaçlardır (MEB, 2005: 51).

1) Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye kurulunca hazırlatılan ilköğretim sosyal bilgiler öğretim programının (6-7) giriş bölümünde, Türk milli eğitimin amaçları başlığı altında, 1739 sayılı Milli Eğitimin Temel Kanununun 2.maddesinde yer alan genel amaçlar sıralanmaktadır. Bu amaçla da özetle; iyi vatandaş yetiştirmek, dengeli bireyler yetiştirmek ve bir meslek sahibi olan bireyler yetiştirmekten söz edilmektedir.

2) Programda genel amaçların devamında; Sosyal Bilgiler öğretim programının genel amaçları başlığı altında on yedi adet genel amaç yazılmaktadır. Türk Milli Eğitimin genel amaçları, tüm eğitim kademelerinin programlarına yön verirken, Sosyal Bilgiler programının genel amaçları, genel amaçlar doğrultusunda 6-7 sınıf Sosyal Bilgiler derslerinde ulaşılması gerekenleri belirlemektedir.

3) Sosyal Bilgiler öğretim programının uygulanmasıyla ilgili açıklamalar;

a) Programın etkili ve sorumlu Türkiye cumhuriyeti vatandaşı yetiştirmek için tasarlandığı,

- b) Programın disiplinlerarası yaklaşımla hazırlandığı, öğretimde toplulaştırma esasına göre de uygulanması gerektiği,
- c) Programda yer alan kazanımların kazandırılması esas olmak koşuluyla içeriği alt başlıklar şeklinde oluşturabileceği,
- d) Programın uygulanışında, “Yansıtıcı düşünme” biçimini kullanmasının gerektiği,
- e) Programda yer alan konular “yakından uzağa” öğretim ilkesine göre sıralanmasının gerektiği,
- f) Öğrencilerin, sebep-sonuç ilişkisi ve kanıta dayalı akıl yürütmelerinin sağlanması gerektiği,
- g) Öğretmen, temel kavramların öğrenilebilmesi için kavram ve zihin haritalarını kullanması gerektiği
- h) Programdaki değerler bir örnek olaydan bir öyküden hareketle, değer analizi şeklinde verilmesi gerektiği
- i) Tarihi olayların farklı yorumlarının olabileceğinin belirtilmesi gerektiği
- j) Konuların güncel hayatla bağlantılı işlenmesi gerektiği
- k) İnceleme gezilerine önem verilmesinin gerektiği
- l) Öğrencilere dersi ile ilgili konuları sevdirecek tarihi roman hikâye, şiir, fıkra gibi edebi ürünleri okumaları teşvik edilmesi gerektiği
- m) Öğretmenin derslerinde, kazanımlarına hizmet eden araç-gereç materyal kullanması gerektiği,
- n) Derslerde, gazete kupürlerinden yararlanması gerektiği,
- o) Öğretmen sadece ürün değil, süreç değerlendirmesi yapmasının gerektiği, belirtilmektedir (MEB, 2005: 6).

2.7. Atatürkçülük Konuları ve Eğitimdeki Yeri

2.7.1. Atatürkçülüğün Tanımı

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün kendi döneminde olduğu kadar sonrasına da damgasını vuracak, çığır açıcı bir yeri vardır. Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk Tarihi içindeki seçkin yerini sağlayan en önemli etken şüphesiz ki vatan kurtaran milli bir kahraman olmasıdır. Duverger'e göre "Atatürkçülük daha çok siyasal yönü ağır basan bir çağdaşlaşma dizgesidir. Bu anlatımda Atatürkçülük 1920'lerde demokratik bir yönetim biçimi değildir. Ama totaliter ya da faşist bir yönetim biçimi de değildir." (Adem, 2000: 13). Atatürk'ün amacı demokrasinin yaşanabilmesi için gerekli ortamı oluşturmaktır. Atatürk'ün geliştirdiği düşünce sistemine ve uyguladığı politikaya Atatürkçülük denir. Her türlü katı dogmalardan, modası geçmiş yüzyıllık doktrinlerden uzak kalınarak Atatürkçülük başarıya ulaşabilir (Çeçen, 1972: 61).

Atatürkçülük kişisel bir düşünce değil milli anlayıştan doğan Türk milletinin fikirlerini ifade eden bir düşünce sistemidir. Gerçeklere yüzünü dönmüş, kendine bilimi rehber edinen, ilerlemede akli ön plana koyan Atatürkçülük Türkiye'nin gelişimini sağlayacak yegane fikirdir. Türk milletinin bugün ve gelecekte tam bağımsızlığa, huzur ve refaha sahip olması, devletin millet egemenliği esasına dayandırılması, aklın ve ilmin rehberliğinde Türk kültürünün çağdaş uygarlık düzeyi üzerine çıkarılması amacı ile temel esasları yine Atatürk tarafından belirlenen devlet hayatına, fikir hayatına ve ekonomik hayata, toplumun temel müesseselerine ilişkin gerekçelere, fikirlere ve ilkelere Atatürkçülük denir (Atatürkçülük 3, 2000: 7).

Atatürk, aynı zaman da çağdaşlaşmanın ve çağdaş kalmanın esaslarını belirlemektedir. Çağdaşlaşma ise; ulusal egemenliğin gerçekleşmesini sağlayan birçok atılımı kapsamaktadır (Çömel, 2003: 29).

Mustafa Kemal Atatürk hayatı boyunca bilgisizlik ve cehaletle mücadele etmiştir. Bilim ve teknik rehber alınmadığı müddetçe hiçbir alanda ilerlemeden söz etmek mümkün değildir. Mustafa Kemal Atatürk yukarıda bahsettiğimiz gerçeği 30 Ağustos 1924'te verdiği nutukta şu şekilde belirtmiştir. "Efendiler, son sözlerimi

münhasıran memleketimiz gençlerine tevdi etmek istiyorum. Gençler; cesaretimizi takviye ve devam ettiren sizsiniz. Siz almakta olduğunuz eğitim ve kültürle insanlık meziyetini, vatan sevgisini, fikrini hürriyetinin en kıymetli temsili olacaksınız” (Güler, 2003: 232).

Böylelikle Atatürk eğitimle kazanılmış bilimsel birikim sağlamaya ve akılcı yöntemlerle işlenmiş bir kültür oluşturmaya çalışmıştır. Atatürk’ün Türk toplumuna getirdiği yeniliklerden birisi de çağdaş uygarlıktır. Çağdaş uygarlık düzeyine çıkmak ve uygarlık düzeyini geçmek ulusal bir ülküdür. Bu ülkeye erişmenin amaçları yenileşme, ilerleme, kısaca belirttiğimiz köklü bir değişmedir. Atatürk için istiklal Savaşı’nın kazanılmış olması yalnızca bir başlangıçtır. Esas önemli savaş Türkiye’nin çağdaş uygarlık düzeyine erişme savaşıdır. Tam bağımsız bir Türkiye siyasi, mali, adli, askeri vb. yönleriyle bağımsız olan Türkiye’dir. Mustafa Kemal’e göre : “Uygarlıktan yoksun olan ülke özgürlük ve bağımsızlıktan yoksun olur.” (Aybars vd., 1992: 205).

Atatürkçü Düşünce’nin Kurtuluş Savaşı ile birlikte başladığını söyleyebiliriz. Milli birlik ve beraberliğin sonucu olarak ifadesini bulmuştur. Dolayısıyla Atatürkçü Düşünce oluşurken Türk Milliyetçiliği esas alınmıştır. Türk milletinin kurtarılması, kalkındırılıp çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkarılması ve onun geleceğine yön vermesi amaçlanmıştır. Bunları gerçekleştirmek için de özgür düşünce, laik esaslara göre oluşmuş bir toplum düzeni oluşturmak, bilimsellik ve demokrasi gibi yollardan hareket edilmiştir (Gül, 1997: 401).

Mustafa Kemal Atatürk su sözleriyle Atatürkçü Düşünce’nin oluşumunda eğitimin önemini belirtmiştir; “Eğitim ve öğretim süratle yüksek bir seviyeye çıkacak bir milletin hayat mücadelesinde maddi manevi bütün kuvvetlerinin artacağı muhakkaktır.” (Nutuk I, 1984: 345).

Atatürkçülüğün oluşumunda dört temel unsurla karşılaşılır:

- A- Tam bağımsızlık yanlısıdır.
- B- Halkçıdır, demokrattır, sosyaldır ve barışçıdır.
- C- Müspet ilme ve hür duyguya dayanır.

D- Dinamiktir (Kaynar, 1992: 35).

Bizde ve dünyada Türk inkılabı veya başka bir deyişle Atatürkçülük olarak tanınan ve kaynağını hayat gerçeğinden alan bu sistem akılcı, gerçekçi ve dinamiktir. Yeniliğe ve gelişmeye açıktır. Hayat gerçeklerine kıymet ve değer verdiği için de katı ve statik bir doktrine bağlı değildir. Atatürk'ün düşünceleri Türk Milleti'nin toplumsal vicdanında vücut bulduğu için Türk inkılabı'nın yapıcı ve yön verici gücü ile dayandığı temel fikirler, bir sistem haline gelerek yalnız geçmişin hatıraları değil geleceğin de değer ifade eden ve toplum hayatımıza yön veren ilkeleri olmuştur. Bu genel tanımlamadan sonra diyebiliriz ki, Atatürkçülük Türkiye'nin gerçeklerinden doğmuştur (Yücel, 1988: 807).

Atatürk ilke ve inkılaplarına göre oluşmuş toplumsal kurumların yapısal ve fikri güçlülüğünün başlıca nedeni Atatürk ilke ve inkılaplarının özgürlük ve insan sevgisi prensiplerine dayalı bilimsel düşünce yöntemlerine uygun olmasıdır (Arslan, 1989: 15).

Atatürkçülük Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşunda, çağdaş devletler seviyesine çıkmasında önemli rol oynamış, günümüz Türkiye'sinin temelini atmış önemli bir fikirdir. Atatürkçülük olmasa idi Türkiye Cumhuriyeti Devleti belki de kurulamayacak, ülkemiz bu duruma gelemeyecekti. Bu noktada Atatürkçülüğün önemi ve işlevi açık bir şekilde ortaya konmaktadır. Netice itibariyle Atatürkçülük ülkemizin temelini oluşturmaktadır.

Atatürkçülük, Atatürk'ün düşüncelerini uygulamak, ülkelerini ve amaçlarını gerçekleştirmek, Türk toplumunun düzenini O'nun gösterdiği yönde biçimlendirmek, Türk yurttaşına ve ulusuna insanlık evreninde O'nun istediği değeri ve yüksekliği sağlamak ve bu inancı güçlendirmek çabaları olarak ifade edilmektedir (Dönmez ve Yazıcı, 2008: 101).

Atatürkçülük, İstiklâl Mücadelesi ile sahneye çıkmıştır. İstiklal Mücadele'si millet gerçeğine inanış ve varışın bir zaferi olmuştur. Atatürkçülük her şeyden önce medeni ve insani bir nitelik taşıyan Türk Milliyetçiliğini ifade etmektedir. Atatürkçülük, önce millete haklarını tanıma ve tanıtmadır. Bu anlamda millet egemenliğinin ifadesidir. Atatürkçülük bir kurtuluştur, milletçe bağımsızlığa kavuşmadır (Eroğlu,

1990: 361). Atatürkçülük; aynı zamanda Türkiye'nin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşmasını, Atatürk'ün başlattığı inkılapların yürütülmesine bağlayan ve bunu şart koşan bir yoldur. Bu yol ki; Türk inkılabının hem fikirler bütünü, sistemleşmiş fikir gücü, geleceğe bakan yönü ve ülküsü olmak gibi soyut tarafını, hem de olaylar bütünü olmak gibi somut tarafını ifade eder (Turan, 1999: 289).

Atatürkçü düşünce, ülke gerçeklerinden, Türk Milletinin ihtiyaç ve eğilimleri ile tarihi gelişmelerden kaynaklanmaktadır. Bu bakımdan kişisel bir düşünce değil, milli anlayıştan doğan, milletin ortak arzu ve eğilimlerini simgeleyen bir düşüncedir. Akılcılığı, bilimi, teknolojiyi vb. esas alan bu düşünce, çağdaş gereklere yöneliktir.

Bu niteliği ile Atatürkçü düşünce, Türk milleti için önemli ve gereklidir (Gül, 2003: 399).

Günümüzde Atatürkçülüğün ilkelerinin sayısı konusunda değişik görüşler ileri sürülmektedir. Kimileri Atatürkçü düşüncenin omurgasını altı temel ilkenin oluşturduğunu söylerken kimileride toplam on sekiz ilkeden söz etmektedir (Özgen, 1997: 29).

2.7.2. Atatürkçülüğün Temel İlkeleri

Atatürk ilkeleri en özlü tanımı ile Türkiye Cumhuriyeti adıyla kurulan yeni Türk devletinin dayandığı temel ilkelerdir. Bu ilkeler, bir bütündür; birbirinden ayrı düşünülemez. Başta Atatürk'ün ve devletin kuruluşunu sağlayanların ortak kararı, davranış ve çabalarıdır (Kalelioğlu, 2001: 86). Atatürkçülüğün yorumunu yaparken Atatürkçülüğün ilkelerini bir bütün olarak değerlendirmeliyiz. Atatürkçülüğün ilkeleri arasında bir hiyerarşi, yani bir öncelik sırası söz konusu olamaz. Atatürk ilkelerinin hepsi önceliklidir, hepsi önemlidir (Aslan, 1989: 179).

2.7.2.1. Cumhuriyetçilik

Cumhuriyetçilik, devlet idaresinde milli egemenliği milli iradeyi ve hür seçimi esas kabul eden ilkenin adıdır. Bu ilkenin yönetim biçimi ve siyasi rejim olarak ifadesi, cumhuriyettir (Kocatürk, 1992: 87).

M. Kemal Atatürk'e Cumhuriyetin dayanağı milli hâkimiyettir (Keskin, 2001: 302). Atatürk'ün tanımlamasına göre 'Türk milletinin karakter ve adetlerine en uygun idare; cumhuriyet idaresidir.' Çünkü cumhuriyet milli egemenlik idealini, milletin irade ve egemenliğini, vatandaşın devlete ve devletin vatandaşa karşı hak ve vazifelerini en iyi olarak düzenleyen yönetim şeklidir (Atatürkçülük 3.cilt, 2001: 27). Atatürkçülükte Cumhuriyetçilik ilkesi, kişilerin değil milletinin tümünün benimsediği bir ilkedir (Atatürkçülük 3. cilt, 2001: 28).

Atatürk ilkelerinden cumhuriyetçilik ilkesine göre kişide var olması gereken kişilik özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- 1- Demokratik tutumlu,
- 2- Özgür düşünce ve tutum sahibi,
- 3- Adaletli ve barışçı,
- 4- Erdemli ve uygar,
- 5- Topluma ve kurumlarına saygılı,
- 6- Yasalara uygun, disiplinli, dengeli, sabırlı,
- 7- Hoşgörülü, insancıl,
- 8- Kişi, örgüt ve toplum çıkarlarını dengeleyen,
- 9- Görev ve sorumluluk bilinci olan,
- 10- Sorunlarına dönük ve gelişmeye inançlı (Çiftçi, 2007: 18).

2.7.2.2. Milliyetçilik

Atatürkçülüğün birlik beraberlik yaratma hususundaki temel ilkesi; milliyetçiliktir. Türk milleti dil, kültür, ideal birliği ile birbirine bağlı vatandaşların oluşturduğu, doğal, toplumsal, ekonomik ve siyasal bir bütündür. Atatürkçülük esaslarına uyarak Türkiye cumhuriyetini kollamak ve korumak, Türkiye Cumhuriyetini kuran Türk milletinin görevidir (MEB, 2001: 29).

Milliyetçilik, kendilerini aynı milletin üyesi sayan kişilerin bir arada bağımsız yaşamak ve teşkil ettikleri toplumu yükseltmek isteğidir. Kısaca milliyetçilik,

milletini sevmek ve yüceltmek isteğidir (Kalelioğlu, 2001: 88). Milliyetçilik elbette, bir millete mensup fertlerin, kendi tarihlerinden, o tarihi dolduran parlak başarılarından geçirilen felaket ve ıstıraplardan süzülüp gelen ortak kıvançlara, ortak tasalara, ortak değerlere dayanır (Feyzioğlu, 1992: 300).

Atatürk Türk milliyetçiliğine yeni bir anlam ve çağdaş bir muhteva kazandırarak onu Türkiye Cumhuriyetinin temel ideolojisi haline getirmiştir. Atatürk'ün Türk milliyetçiliğine kazandırdığı yeni muhteva sonucu, milliyetçiliğimiz sadece bir tepki milliyetçiliği olmaktan kurtulmuş, gerçekçi, ileriye dönük çağdaş ve birleştirici bir hüviyet kazanmıştır (Sarıay, 1999: 70). Buna göre Atatürk milliyetçilik anlayışının özellikleri şöyle sıralanabilir:

- 1-Milli birlik ve bütünlüğe büyük önem verir.
- 2-Sınıf kavgasına karşıdır.
- 3-Gerçekçidir ve vatan kavramına dayanır.
- 4-Saldırgan değil barışçıdır.
- 5-Irkçılığa karşıdır.
- 6-Milliyetçiliği reddeden akımlara karşıdır.
- 7-Laiklik ilkesi ile bağlantılıdır.
- 8-Millet egemenliği ilkesiyle bağlantılı ve demokrasiye yöneliktir.
- 9-Türk milletinin çağdaşlaşmasını amaçlayan ileriye dönük bir milliyetçiliktir (Sarıay, 1999: 71-109).

Atatürk ilkelerinden milliyetçilik ilkesine göre kişide var olması gereken kişilik özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- 1- Bağımsız düşünce ve tutum sahibi,
- 2- Toplumsal yapıyı ve amaçlarını bilen,
- 3- Geçmişini yadsımayan, ancak özleştirici gücü olan,
- 4- Araştırmacı, gerçekçi, yaratıcı olan öykü mencilikten kaçınan,
- 5- Ulusu temsil eden simgelere ve büyüklerine saygılı,

- 6- Ulusun çıkarlarını koruyan ve geliştiren,
- 7- Evrensel kültür ve görüş sahibi diğer uluslara saygılı,
- 8- Tartışmaya açık, peşin yargılı olmayan,
- 9- Cesaret sahibi, iş birliğine yatkın birleştirici,
- 10- Geleceğe dönük amaçları olan ve bunları toplumsallaştıran (Çiftçi, 2007: 16).

2.7.2.3. Halkçılık

Atatürkçülükte halkçılık, yurdu, ayrıcalık iddialarından ve sınıf kavgalarından koruyan bir ilkedir. Halkçılığın birinci unsuru demokratlıktır. İkinci unsur, milletin genel hakları dışında hiçbir kişiye veya topluluğa ayrıcalık tanımamaktır. Üçüncü unsuru sınıf mücadelesini kabul etmemektir. Ve son olarak dördüncü unsuru halkçılığı uygulamada esas; halkın maddi manevi ihtiyaçlarını karşılamaktır (MEB, 2001: 37). Başka bir ifadeyle; halkçılık, bireyler arasında hiçbir fark ayrılığı görmemek, topluluk içinde ayrıcalık kabul etmemek, halk adı verilen tek ve eşit bir varlık tanımak görüş ve tutumu olarak tanımlanmaktadır (Özkaya, 1992: 457).

Halkçılık Türk demokrasisinin temel ilkesidir. Ulusal egemenlik kaynağı olarak halkı kabul eder. Kişi, aile ve sınıf imtiyazlarına karşıttır. Kanunların halktan kimilerinin çıkarını sağlamak için değil; kamunun yararına olarak kurulacağını kabul eder (Çotuksöken, 1980: 95). Halkçılığın temelinde ulus bilinci yatar. Halkçılık düşüncesi, demokrasinin de kaynağı olan ulus egemenliği bilincinden kaynaklanır (Kaynar ve Sakaoğlu, 1999: 34). Atatürkçü halkçılıkta, uygar bir insan toplumu için birbirini tamamlayan siyasal ve sosyal unsurlar ve değerler vardır (Kaynar, 1989: 289-309). Atatürk'ün halkçılık sisteminde halk, bir sürü değil hâkimiyetin dayandığı tek kaynaktır (Kaynar, 1992: 46).

Atatürk ilkelerinden halkçılık ilkesine göre kişide var olması gereken kişilik özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- 1- Halka karşı saygılı ve kamuoyu duyarlılığına sahip çıkma,
- 2- Halkın sorunlarını bilme ve kendi çapında çözme çabalarına katılma,

- 3- Halka karşı eşitçi dengeli gerekçi tutum gösterebilme,
- 4- Halkı sevme ve ona inanma,
- 5- Halkı kültürüyle etkileşim sağlayabilme ve onun kültürüne katkıda bulunma,
- 6- Halka karşı toplumsal sorumluluk duyma ve toplumsal bir kişilik geliştirme,
- 7- Kişisel, grupsal, sınıfsal, örgütsel vb. amaçlar için halkı araç gibi kullanıp onu zor duruma sokarak çıkar sağlama anlayışından uzak kalması,
- 8- Halkı bütün olarak görüp; çeşitli ırk, din, mezhep, meslek, sınıf vb. araçlardan bölme ayrıcalıklı tutum gösterme düşüncesi taşımamalı,
- 9- Halka karşı dürüst olma, yalan söyleyip sahteci davranışlarda bulunmama,
- 10- Birey, örgüt, kurum, yönetebilme ulus amaçları ile evrensel amaç ve davranışlar içinde belli kişilik özelliklerini taşıması (Çiftçi, 2007: 17).

2.7.2.4. Devletçilik

Atatürk'ün düşüncesindeki devletçilik ekonominin sosyal yapıyla ilgisini birinci planda değere alan bir yaklaşımdır. Bunda her sosyal olayın ya da durumun, temelde ekonomik etkenlerden kaynaklandığı düşüncesi vardır. Konunun bu yönüne Milli Mücadele yıllarından başlanarak önem verildiği görülmektedir (Kaynar ve Sakaoglu, 1999: 43).

Atatürk devletçiliği, kişisel çalışma ve faaliyeti esas tutar. Bununla birlikte mümkün olduğu kadar az zaman içinde dinamik ideale kavuşmak için, milletin genel ve yüksek çıkarlarının gereğine göre, bütün işlerde özellikle ekonomik alanda, devletin fiilen ilgilenmesini benimser (MEB, 2001: 45). Atatürkçüler, devletçilik ilkesini, özellikle ekonomik kalkınma olmak üzere toplumsal ve kültürel alanlarda, devletin etkinlik göstermesi, yön vermesi biçiminde yorumlamışlardır (Şahinler, 1998: 97).

Atatürk ilkelerinden devletçilik ilkesine göre kişide var olması gereken kişilik özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- 1- Devletin toplum düzeninin temeli olduğunu

- 2- Devletin çıkarlarını koruma ve geliştirme
- 3- Devletin toplumsal sorumluluğunu bilme
- 4- Milli, demokratik, hukuk, sosyal, laik çağdaş devlet anlayışını tanımak
- 5- Katı bürokrat davranışlardan uzak kalma
- 6- Devlet ilişkilerinde ussal davranış anlayışında olma
- 7- Dürüst, eşitlikçi, dengeli ve gerçekçi olma
- 8- Devletin yanında ona uygun toplumsal sorumluluk duygusunu taşıma
- 9- Toplumda devlete düşen başlıca görevler hakkında bilgili olma ve amaçlarını bilme
- 10- Devletin topluma bireyleri, diğer kurum ve örgütleri ile devletlerarası ilişkilerde derin kültür ve sağduyu sahibi olma (Çiftçi, 2007: 16).

2.7.2.5. Laiklik

Laiklik, terim olarak din ile dünya, özellikle din ile devlet işlerinin ayrılması anlamını taşımıştır. Fakat Atatürk laikliğinin kendine özgü bir anlamı vardır. Türkiye Cumhuriyetinde laiklik ilkesi, kişilerin vicdan ve ibadet hürriyetlerini sağlamak ve korumak, dini faaliyetlerin iman ve ibadete inhisar ettirilmesini, dünyevi müesseseleri ve faaliyetleri bilimsel ve ileri teknolojiyi yol gösterici olarak yürütmeyi sağlamak, dinin hakkını dine devletin hakkını devlete vermek amaçları ile uygulanan dini devletten ayıran bir ilkedir (MEB, 2001: 48).

Atatürk'ün gerçekleştirdiği inkılabın temelini teşkil eden laiklik, Türk milletinin maddi, manevi ve fikri yapısını modernleştirme istikametine yöneltmiştir. Atatürk'ün din ve laiklik anlayışında, millet sevgisi ile birlikte dinine saygılı olma hasletini de görmekteyiz. Onun gerçekleştirdiği Türk inkılabında din aleyhtarlığı şeklinde değil, toplum hayatında din hürriyetinin, serbest düşüncenin güvenilir bir teminatı olarak düşünülmelidir (Yalçın ve Güler, 2000: 60-61). Laiklik ilkesi, Atatürk'ün ilkelerinin kilit taşıdır ve çağdaş Cumhuriyetin vazgeçilmez, geri dönülmez ilkesidir (Daver, 1992: 165).

Atatürk ilkelerinden laiklik ilkesine göre kişide var olması gereken kişilik özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- 1- Cumhuriyetçi, ulusçu, devletçi, halkçı, devrimci kişilik özelliklerini taşıma,
- 2- Bireysel din ve anlayış biçimine sahip olma,
- 3- Gelenekçi kalıpların dışında davranış biçimine sahip olma,
- 4- Ulusal davranış alışkanlığı bulunma; bilimin üstünlüğünü benimseme,
- 5- Başkalarının görüş ve düşüncelerine karşı hoşgörülü olma sabırlı davranma,
- 6- Bağımsız düşünebilme,
- 7- Uygarca tutum ve davranışları benimseyebilme,
- 8- Peşin yargılardan uzak tarafsız görüş ve davranış özelliklerini taşıma,
- 9- İnançları ulusallaştırabilme, ulusal niteliği olmayanları toplumsal davranışlara sokma,
- 10- Devlet ve diğer örgütlerinin işlerini başta din olmak üzere benzeri kurumların düşünce ve inanç sistemlerinin etkisi dışında görüp yorumlayabilme (Çiftçi, 2007: 17).

2.7.2.6. İnkılâpçılık (Devrimcilik)

İnkılâpçılık Atatürk'ün ifadesiyle: “Türk milletini son asırlarda geri bırakmış olan müesseseleri yıkarak yerlerine, milletin en yüksek medeni icaplara göre ilerlemesini temin edecek yeni müesseseler kurmuş olmaktadır.” (İnan, 1959: 250). Atatürkçülüğün inkılâp anlayışı eskiyi, kötüyü, çirkini yıkıp yerine yeniyi, iyiyi ve güzeli koymaktır. Bu inkılâp anlayışı ilim ve tekniğin ışığında sürekli bir çağdaşlaşmayı içerir. Bu sebeptendir ki atılımlarda tereddüt ve şüphe yerine inanç, sebat ve değişmez karar söz konusudur (Kocatürk, 1987: 90). İnkılâpçılıktan maksat; Türk toplumunun, daha doğrusu Türk Milleti'nin durmasını, gerilemesini ve geriye bakmasını önlemektir. Daima yenileşmeye yürümektir (Tünay, 1992: 424). İnkılâpçılık ilkesi, Atatürk ilkeleri arasında devingenlik, eylem ve atılım kavramlarını içlem ve kaplamına almış tek ilkedir. Çağdaş devleti kuran bir ulusun çağdışı niteliklerden kurtulmak,

çağdaşlaşmak için giriştiği atılımlar İnkılâpçılık ilkesinin kapsamı içine girer (Par ve Önen, 1981: 151).

Atatürk'ün inkılâpçılık anlayışı, zamanına göre geri kalmış müesseselerin ortadan kaldırılması ve yerine ilerlemeyi, gelişmeyi, kolaylaştıracak, geliştirecek müesseselerin konması esasına dayanır. Bu inkılâpçılık anlayışı iyiye, doğruya faydalıya yöneliktir (MEB, 2001: 49).

Atatürk ilkelerinden inkılâpçılık ilkesine göre kişide var olması gereken kişilik özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- 1- Cumhuriyetçi, ulusçu, devletçi, halkçı, laik kişilik özelliklerini taşıma,
- 2- Baskıcı tepeden inmece olmayıp, başkalarını anlayışla karşılama,
- 3- Özgür düşünce ve davranış sahibi olma,
- 4- Çağdaş tutumları benimseyebilme,
- 5- Amaç ve eylemlerinde bilime temel atma,
- 6- Davranışlarını gelişi güzel, duygusal, tehlikelere değil planlı tutuma dayandırma,
- 7-Amaçlarını ve ulaşma yollarını önce belli araştırma süreçleri sorununu saptayabilme,
- 8-Geliştirmeyi planlı ve araştırmaya dayanan değişme aşamalarından geçerek sağlamaya inanma,
- 9- Araştırma değişme ve geliştirmeyi kesinlikle uyarlamada görebilme,
- 10-Gerek bireyde, gerek kurum veya örgütleriyle bütün toplumda devrim anlayışını devirmek “yıkma” çabalarına değil, sürekli ve aşılama gelişme anlayışını içeren evrimleşme düşüncelerine bağlayabilme (Çiftçi, 2007: 18-19).

Atatürk'ün Kendi İfadesiyle İlkelerinin Tanımı:

I. Temel İlkeler

Cumhuriyetçilik:

Türk milletinin karakter ve adetlerine en uygun olan idare, cumhuriyet idaresidir. (1924) Cumhuriyet rejimi demek, demokrasi sistemiyle devlet şekli demektir. (1933)

Bugünkü hükümetimiz, devlet teşkilatımız doğrudan doğruya milletin kendi kendine, kendiliğinden yaptığı bir devlet ve hükümet teşkilatıdır ki, onun adı cumhuriyet'tir. Artık hükümet ele millet arasında geçmişteki ayrılık kalmamıştır. Hükümet millet ve millet hükümettir. (1925) Cumhuriyet, yüksek ahlaki değer ve niteliklere dayanan bir idaredir. Cumhuriyet fazilettir (1925) (Yalçın, 1998: 581-582).

Milliyetçilik:

Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türk halkına Türk milleti denir. (1930) Diyarbakırlı, Vanlı, Erzurumlu, Trabzonlu, İstanbullu, Trakyalı ve Makedonyalı hep bir soyun evlatları ve hep aynı cevherin damarlarıdır. (1932) Biz doğrudan doğruya milliyetperveriz ve Türk milliyetçisiyiz. Cumhuriyetimizin dayanağı Türk toplumdur. Bu toplumun fertleri ne kadar Türk kültürü ile dolu olursa, o topluma dayanan cumhuriyet de o kadar kuvvetli olur (1923) (Yalçın, 1998: 582-585).

Halkçılık:

İç siyasetimizde ilkemiz olan halkçılık, yani milletin bizzat kendi geleceğine sahip olması esası Anayasamız ile tespit edilmiştir. (1921) Halkçılık, toplum düzenini çalışmaya, hukuka dayandırmak isteyen bir toplum sistemidir. (1921) Türkiye Cumhuriyeti halkını ayrı ayrı sınıflardan oluşmuş değil fakat kişisel ve sosyal hayat için işbölümü itibariyle çeşitli mesleklere ayrılmış bir toplum olarak görmek esas prensiplerimizdendir (1923) (Yalçın, 1998: 586).

Devletçilik:

Devletçiliğin bizce anlamı şudur: Kişilerin özel teşebbüslerini ve şahsi faaliyetlerini esas tutmak; fakat büyük bir milletin ve geniş bir memleketin ihtiyaçlarını ve çok şeylerin yapılmadığını göz önünde tutarak, memleket ekonomisini devletin eline almak. (1936) Prensip olarak, devlet ferdin yerine geçmemelidir. (1930) Fakat ferdin gelişmesi için genel şartları göz önünde bulundurmalıdır. Kesin zaruret olmadıkça, piyasalara karışılmaz; bununla beraber, hiç bir piyasa da başıboş değildir (1937) (Yalçın, 1998: 587).

Laiklik:

Laiklik, yalnız din ve dünya işlerinin ayrılması demek değildir. Bütün yurttaşların vicdan, ibadet ve din hürriyeti de demektir. (1930) Laiklik, asla dinsizlik olmadığı gibi, sahte dindarlık ve büyücülükle mücadele kapısını açtığı için, gerçek dindarlığın gelişmesi imkanını temin etmiştir. (1930) Din bir vicdan meselesidir. Herkes vicdanının emrine uymakta serbesttir. Biz dine saygı gösteririz. Düşünüşe ve düşünceye karşı değiliz. Biz sadece din işlerini, millet ve devlet işleriyle karıştırmamaya çalışıyor, kasıt ve fiile dayanan tutucu hareketlerden sakınıyoruz (1926) (Yalçın, 1998: 588-590).

İnkılapçılık / Devrimcilik:

Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılapların gayesi Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen çağdaş ve bütün anlam görünüşüyle uygar bir toplum haline ulaştırmaktır. (1925) Biz büyük bir inkılap yaptık. Memleketi bir çağdan alıp yeni bir çağa götürdük (1925) (Kafesoğlu, 1983: 61).

2.7.3. Atatürkçülük ve Eğitimdeki Yeri

Milli mücadele döneminde, Türkiye halkının tek temsilcisi TBMM'nin açıldığı günlerde halk ile aydın arasında kopukluk ve hatta yabancılık, eğitim sorununun daha savaş yılları içinde en önemli sorunlar arasında yer almasını hazırladı (Başgöz, 1968: 58-65).

Ulusların manevi güçlerinin özellikle bilim ve inançla en yüksek ölçüde gelişeceğini savunan Atatürk, hükümetin en verimli ve en önemli ödevinin milli eğitim olduğunu söylerken henüz zafer kazanılmamıştır (Aybars, 2006: 257).

Atatürkçü eğitim anlayışı, ekonomik hayatta faal ve verimli olacak, hayatın her dalında muvaffak olacak insanlar yetiştirmek üzere pratik eğitim ve öğretim istemektedir. Memleketimizde fikir adamlarının, bilim adamlarının yetişmesini istemektedir (Cevizoğlu, 1973: 125).

Eğitimin yeni Türkiye'nin çağdaş uygarlığa ulaşabilmesinin vazgeçilmez tek aracı ve ulusal birliğin en önemli unsuru olduğunu gören, eğitimde birliğin mutlaka gerçekleştirileceğini, yeni kuşağın öğretmenlerin eseri olacağını söyleyen Atatürk,

yeni Türkiye'nin genç kuşaklarının omuzlarında yükseleceğini görüyor. Türk Devrimi'ni gençliğe emanet ederken hiç kuşkusuz eğitimi en önemli sorun olarak değerlendiriyordu. Ulusun iki parça halinde yaşayamayacağını dile getiren Atatürk hiç kuşkusuz eğitimde önce ulusalcılık temelini görüyordu. Bunun için ulusal eğitimde öğrencilere ulusuna ve Türkiye devletine bağlılık bilincinin öğretilmesi gerekiyordu.

Yeryüzünde yaşayan üç yüz milyon Müslüman'ın, Türk Ulusal Bağımsızlık Savaşı'nın yapıldığı yıllarda sömürge olarak yaşamaları, onların ulusal eğitim ve bilinçten yoksun olmalarının bir sonucuydu. Ulusal benliğini bulamayan toplumların başka toplumların esiri olacağını belirten Atatürk, Türk ulusçuluğunu çağdaşlaşmaya ve birlik konusunda başarılması gereken ilk ilke olarak görüyordu. Üniversitemizin kuruluşundan bugüne kadar geçen her aşamada yapılan kanun değişikliklerinde Atatürk'ün ulusal kültür politikası ve "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir, fendir." metodu esas alınmıştır. Bugün üniversitelerimizin bütün noksanlarına ve kusurlarına rağmen yurt yüzeyine yayılması ve dünya üniversiteleri düzeyinde bilim adamı yetiştirilmesinin, Atatürk'ün başlattığı ve bize ülkü olan hareketin sonucu olduğunu unutmamalıyız (Aybars, 2006: 257-269).

Atatürk, gençlerimizin tarihi öğrenerek geçmişteki başarılarından hareketle daha büyük başarılar kazanacaklarına inanmıştır (Öztaş, 2012:5). Öğrencilere Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihini öğretmek için mutlaka Atatürk'ü ve Atatürkçülüğü öğretmemiz gerekmektedir. Çünkü; İnkılap Tarihi adını verdiğimiz dönemin ortaya çıkmasında ve devletin, toplumun kısaca tüm ekonomik, sosyal ve siyasi yapının şekillenmesinde, Mustafa Kemal Atatürk'ün katkısı ve onun ileri sürdüğü düşünceler yadsınamaz bir gerçeklik arz etmektedir. Atatürk'ü bilmeyen, onun gerçekleştirdiği ilke ve inkılapları özümsemeyen, Atatürkçü düşünce sistemine sahip olamayan bireylerin, geçmişi, bugünü ve geleceği doğru anlamalarını ve yorumlamalarını beklemek, çok iyimserce bir beklenti olmaktan öteye gidemez (Dönmez ve Yazıcı, 2008: 10-11). Atatürkçülüğün öğretilmesinin millî şuuru uyandıracak ve ayakta tutacak çalışmalar arasında önemli bir yeri bulunmaktadır. Halkın ve özellikle çocuklarımızın millî bilinç sahibi olmaları, millî hedeflere ulaşmaları açısından son derece önemlidir (Yavuz, 2001: 69-70).

2.7.4. Sosyal Bilgiler Dersi ve Atatürkçülük Konuları Arasındaki İlişki

Sosyal Bilgiler dersi içerisinde Atatürkçülük konuları yoğun bir şekilde işlenmektedir. Özellikle yeni ilköğretim Sosyal Bilgiler programında Atatürkçülük konularına ve bununla ilgili kazanımlara birçok üniteye yer verilmiştir. Böylece Atatürkçü Düşünceyi kavrayan öğrenciler, çağdaşlaşmak, millî birlik ve beraberliğe önem verme ve ülkesini çağdaş uygarlık düzeyine çıkarma gibi devletimiz için önemli olan manevi değerleri kazanmış olacaktır.

Aşağıda Sosyal Bilgiler 4. ve 5. sınıf ders kitaplarında yer alan Atatürkçülük konularındaki kazanımlara yer verilmiştir.

2.7.4.1. Mevcut Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Atatürkçülükle İlgili Konular

Türk Milli Eğitim sisteminin genel amaçlarından biri Türk Milletinin bütün fertlerini Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve anayasada ifadesini bulan Atatürkçülüğe bağlı yurttaşlar olarak yetiştirmektir. Bu nedenle eğitim sisteminin tüm kademelerinde Atatürkçülük konularına yer verilmiştir. İlköğretim kurumlarında bütün derslerde Atatürkçülük konularına yer verme zorunluluğu olmakla birlikte bu amaca katkıda bulunmak için mihver dersler olan Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinde bu konu daha yoğun bir biçimde ele alınmaktadır.

IV Sınıf

Ünite 1. “Kendimi Tanıyorum”

Öğrenme Alanı: Birey ve Toplum

Atatürkçülük Kazanımı: Atatürk’ün kişiliğini ve özelliklerini tanıyıp, kavrayabilme.

Açıklama: Atatürk’ün iyi bir yönetici ve çok yönlü bir lider oluşu, öğreticilik yönü, ileri görüşlülüğü, açık sözlülüğü, birleştirme ve bütünleştirme gücü, Türk milletinin

temel özelliklerini yansıtan bir Türk büyüğü olması, vatan, millet ve insan sevgisiyle ilgili örnek olaylar kullanılır (MEB, 2011: 24).

Ünite 2. “Geçmişimi Öğreniyorum”

Öğrenme Alanı: Kültür ve Miras

Atatürkçülük Kazanımları

1. Dayanışmanın toplum hayatındaki önemini kavrayabilme.

Açıklama: Milli Mücadele’de yaşanan birlik ve beraberliğin temelinde dayanışmanın bulunduğu vurgulanır.

2. Milli Mücadelenin kazanılmasında ve Cumhuriyet’in ilanında Atatürk’ün rolünü fark eder.

3. Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak Milli Mücadele sürecinde yakın çevresini ve Türkiye’yi betimler.

4. Atatürk’ün milli kültüre önem verdiğini kavrayabilme.

Açıklama: Atatürk’ün Milli Kültürün korunup geliştirilmesindeki katkılarını gösteren görüş ve uygulamaları değerlendirilerek Atatürk’ün bu görüş ve uygulamalarının milli kültürümüzü çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkarmayı hedef gösterdiği vurgulanır (MEB, 2011: 25).

5. Atatürk’ün hayatıyla ilgili olayları ve olguları kavrayabilme.

Açıklama: Atatürk’ün hayatı anlatılırken iyi bir liderin özellikleri öğrencilere sorulup, Atatürk’ün babası, annesi ve kız kardeşinin resimleri gösterilip, Atatürk’ün Trablusgarp Savaşı’nda kazandığı başarı, Çanakkale Zaferi’nin kazanılmasında oynadığı rol, Kurtuluş Savaşı’nda kazandığı başarılar ve O’nun Türk milletini nasıl aynı amaç etrafında birleştirdiği vurgulanarak TBMM’nin açılışının ve Cumhuriyet’in ilan edilmesinde Atatürk’ün önderlik yaptığı belirtilir.

6. Türk kadınının toplumdaki yerini kavrayabilme.

Açıklama: Türk kadınının Kurtuluş Savaşı’ndaki yeri örnekler verilerek açıklanır (MEB, 2011: 25).

Ünite 3. “Yaşadığımız Yer”

Öğrenme Alanı: İnsanlar, Yerler ve Çevreler

Bu ünite “Doğa Sevgisi” adlı metinde Atatürk’ün doğa sevgisi dile getirilir. Atatürk’ün doğayı korumak için neler yaptığından bahsedilir. Öğrencilere doğa sevgisi kazandırılırken Atatürk’ü örnek almaları sağlanır.

Amaç: Atatürk’ün doğa sevgisini anlayabilme. Atatürk’ün doğaya verdiği önemi yazar ve söyler (MEB, 2011: 26).

Ünite 4. “Üretimden Tüketime”

Öğrenme Alanı: Üretim, Dağıtım ve Tüketim

Amaç: Atatürk’ün öğretmenlere önem verdiğini fark edebilme.

Kazanım: Atatürk’ün öğretmenlere önem verdiğini yazar ve söyler (MEB, 2011: 27).

Ünite 5. “İyi ki Var”

Öğrenme Alanı: Bilim, Teknoloji ve Toplum

Bu ünite Atatürk’ün bilime verdiği önem üzerinde durulur. Atatürk’ün takvim ve saat ölçülerinde yaptığı değişiklikler üzerinde durulur. Atatürk’ün çağdaşlaşmak ve uluslar arası ilişkileri kolaylaştırmak için miladi takvimi kabul ettiğine yer verilir.

Amaç: Atatürk’ün bilime verdiği önemi kavrayabilme.

Kazanım: 4. Atatürk’ün bilime verdiği önemi açıklar.

Açıklama: Atatürk’ün bilim ve teknolojiye verdiği önem vurgulanarak bilim ve teknoloji konusundaki sözlerine örnekler verilir. Atatürk’ün “Hayatta en hakiki mürşit ilimdir.” Sözünden hareketle her alanda yaptığı çalışmalarda neden bilimi esas aldığı açıklanarak bilimsel çalışmalarına örnekler verilir (MEB, 2011: 28).

Kazanım: 1. Bilim ve teknolojinin anlamını ve önemini açıklar.

Açıklama: Bilimin ne olduğu üzerinde durularak insanların doğru karar vermelerinde bilimin nasıl yol gösterdiği, bir toplumun kalkınma düzeyi ile bilim ve teknolojideki gelişme düzeyi arasındaki ilişkiyi açıklar. Bilimin, bilgiyi benimseme

ve onu üretme yolu ile gelişebildiği, teknolojinin neden bilimin ürünü olduğu belirtilerek teknolojinin yaşamımızı nasıl kolaylaştırdığı ve teknoloji ürünlerine yakın çevreden örneklerle açıklanır (MEB, 2011: 28).

Ünite 6. “Hep Birlikte”

Öğrenme Alanı: Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler

Atatürkçülük Kazanımı: Aile bireyleri arasındaki dayanışmanın önemini kavrayabilme.

Açıklama: Aile kavramından hareketle ailenin toplumun temeli olduğu ve ailede kazanılan davranışların toplum hayatını nasıl etkilediği açıklanır. Aile bireyleri arasındaki dayanışma, sevgi, saygı ve bağlılığın önemi açıklanarak aile bireyleri arasındaki dayanışmaya örnekler verilir. Atatürk’ün Türk toplumunda aileye ve aile bireyleri arasındaki dayanışmaya önem verdiği vurgulanır (MEB, 2011: 29).

Ünite 7. “İnsanlar ve Yönetim”

Öğrenme Alanı: Güç, Yönetim ve Toplum

Kazanım: Büyük Millet Meclisi’nin açılışı ile ulusal egemenliği ilişkilendirir.

Açıklama: Bu ünite de Atatürk’ün ulusal egemenlik hakkında söylediği sözlere ve Büyük Millet Meclisi’nin açılışına yer verilir (MEB, 2011: 30).

Ünite 8. “Uzaktaki Arkadaşlarım”

Öğrenme Alanı: Küresel Bağlantılar

Amaç: Atatürk’ün çocuklara verdiği önemi ve 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nın anlamını kavrayabilme.

Kazanım: 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nın anlamını yazar ve açıklar. Bu ünite de 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı etkinliklerine yer verilir. Atatürk’ün çocuk sevgisi ve çocuklara verdiği önem üzerinde durulur.

Kazanım: Dünya üzerinde çeşitli ülkeler olduğunu fark eder (MEB, 2011: 31).

2.8. Kavram ve Kavram Öğretimi

2.8.1. Kavramın Tanımı

Kavramın çeşitli tanımları vardır. Yazarlar kavramı tanımlarken genellikle aynı çizgide ifade etmekle birlikte değişik yorumlar yapmışlardır.

Akarsu (1994: 114)'ya göre “Kavram, nesnelere ya da olayların ortak özelliklerini kapsayan ve bir ortak ad altında toplayan genel tasarım; tek bir nesnenin (bireysel kavram) ya da nesnelere sınıfının (genel kavram) özünü belirleyen, birbirleriyle bağlantı niteliklerinin ya da özel belirtilerin (özelliklerin) bir sözcükte düşünülmüş olan birleşimidir”.

Bir kavram olarak kavramı ele alırsak kavram bir şey üzerinde ve özellikle o şeyin nitelikleri ya da imleri üzerinde taşıdığımız genel düşünce, mefhumdur (TDK, 1981: 446).

Kavramlar, ortak özellikleri nesne, olay, fikir ve davranışların oluşturduğu sınıflamaların soyut temsilcileridir (Fidan, 1996: 186). Genel anlamda kavram, insan zihninde anlaşılan, farklı obje ve olguların değişebilen ortak özelliklerini temsil eden bir bilgi formu yapısıdır. Bir değişkendir; bir sözcükle ifade edilir. İnsanlar; benzerlikleri ve farklılıkları bir birinden ayırırlar. Örneğin yaprakları, kökleri, dalları, hacimleri, meyveleri ve üreme biçimleri açısından, değişebilen ağaçların ortak özellikleri oluşturduğumuz imaj ağaç olarak adlandırılır (Ülgen, 2001: 100).

Kavram herhangi bir şeyin, bir nesnenin zihne ait tasarımı; soyut düşünme faaliyetinde kullanılan ve belli bir somutluk ya da soyutluk derecesi sergileyen bir düşünce, fikir ya da ifade olarak tanımlanır (Cevizci, 1999: 499). Aynı zamanda kavram, bir olayın, nesnelere öğelerinin, özelliklerini kısa yoldan anlatan bir simge ya da sözcüktür (Başaran, 1996: 215).

Kavramlar tanımlayıcı niteliktedir ve ne oldukları belirlenmiştir. Kavramlar belli bir konuda birçok bilgiyi düzenleyen ve birleştiren öğelerdir (Paykoç, 1991: 50). Kavram, farklı obje ve olayların ortak özelliklerini veya üyeleri değişik olan bir gruba işaret eden bir değişkendir (Ülgen, 1998: 11).

Kavramın daha pek çok tanımı yapılabilir. Bu farklı tanımların varlığı kavram öğretiminin ne denli önemli ve bir o kadar da zor olduğunu gösterir niteliktedir.

2.8.2. Kavramların Özellikleri

Düşünce sürecimizde önemli bir yeri olan kavramların literatürde farklı tanımlarının yapıldığı gibi, özelliklerinin de farklı şekillerde ifade edildiği görülmektedir. Kavramlar birçok özellikleri bakımından birbirlerinden farklılaşırlar. Erden ve Akman (1997: 203–205) kavramların özelliklerini şöyle sıralamaktadır:

1. Kavramlar kendi içlerinde kategorilere ayrılır.

- Somut kavramlar

- Soyut kavramlar

- Sabit kurallı, değişken kurallı, kural yapısı bir ilişkiye bağlı kavramlar

Örneğin; “Ada” sabit kurallı bir kavramdır.

“Penaltı” değişken kurallı bir kavram.

“Zaman, mesafe, hala, dayı” gibi kavramlar ise kurallı bir ilişkiye bağlı olan kavramlardır.

2. Kavramlar örnekleri ve örnek olmayanları ile öğrenilir.

3. Kavramlar sosyal çevreden etkilenirler.

4. Kavramların isimleri ve tanımları vardır.

5. Kavramların kritik ve kritik olmayan özellikleri vardır. Yani bir kavramı diğer kavramlardan ayırt eden ve tüm örneklerinde bulunması gereken özellikler kritik özellik olarak ele alınmaktadır. Örneğin, kuşların uçuş özelliği kritik bir özellik olarak düşünülse de, uçmak kuşların kritik özelliği değildir. Çünkü penguen, devekuşu gibi kuşlar uçamaz (Erden ve Akman, 1997: 204).

Ülgen (2004: 108–117) tarafından yapılan bir başka sınıflandırmada ise kavramların özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır;

1. Kavramların algılanan özellikleri bireyden bireye değişebilir.

2. Kavramın orijinali (prototype) vardır.
3. Kavramların bazı özellikleri, bazen birden fazla kavramın üyesi olabilir.
4. Kavramlar objelerin ve olayların hem doğrudan hem de dolaylı olarak gözlenebilen özelliklerinden oluşur.
5. Kavramlar çok boyutludur.
6. Kavramlar kendi içinde, özelliklerine uygun belli ölçütlere göre gruplanabilirler.
7. Kavramlar aralarındaki etkileşime dayanarak, bir bütünlük oluşturur.
8. Kavramlar dille ilgilidir.
9. Kavramların özellikleri de kendi içinde birer kavramdır (Ülgen, 2004: 108-117).
10. Kavramlar basitten karmaşığa doğru bir sıralama gösterir.
11. Kavramlar ne yolla kazanılırsa kazanılsın bunlara yalnız kişinin kendi yaşantıları anlam kazandırır (Fidan, 1996: 189-191).

2.8.3. Kavram Öğretimi

İnsanlar, çocukluktan başlayarak düşüncenin birimleri olan kavramları ve onların adları olan sözcükleri öğrenirler. Kavramlar sınıflandırır, aralarındaki ilişkileri bulunur, böylece bildiklerine anlam kazandırır, yeniden düzenler, hatta yeni kavramlar ve yeni bilgiler üretirler. Kavram, zihinsel bir sınıflama olduğu için gerçek dünyada değil düşüncelerimizdedir. Öyleyse kavram öğretiminin amacı, kavramların öğrencilerin zihninde oluşmasını sağlamaktır (MEB, 2011: 14).

Bilgi, duygu ve görüşlerin ifade edilmesi sırasında sıklıkla kavramlardan istifade edilir. Bu anlamda etkin öğrenme; öğrencilerin kullanılan kavramları doğru anlamaları ile bilmeleri ilkesine dayanır (Dönmez ve Yazıcı, 2008: 132).

Vygotsky, kavramların kişinin belleğine yerleşmesini şu şekilde ifade etmektedir: "...bir kavram, bellek tarafından oluşturulmuş belli çağrışsal bağların bir toplamı ya da yalnızca bir alışkanlık olmanın ötesinde bir şeydir. Alıştırma yaptırarak öğretilmeyecek, ancak bizzat çocuğun gelişmesi gerekli düzeye ulaştığı zaman gerçekleştirilebilecek olan karmaşık ve gerçek anlamda bir düşünce eylemidir".

Dolayısıyla kavram öğrenme, çocuğun gelişim düzeyiyle ilgilidir. Kavram gelişimi, çocuğun gelişimini izler” (Öktem, 2006: 52).

Kavram öğretimi bilgileri sınıflama ve kategorilere ayırma sürecinin esasıdır (Candan, 1998: 11).

Kavramları kullanarak öğrenme, anında ve bir anda olur. Öğrenmenin bir anda olması, konunun ya da sorunun görülür görülmez anlaşılması demek değildir. İnsanın öğreneceği konu ya da çözeceği sorun, geliştirdiği kavram örüntüsünün sınırları içindeyse, bunu anında kavrayabilir. Yoksa insan, duruma ilişkin kavramları kazanıncaya dek öğrenme oluşamaz (Başaran, 1996: 215).

Kavram öğretimi konusunda birçok eğitimci tarafından değişik metotlar ortaya konulmuştur. Ancak eğitimcilerin genellikle bu konuda ittifak halinde buldukları noktalar da vardır ki bunları; kavramların öğretiminde öğrencinin odak noktası olarak alınması, konuların anlatımı sırasında temel nitelikteki kavramların verilmesi; kavramları kalıcılığını sağlamak için bol, somut ve olumlu örneklerin verilmesi ve tekrar yapılması şeklinde sıralamak mümkündür. Bu metotların kavram öğretiminde hem öğrenci hem de öğretmen açısından yarar sağlayacağı düşünülmektedir (Kömürcü, 2002: 11-12).

Öğrencilerin kavram yanlışlarına düşmelerini engellemede temel görev öğretmenlere düşmektedir. Özellikle kavram öğretiminde çeşitli araçlardan yararlanılması, öğrencilerin kavram öğrenmede karşılaştıkları sorunları en aza indirmemize imkan sağlayacaktır (Dönmez ve Yazıcı, 2008: 133).

Kavramların öğretilmesi ve öğrenilmesi, Sosyal Bilgiler dersi ve birey gelişimi için çok önemlidir. Çünkü coğrafi, sosyolojik, ekonomik, politik ve tarihsel dünyaya ait temel kavramlar bilgisi olmadan, kim olduğumuzu yaşadığımız dünyanın ne olduğunu anlamamız büyük ölçüde sınırlandırılmış olacaktır (Doğrukök, 2004: 26).

Öğrenciler yeni kavramlarla karşılaşmakta, fakat çoğu zaman yeterli öğrenme-öğretme süreci gerçekleşmeden, yeni bir temaya geçiş mümkün olabilmektedir. Hâlbuki ilköğretim öğrencilerinin, Sosyal Bilgilerle ilgili ilkeleri öğrenerek, karşılarına çıkabilecek sosyal problemleri çözebilmeleri için temel kavramları çok iyi anlamaları gerekmektedir. Çünkü bu kavramlar, ilköğretim çağındaki çocukların

zihinlerindeki temel bilişsel yapıların oluşmasına ve yeni bilgileri anlamlı bir şekilde öğrenmelerine yardımcı olmaktadır (Yel, 2006: 148).

Kavram öğrenmede önemli öğretim ilkeleri şu şekilde sıralanmaktadır (Özbay, 2004: 195-196):

1. Kavramların ilk önce tamamının sunulması gerekir.
2. Kavram öğretilmesi için çok sayıda olumlu örneklerinin sunulması kavramın şematik yapısının oluşmasına yardımcı olur.
3. Kavram öğrenmede kavramın ne olmadığı belli sayıda özelliklerle beraber verilmelidir.
4. Olumlu ve olumsuz durumlar birlikte sunulmalıdır. Kavram öğrenmede kavrama özellik olan durumlarla kavramın tanımlayıcı özelliği olmayan durumların birlikte işlenmesi kavram öğrenmeyi hızlandırdığı belirtilmektedir.
5. Yeni örnekleri sınıflandırarak öğrencilerin kavramları anlayıp anlamadıklarını test etmek gerekir.
6. Öğrencilerden kendi örneklerini vermelerini istemek ve bunları uygulatmak kavram öğrenmeyi kolaylaştırır.
7. Belli kavramların öğrenilmesi için gerekli becerileri belirlemek ve kavramlar arasındaki ilişkileri göstermek kavram öğrenmede dikkate alınmalıdır.
8. Kavramlar genel kategorilerinden özele doğru verilmelidir.
9. Somut ve basit kavramlar kavram haritalamada önemli kolaylıklar sağlar.
10. Kavramların öğretilmesinde resimlerden, şekillerden, kişisel yaşantılardan, demonstrasyonlardan faydalanılması kavramların daha kolay öğrenilmesini sağlar.

Bir öğretim programında kavramlar önemli bir yer tutar. Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için, programda yer alan çok sayıdaki kavramın, her öğrencinin zihninde aynı anlam oluşturulabilecek şekilde geliştirilmesi gerekir (Doğan, 2007: 3). Kavramlar, bizim bilgi yapımızı düzenler, bilgiyi dağılmaktan ve işlevsizlikten korur, insanlar arasındaki iletişimi kolaylaştır ve hızlandırır. Sosyal

bilgiler öğretiminde, kavram öğretimini öğretimin odak noktası olarak belirlemenin birçok yararı vardır. Bu yararlar şu şekilde sıralanabilir:

1. Üst düzey akademik başarı
2. Öğrenme ve hatırlamayı basitleştirme
3. İletişimi kolaylaştırma
4. Öğretimi kişiselleştirme
5. Gerçek ve yanlış algılamayı ayırt etmeye yardımcı olma
6. Karmaşık anlamaya yardımcı olma
7. Problem çözme ve akıl yürütme (Doğanay, 2003: 234–236).

2.8.4. Kavram Öğretiminin Eğitimdeki Yeri ve Önemi

Kavramlar, hayatımız için vazgeçilmezdir. Kavramlar, karmaşık dünyamızı anlayarak yönetmeye ve yorumlamaya yardım eder. Bu sayede kavramlar, dünyamızı nasıl algıladığımızı etkiler. Kavramlar kendi dünyamızı yorumlamamız ve dışa vurmamız için uygun ve akılcı yollar geliştirmemize olanak verir (Doğrukök, 2004: 25).

Kavram öğrenmenin pek çok yararı bulunmaktadır. Öncelikle “kavramlar düşünce sürecimizde büyük ekonomi sağlar. Kavramlar olmasaydı, dış dünyadaki her olayı teker teker görmek ve hatırlamak durumunda olurduk” (Cüceloğlu, 1991: 216).

Kavramların doğru öğrenilmesi çok önemlidir. Eğer yanlış öğrenme gerçekleşirse kişi o kavram ile ilgili olay, olgu ve birçok bilgiyi de hatalı öğrenebilir. Her öğretmen öğrencilerin iç dünyasına girmeyi başarmalı ve onların zihninde yeni oluşan bilimsel olmayan yanlış anlamaları belirleyip onları gidermelidir. Çünkü yanlış anlaşılan bir kavram öğrencilerin zihninde kolayca silinmemekte ve öğrenciler yanlış anlamayı zaman içinde doğrulayıcı deliller bulmaya çalışmakta veya o yönde bilimsel olmayan ön yargılar oluşturmaktadır (Akbaş, 2002: 9).

Günümüzde Eğitimciler, tek tek olaylarla, olgularla değil kavramlarla ilgilenmektedirler. Çünkü olaylar ve olgular güncel ve yereldir. Kavramlar ise

olgulardan daha kapsamlı ve genellemeler için daha uygundur. Kavramları öğrenen çocukların, olayların ve olguların arasında bağ kurmada zorluk çekmeyecekleri düşünülmektedir (Barth ve Demirtaş, 1997: 10.1 10.3).

Kavramlar ve kavram öğrenme eğitimde çok önemli bir yer tutmaktadır. Ancak Herbart kavram öğretiminin önemini daha da ileriye götürerek “Öğretim kavramların sistematik bir sunuluşundan ibarettir” ifadesini kullanmıştır. Ona göre Pedagoji, kavramların işlenmesi ile uğraşır (Yeşil, 2001: 206).

Bir alan ile ilgili terimin, yine aynı alanla ilgili farklı kavramların yerine kullanılmasının, iletişimde karışıklığa yol açacağı düşünülmektedir. Bu nedenle okul eğitiminde kavram öğretimine özellikle önem verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Çünkü okullar bu konudaki etkili ve her bireye ulaşabilecek bir kaynak olma özelliğini her zaman korumaktadırlar. Ancak bu durumda eğitim kurumlarında bir kavramın diğer kavramlar arasında bulunduğu yerin ve kavramlar arası ilişkilerin öğretimine önem verilirse toplumsal ilişkilerdeki karışıklıkların önlenebileceği söylenebilir (Güngör, 2004: 27).

Fidan’a göre kavramların birbiri ile ilişkisinden ilkeler ve kurallar ortaya çıkmaktadır. İlkeler yargıda bulunma ve problem çözme etkinliklerinin temelidir. Bu nedenle kavramları ve bunların birbirleriyle olan ilişkilerini iyi öğrenmek; doğru yargıda bulunmaya ve problemleri anlayarak çözmeye yardımcı olur (Dumanlı, 2001: 15).

Ayrıca programda öngörülen konuların içerdiği kavramları kazanamayan öğrencinin, üst aşamalardaki hedef ve davranışları göstermesi beklenemez. Bu nedenle kavramların tam olarak kazanılması, gerektiğinde hatırlanması, kavrama ait örnekler verilmesi, kavramın değişik durumlarda kullanılabilmesi eğitim açısından büyük bir önem taşımaktadır (Bayazıtöğlü, 1995: 15).

Çünkü hayata geçirilmeyen, yaşamda kullanılmayan bir kavram zamanla unutulur ve öğrenciye de bir katkısı olmaz.

2.8.5. Sosyal Bilgiler Dersi ve Kavramların Öğrenilme Düzeyleri

Sosyal bilgiler öğretiminde, kavramların öğrenilmesini öğretimin odak noktası olarak belirlemek öğrencilerin başarıları üzerinde olumlu etki sağlar. Öğrenme ve hatırlamayı basitleştirirken iletişimi kolaylaştırır. Gerçek ve yanlış anlaşılmayı ayırt etmeye yardımcı olur. Problem çözme ve akıl yürütme becerilerini geliştirir (MEB, 2011: 14).

Temel eğitimin birinci kademe sınıflarında, özellikle Sosyal Bilgiler dersinde; Atatürk ve eserlerinin tanıtılması, benimsetilmesi, sınıf öğretmenlerinin sadece belirli bir ders içindeki ünitelerin işlenmesi sırasında vereceği bilgilerle sınırlı tutulmamalıdır. Atatürk'ün kişiliği, Kurtuluş Savaşı'ndaki önemli olaylar, Atatürk inkılâbı, Atatürk ilke ve görüşleri Önderimizin özdeyişleriyle birlik ve beraberlik içerisinde her fırsatta öğrencilere duyurulmaya çalışılmalı, öğrenciler Atatürkçülük konusunda bilinçlendirilmelidir. Bugün için, ülkemizde yapılan Atatürkçülük ile ilgili eğitim-öğretim çalışmalarının esasını, klasik anlamda, Atatürk ve Atatürkçülük konularında verilmesi gereken kazanımların bilgi düzeyinde öğretilmesi oluşturmakta, yani bu konuların bir şekilde öğrencilere ezberletilmesiyle meselenin halledildiği varsayılmaktadır. Halbuki burada önemli olan, yeni nesillerin Atatürkçülüğü özümsemesidir (Dönmez ve Yazıcı, 2008: 3).

Bunun için de öğrencilerin Atatürkçülük ile ilgili konuları ve kavramları bilgi düzeyinde değil daha üst düzeyde kazanması gerekir. Bozcan, Zihinsel gelişim açısından, ilköğretim 4. sınıf öğrencilerine kavram öğretmenin önemi üzerinde durmaktadır. Bu sınıfa devam eden öğrenciler Piaget'in bilişsel gelişim aşamalarına göre; soyut işlemler dönemine geçişin başlarında bulunmaktadırlar. Bu yaş grubundaki öğrencilerin okuldaki öğretilen bilgileri ezberleme yolunu seçerek, konuları öğrendiği izlenimi oluşturacağı belirtilmektedir. Öğrencinin öğretilen konu ile ilgili düşünceleri mantıklı bir sıraya koyarak keşfetmesinin ve bu yolla kalıcı bilgiye ulaşmasının önemi üzerinde durulmaktadır (Bozcan, 2002: 25). İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan Atatürkçülük ile ilgili kavramlardan bazıları şunlardır:

- Bağımsızlık
- Ulusal egemenlik
- Millet
- Kültür
- Milli Mücadele
- Demokrasi
- Savaş
- Liderlik

İlköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan Atatürkçülük konularındaki bu kavramların öğrenilmesi öğrencilerin tarihine, milletine, vatanına bağlılığını arttıracak ve derslerde de daha başarılı olmasını sağlayacaktır. Ancak bu kavramların ne derecede öğrenildiği de önemli olan noktalardan bir tanesidir. Öğrenci kavramı sadece ezberlemiş mi? Onun hakkında yorum yapabiliyor mu? Kavramla ilgili analizlerde bulunabiliyor mu? Bu noktada Bloom'un bilişsel taksonomisi hakkında da bilgi vermemiz gerekiyor. Sınıflama (taksonomi), fen bilimlerinden Sosyal Bilimlere geçtiği şekliyle; varlıkların basitten karmaşığa ve birbirinin önkoşulu olacak şekilde aşamalı sınıflaması anlamında kullanılmaktadır. Ancak eğitim ile ilgili taksonomilere baktığımızda birbirinin ön koşulu ve basitten karmaşığa olmayacak şekilde düzenlenen taksonomilere de rastlamaktayız (Sönmez, 2004).

Bireylere kazandırılacak olan özellikler program tasarımcıları tarafından kapsamına, türüne ve niteliğine göre belli ölçütler doğrultusunda analiz edilerek sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaya “*Eğitim Amaçlarının Taksonomisi*” adı verilmektedir. Eğitim amaçlarının sınıflandırılmasında en iyi bilinen ve en çok kullanılan yaklaşım Benjamin Bloom ve arkadaşları (1950) tarafından geliştirilen taksonomidir. Bloom ve arkadaşları bilişsel alanı; bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme olarak sınıflamışlardır. Her basamak bir öncekini kapsadığı gibi bir sonrakine de koşul olacak şekilde aşamalı olarak düzenlenmiştir (Doğan, 2007: 22-23).

Bu alanlar birbirinden bağımsız, kopuk değil, birbiriyle ilişkilidir. Bu sınıflama yapaydır. Kuşkusuz öğrenilmiş hiçbir davranış tek bir alana girmez (Varış, 1988: 146). Bloom ve arkadaşlarında aşamalı olarak düzenlenen bilişsel alan, eğitim dünyasında yaygın bir kabul görmüştür. Bu aşamalı düzenlemede, öğrenmenin ilk basamağını içeren basit, somut ve öğrenilmesi kolay davranışlardan, daha karmaşık, soyut ve öğrenilmesi daha zor davranışlara doğru gidilmiştir (Sönmez, 1981: 9).

Bilişsel gelişimin temelinde kavram öğrenme vardır. Kavram öğrenme çeşitli düzeylerde gerçekleşmektedir (Senemoğlu, 1998: 517).

2.9. İlgili Araştırmalar

Çalışmanın bu bölümünde araştırma konusuyla ilişkili olan araştırmalara yer verilmektedir.

Okur (2000) “İlköğretim Okulları 1. Kademe Sosyal Bilgiler Ders Programında Atatürkçülük Konularının Ünitelere Göre Dağılımı ve Hedeflere Ulaşma Derecelerinin İncelenmesi” adlı çalışmasında öğrencilerin Atatürkçülük konuları ile ilgili hedeflere ulaşma düzeylerini araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda ise, Atatürkçülükle ilgili konularının hedeflerinin öğrencilerde istenilen düzeyde davranışa dönüştürülemediği gözlenmiştir. Uygun metot ve tekniklerin kullanılmayışı, araç-gereç yetersizliği ve sınıfların kalabalık oluşu başarısızlığın nedenleri arasında gösterilmiştir.

Emiroğlu'nun (2002) İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders konuları öğretiminin mevcut durumunu, öğretim programını oluşturan unsurlardan hareketle tespit etmeyi amaçlayan çalışması, konuların öğretimde ortaya çıkan meselelerin çözümüne dair verilere ulaşma imkânı vermesi bakımından önem taşımaktadır. Bu amaçla hazırlanan anket Konya ilinin merkezinde bulunan ilköğretim okullarındaki 276 öğretmene uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda, “hedef, muhteva ve ders kitabının” öğretmenlerce kısmen yeterliği bulunduğu, kullanılan metot ve etkinlikler ile araç gereçler noktasında ise klasik tercihlerin ötesine gidilemediği tespit edilmiştir.

Kömürcü (2002) “İlköğretim 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Yer Alan Kavramların Kazandırılma Düzeyi” adlı

çalışmasında kavramların öğrenilme düzeyini belirlemeye çalışmıştır. Ayrıca okullaşma oranının yetersizliği, sınıf mevcutlarının fazlalığı ve bu yüzden istenilen öğrenme ortamının sağlanamayışından dolayı başarının düşük olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca müfredatın, öğrenciye bilgi yüklemeyi amaçlar nitelikte oluşu, ezberci eğitim ve araç-gereç sıkıntısı da belirtilmiştir.

Özcan (2005) “İlköğretim 2. Kademe Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Atatürkçülük Konularını Öğrencilerin Öğrenme Düzeyleri”ni tespit etmeye yönelik çalışma yapmıştır. Bu araştırma sonunda İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi Atatürkçülük konularına ilişkin başarı düzeylerinin cinsiyete, annenin eğitim düzeyine, ailelerin aylık gelir düzeylerine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Başarı düzeylerinde görülen bu farklılıklar 7. sınıf öğrencilerinde görülmemiştir.

Çiftçi (2007) “İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Atatürkçülük Kazanımlarına Dair Öğretmen Görüşleri” adlı çalışmasında Atatürkçülük kazanımlarına dair öğretmen görüşlerini araştırmıştır. Hizmet içi eğitim almayan öğretmenler Atatürkçülük kazanımlarına yeteri seviyede sahip olmadıkları için gerekli cevabı veremediği görülmüştür. Atatürkçülük kazanımlarının öğrencilere sağlıklı bir şekilde aktarılması için öğretmenlerin kazanımları özümsemesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Karadeniz (2008) “İlköğretim 4. Ve 5. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Atatürkçülük Konularındaki Kavramların Kazandırılma Düzeyi” adlı çalışmasında öğrencilerin Atatürkçülük konularındaki kavramları öğrenme düzeyleri ile ilgili önemli sonuçlara ulaşılmıştır. 4. sınıf öğrencilerinin Atatürkçülük konularındaki kavramları kazanma düzeyini % 73, 5. sınıf öğrencilerinin ise % 70 olarak bulmuştur. Öğrencilerin Atatürkçülük konularındaki kavramları kazanma düzeyleri okullara ve ilçelere göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu farklılıkların giderilebilmesi için tüm okullarda eğitim ve öğretim olanaklarının istenilen seviyeye yükseltilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Tüzün’ün (2008) yaptığı araştırmada Türkiye’de ilköğretim sekizinci sınıf Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında Atatürkçülük bölümünün görsel materyaller açısından incelenmesi, görsel materyallere ne ölçüde yer verildiği,

kullanılan görsel materyallerin çeşitleri, görsel materyallerin metin ile uyumlu olup olmadığı incelenmiştir. Ayrıca görsel materyal önerileri ile Atatürkçülük bölümünün en güzel şekilde öğretilmesine katkıda bulunulmaya çalışılmıştır.

Karaaslan (2009) “İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Atatürkçülük Kazanımlarına Dair Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi” adlı çalışmada Atatürkçülük kazanımlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin tespiti amaçlanmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 7. sınıf mevcut müfredat programında yer alan Atatürkçülük kazanımlarına ilişkin görüşlerinin dağılımı incelendiğinde: Programın yeterli düzeyde olduğu ancak daha çok güncel olaylarla bağlantılı olması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Atatürkçülük kazanımlarının 7. sınıf ders kitabında ele alınmış biçimi konusunda görüşlerinin dağılımı incelendiğinde: kitabın içerik, görsel ve kullanılan dil bakımından yetersiz olduğu görüşüne varılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde öğretmenlerin sahip olması gereken özelliklerin neler olması gerektiği konusunda görüşleri incelendiğinde: 3 ders saatinin yetersiz olduğu, öğretmenlerin hizmet içi eğitime ihtiyacı olduğu ve sosyal bilgiler öğretmenleri ile ortaklaşa çalışmaları gerektiği sonucuna varılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde kullanılan öğretim yöntem ve teknikleri, Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde kullandığı araç- gereçler ve okul donanımı hakkındaki görüşleri incelendiğinde: öğrenci merkezli olunması gerektiği, ders dışı etkinliklere daha çok yer verilmesi gerektiği ve görsel araçların daha çok kullanılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin mevcut program içerisinde yer alan Atatürkçülük kazanımlarının günlük hayatla kullanılabilirliği, yeni düzenlemelere ihtiyaç duyduğu konusu sonuçlara ulaşılmıştır.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma betimsel bir çalışmadır. İstanbul ili Küçükçekmece ilçesi sınırları içerisindeki ilkokul 4. sınıf öğretmenlerine yapılmıştır. 4. sınıf Sosyal Bilgiler programında yer alan Atatürkçülük kazanımlarını öğretmen görüşlerine göre değerlendirmeye yöneliktir.

3.2. Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evrenini, 2013–2014 Eğitim-Öğretim yılında İstanbul ili Küçükçekmece ilçesinin Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 52 ilkokul oluşturmaktadır.

3.3. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklemini Küçükçekmece ilçesinde görev yapan ilkokul 4. sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli yasal izinler alınarak okullara gidilmiş ve Küçükçekmece İlçesinde çalışan bütün 4. sınıf öğretmenlerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Küçükçekmece ilçesinde bulunan toplam 52 ilkokulun hepsine gidilmiş olup 95 kadın ve 60 erkek 4. sınıf öğretmenine ulaşılmıştır.

Tablo 1'de araştırma örnekleme ait 155 4. sınıf öğretmenin cinsiyet, meslekteki kıdem ve eğitim durumuna göre dağılımları ile ilgili demografik bilgileri sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Kıdem	Cinsiyet		Eğitim Durumu			Toplam
			Ön Lisans	Lisans	Yüksek Lisans	
1-5 yıl	Kadın	f	0	16	0	16
		%	0	100	0	100
	Erkek	f	0	7	0	7
		%	0	100	0	100
	Toplam	f	0	23	0	23
		%	0	100	0	100
5-10 yıl	Erkek	f	0	26	0	26
		%	0	100	0	100
	Kadın	f	0	21	0	21
		%	0	100	0	100
	Toplam	f	0	47	0	47
		%	0	100	0	100
10 yıldan fazla	Kadın	f	2	49	2	53
		%	2,4	95,3	2,4	100
	Erkek	f	0	32	0	32
		%	0	100	0	100
	Toplam	f	2	81	2	85
		%	1,3	97,4	1,3	100

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya 60'ı erkek 95'i ise kadın olmak üzere toplam 155 4. sınıf öğretmeni katıldığı görülmektedir. Bu verilerden hareketle, araştırmaya katılan kadın öğretmenlerin sayısı erkek katılımcıların sayısının bir buçuk katından daha fazla olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan 155 4. sınıf öğretmeninden; 23'ü 1-5 yıllık kıdeme sahip olup katılımcıların % 14,8'ini, 47'si 5-10 yıllık kıdeme sahip olup katılımcıların % 30,3'ünü, 85'i 10 yıldan fazla kıdeme sahip olup katılımcıların % 54,9'unu,

oluşturmaktadır. Oransal dağılıma göre en yüksek rakam 10 yıldan fazla kıdeme sahip olan öğretmenlere aittir.

Araştırmaya katılan 155 4. sınıf öğretmeninden; 151'i lisans düzeyinde eğitim görmüş olup katılımcıların % 97,4'ünü, 2'si ön lisans düzeyinde eğitim görmüş olup katılımcıların % 1,3'ünü, 2'si yüksek lisans düzeyinde eğitim görmüş olup katılımcıların % 1,3'ünü oluşturmaktadır. Oransal dağılıma göre en yüksek rakam lisans düzeyinde eğitim görmüş öğretmenlere aittir. Ön lisans ve yüksek lisans düzeyinde eğitim görmüş öğretmenlerin sayısının ise eşit olduğu gözlenmektedir. Bundan hareketle katılımcıların tamamına yakınının eğitiminin lisans düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri toplama aracı anket ve ölçek uygulamasıdır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri hakkında veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen anket 1 bölümden oluşmaktadır. Anket formu üzerinde bulunan sorular araştırmacı tarafından araştırmanın problemine uygun olacak şekilde tasarlanmıştır. Ankette öğretmenlerin kişisel bilgilerine ilişkin sorular yer almaktadır. Bu sorular cinsiyet, meslekteki kıdemi ve eğitim düzeyi hakkındaki soruları olmak üzere toplam 3 sorudur. Ölçek 23 sorudan oluşturularak hazırlanmıştır. Uygulanan ölçekte beşli dereceleme ölçeği kullanılmıştır. Ölçek cevaplayıcıları, görüş ve değerlendirmelerini 'Tamamen Katılıyorum', 'Katılıyorum', 'Kararsızım', 'Katılmıyorum' ve 'Hiç Katılmıyorum' ölçütlerinden birini seçerek belirtmişlerdir. Bu araştırmada verilerin analizi bilgisayar yardımıyla yapılmıştır.

3.4.1. Ölçeğin Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması

Araştırmacı tarafından geliştirilen geçerlik-güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçeğin kapsam geçerliliği için uzman görüşlerine başvurulmuş, yapı geçerliliği için ise faktör analizi yapılmıştır.

Tablo 2'de ölçekte yer alan soruların herhangi birinin çıkarılması halinde 23 sorunun ortalamasına, varyansına, güvenilirliğine ve toplam korelasyona etkisine ilişkin sonuçları vermektedir.

Tablo 2. Madde-Toplam Korelasyonları ve Alfa Katsayısı Analiz Sonuçları

	Ortala- ma	Varyans	Korelas- yon	Alfa
1) İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler programında Atatürkçülük kazanımları yeterli düzeydedir	56,29	262,688	,762	,954
2)Atatürkçülük kazanımları düzenlenirken öğrencilerin bilişsel-duyuşsal becerileri dikkate alınmıştır.	56,42	263,648	,808	,953
3)Atatürkçülük kazanımları öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları (merak, motivasyon ve gelişim özellikleri) doğrultusunda oluşturulmuştur	56,61	263,096	,879	,953
4)Atatürkçülük kazanımları milli kimlik, milli hedef kazandırmada bilgi ve becerileri arttıracak niteliklere sahiptir	56,39	264,226	,810	,953
5)Atatürkçülük kazanımları toplumsal yaşama ve çağın gereksinimlerine uygun, güncel olaylarla bağlantılıdır	56,48	262,109	,845	,953
6)Atatürkçülük kazanımlarının 4. sınıf ders kitabında ünitelere dağılımı orantılıdır	56,50	261,122	,859	,953
7)Atatürkçülük kazanımlarının öğretilmesinde ders kitabı görsel açıdan (resim-istatiksel bilgi vd.) yeterli düzeydedir	56,66	259,549	,856	,953
8)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabı hazır bulunuşluluk seviyesine uygundur	56,67	264,365	,831	,953
9)Atatürkçülük kazanımlarının öğretilmesinde ders kitabı içerdiği metinler itibariyle düşünmeye ve araştırma yapmaya yöneliktir	56,42	264,427	,862	,953
10)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabında akıcı-anlaşılır ve açık bir dil kullanılmıştır	56,42	265,855	,839	,953
11)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabı gereksiz ayrıntılardan ve motivasyonu düşürecek etkilerden uzaktır	56,46	264,484	,859	,953

12)Atatürkçülük kazanımlarının öğretimi için sosyal bilgiler dersine giren öğretmenlerde hizmet içi eğitime ihtiyaç vardır	56,48	260,121	,789	,954
13)Sosyal bilgiler dersi içinde Atatürkçülük kazanımlarının öğretimi için mevcut ders saati (3 saat) yeterli değildir	57,45	274,365	,499	,957
14)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde sosyal bilgiler öğretmenleri yeterli oranda bilgi sahibi değildir	56,76	270,209	,580	,956
15)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde sınıf öğretmenleri çalışmalarını diğer branş öğretmenleri ile ortaklaşa yürütmelidir	57,74	276,063	,536	,956
16)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde öğrenci merkezli öğretim yöntemleri temel alınmalıdır	57,75	275,709	,728	,955
17)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde okullar kullanılacak araç-gereç bakımından yeterli donanımına sahip değildir	57,49	283,303	,309	,959
18)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde gözlem gezilerine(Atatürk evleri, müze, vb..) sıkça yer verilmelidir	57,85	278,919	,513	,957
19)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde araç-gereç olarak ders kitabı yeterlidir	56,06	293,879	-,031	,963
20)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde öğretim süreci film-belgesel cd gibi görsellerle desteklenmelidir	57,95	274,784	,686	,955
21)Atatürkçülük konularının öğretiminde hikâye-anekdot-şiir gibi edebi ürünlerden faydalanılmalıdır	57,85	279,249	,561	,956
22)Atatürkçülük kazanımları günlük hayatta öğrencilerin kullanacağı şekilde düzenlenmemiştir	57,25	260,965	,835	,953
23)Atatürkçülük kazanımlarının sayısı ve niteliği artırılarak programda yeni düzenlemelere gidilmelidir	57,68	274,804	,647	,955

Genel olarak, madde-toplam korelasyonu .30 ve daha yüksek olan maddelerin bireyleri iyi derecede ayırt ettiği, .20-.30 arasında kalan maddelerin zorunlu görülmesi durumunda teste alınabileceği veya maddenin düzeltilmesi gerektiği,

.20'den daha düşük maddelerin ise teste alınmaması gerektiği söylenebilir (Büyüköztürk, 2010: 171).

19. soruya baktığımızda güvenilirliğin -0,031 olduğu görülmektedir. Bu soru anket için belirlenen 0,3 güvenilirlik katsayısından düşük olduğu için ankette çıkarılmasına karar verilmiştir.

Faktör analizi, tüm veri yapıları için uygun olmayabilir. Verilerin, faktör analizi için uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett küresellik (sphericity) testi ile incelenebilir. KMO katsayısı, veri matrisinin faktör analizi için uygun olup olmadığını, veri yapısının faktör çıkarma için uygunluğu hakkında bilgi verir. Barlett testi, değişkenler arasında ilişki olup olmadığını kısmi korelasyonlar temelinde inceler (Büyüköztürk, 2010: 126).

Ölçeğin faktör analizi için uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett küresellik (sphericity) testi ile incelenmiştir. Buna göre ortaya çıkan değerler Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. KMO ve Barlett testi

KMO Örnekleme Yeterliliği		,936
Küresellik ve Barlett Testi	χ^2	3575,197
	sd	210
	p	,000

Faktörleşebilirlik için KMO'nun 0.60'dan yüksek çıkması beklenir. Hesaplanan istatistiğin anlamlı çıkması, veri matrisinin uygun olduğunun göstergesidir. Test sonucunun anlamlı çıkması puanlarının normalliğinin de bir kanıtı olarak görülebilir (Büyüköztürk, 2010: 126).

Tablo incelendiğinde KMO katsayısının 0.936 olması ölçeğin faktör analizi için uygunluğunun bir kanıtıdır. Ayrıca Barlett küresellik testi sonuçları incelendiğinde ki-kare ($\chi^2(210)=3575.197$; $p<.01$) değerinin anlamlı olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin yapı geçerliliğini incelemek için faktör analizi yapılmıştır. Bulunan bu faktöre ilişkin özdeğer, varyans yüzdesi ve toplam varyans yüzdesi Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. Ölçeğe İlişkin Faktör Yapısı

Faktör	Özdeğer	Varyans yüzdesi	Toplam varyans yüzdesi
1	12,774	60,826	60,826

Tablo incelendiğinde ölçeğin tek boyuttan oluştuğu ve genel bir faktöre sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ölçekte yer alan maddelerin birinci faktör yük değerlerinin 0,514'ten yüksek olması, birinci faktörün de yol açtığı varyansın %60,8 olması ve birinci faktöre ait özdeğerin, ikinci faktörün özdeğerinin 3 katından fazla olması, ölçeğin tek boyutlu olduğunun kanıtı olarak değerlendirilebilir (Büyüköztürk, 2010: 137).

Ölçekte yer alan maddelerin belirlenen faktöre göre dağılımını görmek ve hangi maddelerin ölçekte kalabilir nitelikte olduğunu belirlemek amacıyla, temel bileşenler işlemi yapılmıştır. Faktör yük değerinin, 0,45 ya da daha yüksek olması seçim için iyi bir ölçüttür. Faktör yükleri için kabul edilen en düşük değer 0,45 olarak alınmıştır (Büyüköztürk, 2010: 124). Buna göre ortaya çıkan değerler Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Ölçeğe Ait Faktör Yükleri

Maddeler	Faktör yükleri
3)Atatürkçülük kazanımları öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları (merak, motivasyon ve gelişim özellikleri) doğrultusunda oluşturulmuştur	,906
6)Atatürkçülük kazanımlarının 4. sınıf ders kitabında ünitelere dağılımı orantılıdır	,891
9)Atatürkçülük kazanımlarının öğretilmesinde ders kitabı içerdiği metinler itibariyle düşünmeye ve araştırma yapmaya yöneliktir	,887
11)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabı gereksiz ayrıntılardan ve motivasyonu düşürecek etkilerden uzaktır	,885
7)Atatürkçülük kazanımlarının öğretilmesinde ders kitabı görsel açıdan (resim-istatistiksel bilgi vd.) yeterli düzeydedir	,884

5)Atatürkçülük kazanımları toplumsal yaşama ve çağın gereksinimlerine uygun, güncel olaylarla bağlantılıdır	,876
10)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabında akıcı-anlaşılır ve açık bir dil kullanılmıştır	,869
8)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabı hazır bulunuşluluk seviyesine uygundur	,852
2)Atatürkçülük kazanımları düzenlenirken öğrencilerin bilişsel-duyuşsal becerileri dikkate alınmıştır	,848
4)Atatürkçülük kazanımları milli kimlik, milli hedef kazandırmada bilgi ve becerileri arttıracak niteliklere sahiptir	,847
22)Atatürkçülük kazanımları günlük hayatta öğrencilerin kullanacağı şekilde düzenlenmemiştir	,842
12)Atatürkçülük kazanımlarının öğretimi için sosyal bilgiler dersine giren öğretmenlerde hizmet içi eğitime ihtiyaç vardır	,824
1)İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler programında Atatürkçülük kazanımları yeterli düzeydedir	,805
16)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde öğrenci merkezli öğretim yöntemleri temel alınmalıdır	,754
20)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde öğretim süreci film-belgesel cd gibi görsellerle desteklenmelidir	,698
23)Atatürkçülük kazanımlarının sayısı ve niteliği artırılarak programda yeni düzenlemelere gidilmelidir	,667
14)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde sosyal bilgiler öğretmenleri yeterli oranda bilgi sahibi değildir	,612
18)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde gözlem gezilerine(Atatürk evleri, müze, vb.) sıkça yer verilmelidir	,537
17)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde okullar kullanılacak araç-gereç bakımından yeterli donanıma sahip değildir	,320
13)Sosyal bilgiler dersi içinde Atatürkçülük kazanımlarının öğretimi için mevcut ders saati (3 saat) yeterli değildir	,514
15)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde sınıf öğretmenleri çalışmalarını diğer branş öğretmenleri ile ortaklaşa yürütmelidir	,544

21)Atatürkçülük konularının öğretiminde hikâye-anekdote-şiir gibi edebi ürünlerden faydalanılmalıdır	,595
--	------

Tablo 5’deki sonuçlara göre, ölçekte yer alan 21 maddeye ilişkin faktör yüklerinin 0.906 ile 0,514 arasında değiştiği ve ölçeğin yapılan yapı geçerliliği işlemi sonucunda 21 maddeye indirildiği saptanmıştır. Diğer yandan 17. maddenin faktör yükünün 0,45’den aşağı olması nedeniyle ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir (Büyüköztürk, 2010: 124).

Ölçeğin bu haliyle güvenilirlik değerinin tekrar hesaplanmasına karar verilmiştir. Buna göre ilgili ölçeğin geneline ait Madde-Toplam Korelasyonları ve Alfa Katsayısı Analiz Sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Madde-Toplam Korelasyonları ve Alfa Katsayısı Analiz Sonuçları

	Ortalama	Varyans	Korelas- yon	Alfa
1)İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler programında Atatürkçülük kazanımları yeterli düzeydedir	50,79	251,766	,778	,963
2)Atatürkçülük kazanımları düzenlenirken öğrencilerin bilişsel-duyuşsal becerileri dikkate alınmıştır	50,92	252,714	,825	,963
3)Atatürkçülük kazanımları öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları (merak, motivasyon ve gelişim özellikleri) doğrultusunda oluşturulmuştur	51,11	252,384	,890	,962
4)Atatürkçülük kazanımları milli kimlik, milli hedef kazandırmada bilgi ve becerileri arttıracak niteliklere sahiptir	50,88	253,428	,823	,963
5)Atatürkçülük kazanımları toplumsal yaşama ve çağın gereksinimlerine uygun, güncel olaylarla bağlantılıdır	50,98	251,409	,856	,963
6)Atatürkçülük kazanımlarının 4. sınıf ders kitabında ünitelere dağılımı orantılıdır	50,99	250,448	,870	,962

7)Atatürkçülük kazanımlarının öğretilmesinde ders kitabı görsel açıdan (resim-istatiksel bilgi vd.) yeterli düzeydedir	51,16	248,941 ,865	,962
8)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabı hazır bulunuşluluk seviyesine uygundur	51,17	253,959 ,832	,963
9)Atatürkçülük kazanımlarının öğretilmesinde ders kitabı içerdiği metinler itibariyle düşünmeye ve araştırma yapmaya yöneliktir	50,92	253,857 ,868	,962
10)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabında akıcı-anlaşılır ve açık bir dil kullanılmıştır	50,92	255,155 ,849	,963
11)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabı gereksiz ayrıntılardan ve motivasyonu düşürecek etkilerden uzaktır	50,96	253,947 ,865	,963
12)Atatürkçülük kazanımlarının öğretimi için sosyal bilgiler dersine giren öğretmenlerde hizmet içi eğitime ihtiyaç vardır	50,98	249,448 ,799	,963
13)Sosyal bilgiler dersi içinde Atatürkçülük kazanımlarının öğretimi için mevcut ders saati (3 saat) yeterli değildir	51,94	264,393 ,481	,967
14)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde sosyal bilgiler öğretmenleri yeterli oranda bilgi sahibi değildir	51,26	259,686 ,581	,966
15)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde sınıf öğretmenleri çalışmalarını diğer branş öğretmenleri ile ortaklaşa yürütmelidir	52,24	266,157 ,513	,966
16)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde öğrenci merkezli öğretim yöntemleri temel alınmalıdır	52,25	265,056 ,731	,964
18)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde gözlem gezilerine(Atatürk evleri, müze, vb..) sıkça yer verilmelidir	52,35	268,579 ,501	,966
20)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde öğretim süreci film-belgesel cd gibi görsellerle desteklenmelidir	52,45	264,691 ,667	,965

21)Atatürkçülük konularının öğretiminde hikâye- anekdot-şiir gibi edebi ürünlerden faydalanılmalıdır	52,34	268,629	,559	,966
22)Atatürkçülük kazanımları günlük hayatta öğrencilerin kullanacağı şekilde düzenlenmemiştir	51,74	251,076	,823	,963
23)Atatürkçülük kazanımlarının sayısı ve niteliği arttırılarak programda yeni düzenlemelere gidilmelidir	52,17	264,288	,644	,965

Ölçeğin geneline ilişkin güvenirlik katsayısı Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Ölçeğin Geneline Ait Güvenirlik Katsayıları

Boyutlar	Güvenirlik Katsayısı(Cronbach’s Alpha)
Genel	0,966

Bir test için hesaplanan güvenirlik katsayısının 0,70 ve daha yüksek olması test puanlarının güvenilirliği için genel olarak yeterli görülmektedir (Büyüköztürk, 2010: 171). Tablo 7’deki güvenirlik değerine bakıldığında, ölçeğin güvenirlik katsayısının Cronbach’s Alpha değerinin 0,966 olduğu görülmektedir.

17. soru çıkarıldığında ölçeğe ait faktör analizi sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Ölçeğe Ait Faktör Yükleri

Maddeler	Faktör yükleri
3)Atatürkçülük kazanımları öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları (merak, motivasyon ve gelişim özellikleri) doğrultusunda oluşturulmuştur	,909
6)Atatürkçülük kazanımlarının 4. sınıf ders kitabında ünitelere dağılımı orantılıdır	,896
9)Atatürkçülük kazanımlarının öğretilmesinde ders kitabı içerdiği metinler itibariyle düşünmeye ve araştırma yapmaya yöneliktir	,892
11)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabı gereksiz ayrıntılardan ve motivasyonu düşürecek etkilerden uzaktır	,889

7)Atatürkçülük kazanımlarının öğretilmesinde ders kitabı görsel açıdan (resim-istatiksel bilgi vd.) yeterli düzeydedir	,887
5)Atatürkçülük kazanımları toplumsal yaşama ve çağın gereksinimlerine uygun, güncel olaylarla bağlantılıdır	,882
10)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabında akıcı-anlaşılır ve açık bir dil kullanılmıştır	,873
8)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabı hazır bulunuşluluk seviyesine uygundur	,852
2)Atatürkçülük kazanımları düzenlenirken öğrencilerin bilişsel-duyuşsal becerileri dikkate alınmıştır	,853
4)Atatürkçülük kazanımları milli kimlik, milli hedef kazandırmada bilgi ve becerileri arttıracak niteliklere sahiptir	,853
22)Atatürkçülük kazanımları günlük hayatta öğrencilerin kullanacağı şekilde düzenlenmemiştir	,835
12)Atatürkçülük kazanımlarının öğretimi için sosyal bilgiler dersine giren öğretmenlerde hizmet içi eğitime ihtiyaç vardır	,829
1)İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler programında Atatürkçülük kazanımları yeterli düzeydedir	,813
16)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde öğrenci merkezli öğretim yöntemleri temel alınmalıdır	,749
20)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde öğretim süreci film-belgesel cd gibi görsellerle desteklenmelidir	,689
23)Atatürkçülük kazanımlarının sayısı ve niteliği artırılarak programda yeni düzenlemelere gidilmelidir	,663
14)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde sosyal bilgiler öğretmenleri yeterli oranda bilgi sahibi değildir	,609
18)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde gözlem gezilerine(Atatürk evleri, müze, vb.) sıkça yer verilmelidir	,528
13)Sosyal bilgiler dersi içinde Atatürkçülük kazanımlarının öğretimi için mevcut ders saati (3 saat) yeterli değildir	,500
15)Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde sınıf öğretmenleri çalışmalarını diğer branş öğretmenleri ile ortaklaşa yürütmelidir	,531

21)Atatürkçülük konularının öğretiminde hikâye-anekdot-şiir gibi edebi ürünlerden faydalanılmalıdır	,589
--	------

Tablo 8'deki sonuçlara göre, ölçekte yer alan 21 maddeye ilişkin faktör yüklerinin 0.909 ile 0,500 arasında değiştiği görülmektedir. 21 maddenin faktör yükünün 0,45'den aşağı olması nedeniyle tüm maddelerin ölçekte kalmasına karar verilmiştir (Büyüköztürk, 2010: 124).

3.5. Verilerin Analizi

Veriler SPSS programı ile girilip ve analiz edilmiştir. Program hakkında önceden bilgi edinilip programını bilen uzman kişilere başvurularak gerekli yardımlar alınıp, karşılaşılabilecek sorunlara karşı tedbirler alınmıştır. Verilerin çözümlenmesinde aritmetik ortalama, standart sapma, yüzde ve frekans gibi betimsel istatistikler hesaplanmıştır. Bağımlı değişkenin bağımsız değişkenlerle etkileşimi analiz edilirken ise t testi, Kruskal Wallis testi kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2010: 158). Ölçeğe sorular dışında meslekteki kıdemi, cinsiyeti, mezuniyet alanı gibi sorular da eklenerek öğretmenin kendisinden kaynaklanan farklı düşünceler yansıtılmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Atatürkçülük Kazanımlarına İlişkin Öğretmen Görüşlerine Ait Bulgular Ve Yorumlar

4. sınıf öğretmenlerinin 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde yer alan Atatürkçülük kazanımlarına ilişkin görüşlerinin dağılımı nasıldır?

Bu alt problemin test edilebilmesi için öğretmenlere, “4. sınıf sosyal bilgiler programında Atatürkçülük kazanımları yeterli düzeydedir.” (md.1), “Atatürkçülük konuları düzenlenirken öğrencilerin bilişsel-duyuşsal becerileri dikkate alınmıştır.” (md.2), “Atatürkçülük konuları öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları (merak, motivasyon ve gelişim özellikleri) doğrultusunda oluşturulmuştur.” (md.3), “Atatürkçülük konuları milli kimlik, milli hedef kazandırmada bilgi ve becerileri arttıracak niteliklere sahiptir.” (md.4), “Atatürkçülük konuları toplumsal yaşama ve çağın gereksinimlerine uygun, güncel olaylarla bağlantılıdır.” (md.5), “Atatürkçülük konularının 4. sınıf ders kitabında ünitelere dağılımı orantılıdır.” (md.6), “Atatürkçülük konularının öğretilmesinde ders kitabı görsel açıdan (resim-istatistiksel bilgi vd.) yeterli düzeydedir.” (md.7), “Atatürkçülük konularının öğretiminde ders kitabı hazır bulunmuşluk seviyesine uygundur.” (md.8), “Atatürkçülük konularının öğretilmesinde ders kitabı içerdiği metinler itibariyle düşünmeye ve araştırma yapmaya yöneliktir.” (md.9), “Atatürkçülük konularının öğretiminde ders kitabında akıcı-anlaşılır ve açık bir dil kullanılmıştır.” (md.10), “Atatürkçülük konularının öğretiminde ders kitabı gereksiz ayrıntılardan ve motivasyonu düşürecek etkilerden uzaktır.” (md.11), “Atatürkçülük konularının öğretimi için Sosyal Bilgiler dersine giren öğretmenlerde hizmet içi eğitime ihtiyaç vardır.” (md.12), “Sosyal Bilgiler dersi içinde Atatürkçülük konularının öğretimi için mevcut ders saati (3 saat) yeterli değildir.” (md.13), “Atatürkçülük konularının öğretiminde Sosyal Bilgiler öğretmenleri yeterli oranda bilgi sahibi değildir.” (md.14), “Atatürkçülük

kazanımlarının öğretiminde sınıf öğretmenleri çalışmalarını diğer branş öğretmenleri ile ortaklaşa yürütmelidir.” (md.15), “Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde öğrenci merkezli öğretim yöntemleri temel alınmalıdır.” (md.16), “Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde gözlem gezilerine (Atatürk evleri, müze, vb.) sıkça yer verilmelidir.” (md.18), “Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde öğretim süreci film-belgesel cd gibi görsellerle desteklenmelidir.” (md.20), “Atatürkçülük konularının öğretiminde hikâye-anekdote-şir gibi edebi ürünlerden faydalanılmalıdır.” (md.21), “Atatürkçülük kazanımları günlük hayatta öğrencilerin kullanacağı şekilde düzenlenmemiştir.” (md.22), “Atatürkçülük kazanımlarının sayısı ve niteliği artırılarak programda yeni düzenlemelere gidilmelidir.” (md.23), soruları sorularak, beş dereceli ölçekte cevapları alınmıştır.

Tablo 9. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler programında Atatürkçülük kazanımları yeterli düzeydedir” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı

İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler programında Atatürkçülük kazanımları yeterli düzeydedir.	f	%	X	SS
Hiç Katılmıyorum	14	9,0	3,24	1,206
Katılmıyorum	39	25,2		
Kararsızım	15	9,7		
Katılıyorum	70	45,2		
Tamamen Katılıyorum	17	11,0		
Toplam	155	100,0		

“İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler programında Atatürkçülük kazanımları yeterli düzeydedir.” ifadesine ilişkin cevapların dağılımı analiz edildiğinde 4. sınıf sosyal bilgiler öğretmenlerinin, %11’i “Tamamen Katılıyorum”, %45,2’si “Katılıyorum” , %9,7’si “Kararsızım”, %25,2’si “Katılmıyorum”, %9’u “Hiç Katılmıyorum” cevaplarını verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu maddeye ilişkin yanıtlarının aritmetik ortalaması 3,24 düzeyindedir.

4. sınıf öğretmenleri 4. sınıf mevcut müfredat programında yer alan Atatürkçülük kazanımlarının yeterli düzeyde olduğunu düşünmektedirler, şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 10. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımları düzenlenirken öğrencilerin bilişsel-duyuşsal becerileri dikkate alınmıştır” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı

Atatürkçülük kazanımları düzenlenirken öğrencilerin bilişsel-duyuşsal becerileri dikkate alınmıştır.	f	%	X	SS
Hiç Katılmıyorum	9	5,8	3,11	1,108
Katılmıyorum	47	30,3		
Kararsızım	30	19,4		
Katılıyorum	56	36,1		
Tamamen Katılıyorum	13	8,4		
Toplam	155	100,0		

“Atatürkçülük kazanımları düzenlenirken öğrencilerin bilişsel-duyuşsal becerileri dikkate alınmıştır.” ifadesine ilişkin cevapların dağılımı analiz edildiğinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, %8,4’ü “Tamamen Katılıyorum”, %36,1’i “Katılıyorum”, % 19,4’ü “Kararsızım”, %30,3’ü “Katılmıyorum”, %5,8’i “Hiç Katılmıyorum” cevaplarını verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu maddeye ilişkin yanıtlarının aritmetik ortalaması 3,11 düzeyindedir.

4. sınıf öğretmenlerinin Atatürkçülük konuları düzenlenirken öğrencilerin bilişsel-duyuşsal becerilerinin dikkate alındığı görüşüne sahip oldukları söylenebilir. Kazanımların oluşturulmasında bilişsel ve duyuşsal becerilerin dikkate alındığı maddesine verilen yanıtlardaki %36,1 oranıyla ‘Katılıyorum’, cevabına verilen yanıtlar doğrultusunda öğrencilerin bilişsel öğrenme basamaklarının (Bilgi-Kavrama-Uygulama-Analiz-Sentez-Değerlendirme), ve duyuşsal öğrenme basamaklarının (Alma- Tepkide Bulunma- Değer Verme- Örgütleme- Nitelenmişlik), 4. sınıflarda Atatürkçülük kazanımlarının düzenlenmesinde dikkate alındığını göstermektedir.

Tablo 11. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımları öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları (merak, motivasyon ve gelişim özellikleri) doğrultusunda oluşturulmuştur” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı

Atatürkçülük kazanımları öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları (merak, motivasyon ve gelişim özellikleri) doğrultusunda oluşturulmuştur.	f	%	X	SS
Hiç Katılmıyorum	10	6,5	2,92	1,044
Katılmıyorum	55	35,5		
Kararsızım	34	21,9		
Katılıyorum	50	32,3		
Tamamen Katılıyorum	6	3,9		
Toplam	155	100,0		

“Atatürkçülük kazanımları öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları (merak, motivasyon ve gelişim özellikleri) doğrultusunda oluşturulmuştur.” ifadesine ilişkin cevapların dağılımı analiz edildiğinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, %3,9’u “Tamamen Katılıyorum”, %32,3’ü ‘Katılıyorum’, %21,9’u ‘Kararsızım’, %35,5’i “Katılmıyorum”, %6,5’i “Hiç Katılmıyorum” cevaplarını verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu maddeye ilişkin yanıtlarının aritmetik ortalaması 2,92 düzeyindedir.

4. sınıf öğretmenleri Atatürkçülük konularının öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları (merak, motivasyon ve gelişim özellikleri) doğrultusunda oluşturulduğu konusunda eşit oranlarda olmak üzere olumlu ve olumsuz düşünmektedirler. Atatürkçülük kazanımları (merak, motivasyon ve gelişim özellikleri) dikkate alınmadan oluşturulmuştur, görüşüne sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 12. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımları milli kimlik, milli hedef kazandırmada bilgi ve becerileri arttıracak niteliklere sahiptir” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı

Atatürkçülük kazanımları milli kimlik, milli hedef kazandırmada bilgi ve becerileri arttıracak niteliklere sahiptir	f	%	X	SS
Hiç Katılmıyorum	8	5,2	3,14	1,084
Katılmıyorum	43	27,7		
Kararsızım	37	23,9		
Katılıyorum	53	34,2		
Tamamen Katılıyorum	14	9,0		
Toplam	155	100,0		

“Atatürkçülük kazanımları milli kimlik, milli hedef kazandırmada bilgi ve becerileri arttıracak niteliklere sahiptir.” ifadesine ilişkin cevapların dağılımı analiz edildiğinde 4. sınıf sosyal bilgiler öğretmenlerinin, %9’u “Tamamen Katılıyorum”, %34,2’si “Katılıyorum”, %23,9’u “Kararsızım”, %27,7’si “Katılmıyorum”, %5,2’si “Hiç Katılmıyorum” cevaplarını verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu maddeye ilişkin yanıtlarının aritmetik ortalaması 3,14 düzeyindedir.

4. sınıf öğretmenleri, Atatürkçülük kazanımlarının milli kimlik, milli hedef kazandırmada bilgi ve becerileri arttıracak niteliklere sahip olup olmadığı konusunda çoğunlukla olumlu yanıt vermişlerdir. Bu bulgulara göre; Sosyal Bilgiler dersi 4. sınıf müfredatındaki kazanımların öğrencilerde milli kimlik bilinci kazandırma ve milli hedefe dönük yaşantılar elde etmede becerileri arttıracak özelliklerde olduğu görüşüne sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 13. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük konuları toplumsal yaşama ve çağın gereksinimlerine uygun, güncel olaylarla bağlantılıdır” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı

Atatürkçülük konuları toplumsal yaşama ve çağın gereksinimlerine uygun, güncel olaylarla bağlantılıdır.	f	%	X	SS
Hiç Katılmıyorum	12	7,7	3,05	1,119
Katılmıyorum	46	29,7		
Kararsızım	31	20,0		
Katılıyorum	55	35,5		
Tamamen Katılıyorum	11	7,1		
Toplam	155	100,0		

“Atatürkçülük konuları toplumsal yaşama ve çağın gereksinimlerine uygun, güncel olaylarla bağlantılıdır.” ifadesine ilişkin cevapların dağılımı analiz edildiğinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, %7,1’i “Tamamen Katılıyorum”, %35,5’i “Katılıyorum” , %20’si “Kararsızım”, %29,7’si “Katılmıyorum”, %7,7’si “Hiç Katılmıyorum” cevaplarını verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu maddeye ilişkin yanıtlarının aritmetik ortalaması 3,05 düzeyindedir.

4. sınıf öğretmenleri, Atatürkçülük konularının toplumsal yaşama ve çağın gereksinimlerine uygun, güncel olaylarla bağlantılı olup olmadığı konusunda çoğunlukla olumlu yanıt vermişlerdir. Bulgular sonucu Sosyal Bilgiler dersinde ele alınan Atatürkçülük konuları güncel olaylarla bağlantılı olarak ele alınmaktadır, görüşüne sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 14. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımlarının 4. sınıf ders kitabında ünitelere dağılımı orantılıdır” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı

Atatürkçülük kazanımlarının 4. sınıf ders kitabında ünitelere dağılımı orantılıdır	f	%	X	SS
Hiç Katılmıyorum	13	8,4	3,03	1,136
Katılmıyorum	47	30,3		
Kararsızım	28	18,1		
Katılıyorum	56	36,1		
Tamamen Katılıyorum	11	7,1		
Toplam	155	100,0		

“Atatürkçülük kazanımlarının 4. sınıf ders kitabında ünitelere dağılımı orantılıdır.” ifadesine ilişkin cevapların dağılımı analiz edildiğinde 4. sınıf sosyal bilgiler öğretmenlerinin, %7,1’i “Tamamen Katılıyorum”, %36,1’i “Katılıyorum”, %18,1’i “Kararsızım”, %30,3’ü “Katılmıyorum”, %8,4’ü “Hiç Katılmıyorum” cevaplarını verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu maddeye ilişkin yanıtlarının aritmetik ortalaması 3,03 düzeyindedir.

4. sınıf öğretmenleri, Atatürkçülük kazanımlarının 4. sınıf ders kitabında ünitelere dağılımı orantılı olup olmadığı konusunda çoğunlukla olumlu yanıt vermişlerdir. Buna göre ünitelere göre dağılımın orantılı olduğu görüşüne sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 15. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımlarının öğretilmesinde ders kitabı görsel açıdan (resim-istatiksel bilgi vd.) yeterli düzeydedir” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı

Atatürkçülük kazanımlarının öğretilmesinde ders kitabı görsel açıdan (resim-istatiksel bilgi vd.) yeterli düzeydedir.	f	%	X	SS
Hiç Katılmıyorum	20	12,9	2,86	1,196
Katılmıyorum	51	32,9		
Kararsızım	25	16,1		
Katılıyorum	48	31,0		
Tamamen Katılıyorum	11	7,1		
Toplam	155	100,0		

“Atatürkçülük kazanımlarının öğretilmesinde ders kitabı görsel açıdan (resim-istatiksel bilgi vd.) yeterli düzeydedir” ifadesine ilişkin cevapların dağılımı analiz edildiğinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, %7,1’i “Tamamen Katılıyorum”, %31’i “Katılıyorum”, %16,1’i “Kararsızım”, %32,9’u “Katılmıyorum”, %12,9’u “Hiç Katılmıyorum” cevaplarını verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu maddeye ilişkin yanıtlarının aritmetik ortalaması 2,86 düzeyindedir.

4. sınıf öğretmenlerinin, Atatürkçülük kazanımlarının öğretilmesinde ders kitabının görsel açıdan (resim-istatiksel bilgi vd.) yeterli düzeyde olmadığı görüşüne sahip oldukları söylenebilir. Verilen yanıtların dağılımları incelendiğinde katılımcıların toplamda %45,8’inin olumsuz yanıt verdiği görülmektedir.

Tablo 16. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabı hazır bulunuşluluk seviyesine uygundur” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı

Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabı hazır bulunuşluluk seviyesine uygundur.	f	%	X	SS
Hiç Katılmıyorum	10	6,5	2,86	1,053
Katılmıyorum	59	38,1		
Kararsızım	38	24,5		
Katılıyorum	39	25,2		
Tamamen Katılıyorum	9	5,8		
Toplam	155	100,0		

“Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabı hazır bulunuşluluk seviyesine uygundur.” ifadesine ilişkin cevapların dağılımı analiz edildiğinde 4. sınıf sosyal bilgiler öğretmenlerinin, %5,8’i “Tamamen Katılıyorum”, %25,2’si “Katılıyorum” , %24,5’i “Kararsızım”, %38,1’i “Katılmıyorum”, %6,5’i “Hiç Katılmıyorum” cevaplarını verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu maddeye ilişkin yanıtlarının aritmetik ortalaması 2,86 düzeyindedir.

4. sınıf öğretmenlerinin, Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabının hazır bulunuşluluk seviyesine uygun olmadığı görüşüne sahip oldukları söylenebilir. Katılımcıların %24,5’inin ‘Kararsızım’ yanıtını vermeleri ise öğretimde hazır bulunuşluluk ilkesinin anlamının yeterince anlaşılmadığı sonucunu doğurmaktadır, şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 17. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımlarının öğretilmesinde ders kitabı içerdiği metinler itibariyle düşünmeye ve araştırma yapmaya yöneliktir” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı

Atatürkçülük kazanımlarının öğretilmesinde ders kitabı içerdiği metinler itibariyle düşünmeye ve araştırma yapmaya yöneliktir.	f	%	X	SS
Hiç Katılmıyorum	7	4,5	3,11	1,017
Katılmıyorum	43	27,7		
Kararsızım	39	25,2		
Katılıyorum	58	37,4		
Tamamen Katılıyorum	8	5,2		
Toplam	155	100,0		

“Atatürkçülük kazanımlarının öğretilmesinde ders kitabı içerdiği metinler itibariyle düşünmeye ve araştırma yapmaya yöneliktir.” ifadesine ilişkin cevapların dağılımı analiz edildiğinde 4. sınıf sosyal bilgiler öğretmenlerinin, %5,2’si, “Tamamen Katılıyorum”, %37,4’ü “Katılıyorum”, %25,2’si “Kararsızım”, %27,7’si “Katılmıyorum”, %4,5’i “Hiç Katılmıyorum” cevaplarını verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu maddeye ilişkin yanıtlarının aritmetik ortalaması 3,11 düzeyindedir.

4. sınıf öğretmenlerinin, Atatürkçülük kazanımlarının öğretilmesinde ders kitabı içerdiği metinler itibariyle düşünmeye ve araştırma yapmaya yönelik olduğu görüşüne sahip oldukları söylenebilir. Bu konuya ilişkin yanıtlar incelendiğinde büyük çoğunluğun olumlu yanıt verdikleri görülecektir.

Tablo 18. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabında akıcı-anlaşılır ve açık bir dil kullanılmıştır” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı

Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabında akıcı-anlaşılır ve açık bir dil kullanılmıştır.	f	%	X	SS
Hiç Katılmıyorum	4	2,6	3,11	0,991
Katılmıyorum	47	30,3		
Kararsızım	41	26,5		
Katılıyorum	54	34,8		
Tamamen Katılıyorum	9	5,8		
Toplam	155	100,0		

“Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabında akıcı-anlaşılır ve açık bir dil kullanılmıştır.” ifadesine ilişkin cevapların dağılımı analiz edildiğinde 4. sınıf sosyal bilgiler öğretmenlerinin, %5,8’i “Tamamen Katılıyorum”, %34,8’i “Katılıyorum”, %26,5’i “Kararsızım”, %30,3’ü “Katılmıyorum”, %2,6’sı “Hiç Katılmıyorum” cevaplarını verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu maddeye ilişkin yanıtlarının aritmetik ortalaması 3,11 düzeyindedir.

4. sınıf öğretmenlerinin, Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabında akıcı-anlaşılır ve açık bir dil kullanıldığı görüşüne sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 19. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabı gereksiz ayrıntılardan ve motivasyonu düşürecek etkilerden uzaktır” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı

Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabı gereksiz ayrıntılardan ve motivasyonu düşürecek etkilerden uzaktır.	f	%	X	SS
Hiç Katılmıyorum	8	5,2	3,06	1,017
Katılmıyorum	44	28,4		
Kararsızım	40	25,8		
Katılıyorum	56	36,1		
Tamamen Katılıyorum	7	4,5		
Toplam	155	100,0		

“Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabı gereksiz ayrıntılardan ve motivasyonu düşürecek etkilerden uzaktır.” ifadesine ilişkin cevapların dağılımı analiz edildiğinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, %4,5’i “Tamamen Katılıyorum”, %36,1’i “Katılıyorum” , %25,8’i “Kararsızım”, %28,4’ü “Katılmıyorum”, %5,2’si “Hiç Katılmıyorum” cevaplarını verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu maddeye ilişkin yanıtlarının aritmetik ortalaması 3,06 düzeyindedir.

4. sınıf öğretmenleri, Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabı gereksiz ayrıntılardan ve motivasyonu düşürecek etkilerden uzak olup olmadığı konusunda olumlu yanıtlar vermişlerdir.

Tablo 20. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımlarının öğretimi için sosyal bilgiler dersine giren öğretmenlerde hizmet içi eğitime ihtiyaç vardır” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı

Atatürkçülük kazanımlarının öğretimi için sosyal bilgiler dersine giren öğretmenlerde hizmet içi eğitime ihtiyaç vardır.	f	%	X	SS
Hiç Katılmıyorum	17	11,0	3,05	1,266
Katılmıyorum	48	31,0		
Kararsızım	22	14,2		
Katılıyorum	47	30,3		
Tamamen Katılıyorum	21	13,5		
Toplam	155	100,0		

“Atatürkçülük kazanımlarının öğretimi için sosyal bilgiler dersine giren öğretmenlerde hizmet içi eğitime ihtiyaç vardır.” ifadesine ilişkin cevapların dağılımı analiz edildiğinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, %13,5’i “Tamamen Katılıyorum”, %30,3’ü “Katılıyorum”, %14,2’si “Kararsızım”, %31’i “Katılmıyorum”, %11’i “Hiç Katılmıyorum” cevaplarını verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu maddeye ilişkin yanıtlarının aritmetik ortalaması 3,05 düzeyindedir.

İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin, Atatürkçülük kazanımlarının öğretimi için sosyal bilgiler dersine giren öğretmenlerde hizmet içi eğitime ihtiyaç olduğu görüşünde yaklaşık değerlerde olmak üzere olumlu ve olumsuz yanıt vermişlerdir.

Tablo 21. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Sosyal bilgiler dersi içinde Atatürkçülük kazanımlarının öğretimi için mevcut ders saati (3 saat) yeterli değildir” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı

Sosyal bilgiler dersi içinde Atatürkçülük kazanımlarının öğretimi için mevcut ders saati (3 saat) yeterli değildir	f	%	X	SS
Hiç Katılmıyorum	2	1,3	3,92	1,11
Katılmıyorum	23	14,8		
Kararsızım	21	13,5		
Katılıyorum	49	31,6		
Tamamen Katılıyorum	60	38,7		
Toplam	155	100,0		

“Sosyal bilgiler dersi içinde Atatürkçülük kazanımlarının öğretimi için mevcut ders saati (3 saat) yeterli değildir.” ifadesine ilişkin cevapların dağılımı analiz edildiğinde 4. sınıf sosyal bilgiler öğretmenlerinin, %38,7’si “Tamamen Katılıyorum”, %31,6’sı “Katılıyorum” , %13,5’i “Kararsızım”, %14,8’i “Katılmıyorum”, %1,3’ü “Hiç Katılmıyorum” cevaplarını verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu maddeye ilişkin yanıtlarının aritmetik ortalaması 3,92 düzeyindedir.

4. sınıf öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersi içinde Atatürkçülük kazanımlarının öğretimi için mevcut ders saati (3 saat) yeterli olmadığı kanaatine sahip oldukları, görüşünde oldukları söylenebilir.

Tablo 22. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde sosyal bilgiler öğretmenleri yeterli oranda bilgi sahibi değildir” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı

Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde sosyal bilgiler öğretmenleri yeterli oranda bilgi sahibi değildir.	f	%	X	SS
Hiç Katılmıyorum	24	15,5	2,77	1,172
Katılmıyorum	49	31,6		
Kararsızım	28	18,1		
Katılıyorum	47	30,3		
Tamamen Katılıyorum	7	4,5		
Toplam	155	100,0		

“Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde sosyal bilgiler öğretmenleri yeterli oranda bilgi sahibi değildir.” ifadesine ilişkin cevapların dağılımı analiz edildiğinde 4. Sınıf öğretmenlerinin, %4,5’i “Tamamen Katılıyorum”, %30,3’ü “Katılıyorum”, %18,1’i “Kararsızım”, %31,6’sı “Katılmıyorum”, %15,5’i “Hiç Katılmıyorum” cevaplarını verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu maddeye ilişkin yanıtlarının aritmetik ortalaması 2,77 düzeyindedir.

4. sınıf öğretmenlerinin, Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde öğretmenlerinin yeterli oranda bilgi sahibi olduğu sonucuna varmışlardır.

Tablo 23. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde sınıf öğretmenleri çalışmalarını diğer branş öğretmenleri ile birlikte ortaklaşa yürütmelidir” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı

Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde sınıf öğretmenleri çalışmalarını diğer branş öğretmenleri ile birlikte ortaklaşa yürütmelidir.	f	%	X	SS
Hiç Katılmıyorum	74	47,7	4,21	0,953
Katılmıyorum	16	10,3		
Kararsızım	9	5,8		
Katılıyorum	56	36,1		
Tamamen Katılıyorum	74	47,7		
Toplam	155	100,0		

“Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde sınıf öğretmenleri çalışmalarını diğer branş öğretmenleri ile birlikte ortaklaşa yürütmelidir.” ifadesine ilişkin cevapların dağılımı analiz edildiğinde 4. Sınıf öğretmenlerinin, %47,7’si “Tamamen Katılıyorum”, %36,1’i “Katılıyorum” %5,8’i “Kararsızım”, %10,3’ü “Katılmıyorum”, cevaplarını verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu maddeye ilişkin yanıtlarının aritmetik ortalaması 4,21 düzeyindedir.

4. sınıf öğretmenlerinin, Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde çalışmalarını diğer branş öğretmenleri ile ortaklaşa yürütmek istedikleri sonucuna varılmıştır.

Tablo 24. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde öğrenci merkezli öğretim yöntemleri temel alınmalıdır” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı

Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde öğrenci merkezli öğretim yöntemleri temel alınmalıdır.	f	%	X	SS
Hiç Katılmıyorum	1	0,6	4,22	0,732
Katılmıyorum	4	2,6		
Kararsızım	10	6,5		
Katılıyorum	85	54,8		
Tamamen Katılıyorum	55	35,5		
Toplam	155	100,0		

“Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde öğrenci merkezli öğretim yöntemleri temel alınmalıdır.” ifadesine ilişkin cevapların dağılımı analiz edildiğinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, %35,5’i “Tamamen Katılmıyorum”, %54,8’i “Katılıyorum”, %6,5’i “Kararsızım”, %2,6’sı “Katılmıyorum”, %0,6’sı “Hiç Katılmıyorum” cevaplarını verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu maddeye ilişkin yanıtlarının aritmetik ortalaması 4,22 düzeyindedir.

4. sınıf öğretmenlerinin, Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde öğrenci merkezli öğretim yöntemleri temel alınmalı görüşündedirler, şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 25. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde gözlem gezilerine (Atatürk evleri, müze, vb.) sıkça yer verilmelidir” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı

Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde gözlem gezilerine (Atatürk evleri, müze, vb.) sıkça yer verilmelidir.	f	%	X	SS
Hiç Katılmıyorum	2	1,3	4,32	0,837
Katılmıyorum	5	3,2		
Kararsızım	10	6,5		
Katılıyorum	62	40		
Tamamen Katılıyorum	76	49		
Toplam	155	100,0		

“Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde gözlem gezilerine (Atatürk evleri, müze, vb.) sıkça yer verilmelidir.” ifadesine ilişkin cevapların dağılımı analiz edildiğinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, %49’u ‘Tamamen Katılıyorum’, %40’ı ‘Katılıyorum’ , %6,5’i ‘Kararsızım’, %3,2’si ‘Katılmıyorum’, %1,3’ü ‘Hiç Katılmıyorum’ cevaplarını verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu maddeye ilişkin yanıtlarının aritmetik ortalaması 4,32 düzeyindedir.

4. sınıf öğretmenlerinin, Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde gözlem gezilerine (Atatürk evleri, müze, vb.) sıkça yer verilmesi gerektiği görüşünde oldukları söylenebilir.

Tablo 26. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde öğretim süreci film-belgesel cd gibi görsellerle desteklenmelidir” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı

Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde öğretim süreci film-belgesel cd gibi görsellerle desteklenmelidir.	f	%	X	SS
Hiç Katılmıyorum	2	1,3	4,43	0,813
Katılmıyorum	4	2,6		
Kararsızım	8	5,2		
Katılıyorum	53	34,2		
Tamamen Katılıyorum	88	56,8		
Toplam	155	100,0		

“Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde öğretim süreci film-belgesel cd gibi görsellerle desteklenmelidir.” ifadesine ilişkin cevapların dağılımı analiz edildiğinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, %56,8’i ‘Tamamen Katılıyorum’, %34,2’si ‘Katılıyorum’, %5,2’si ‘Kararsızım’, %2,6’sı ‘Katılmıyorum’, %1,3’ü ‘Hiç Katılmıyorum’ cevaplarını verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu maddeye ilişkin yanıtlarının aritmetik ortalaması 4,43 düzeyindedir.

4. sınıf öğretmenlerinin, Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde öğretim sürecinin film-belgesel cd gibi görsellerle desteklenmesi gerektiği görüşünde oldukları söylenebilir.

Tablo 27. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük konularının öğretiminde hikâye-anekdot-şiir gibi edebi ürünlerden faydalanılmalıdır” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı

Atatürkçülük konularının öğretiminde hikâye-anekdot-şiir gibi edebi ürünlerden faydalanılmalıdır.	f	%	X	SS
Hiç Katılmıyorum	2	1,3	4,32	0,754
Katılmıyorum	2	1,3		
Kararsızım	9	5,8		
Katılıyorum	74	47,7		
Tamamen Katılıyorum	68	43,9		
Toplam	155	100,0		

“Atatürkçülük konularının öğretiminde hikâye-anekdot-şiir gibi edebi ürünlerden faydalanılmalıdır.” ifadesine ilişkin cevapların dağılımı analiz edildiğinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, %43,9’u ‘Tamamen Katılıyorum’, %47,7’si ‘Katılıyorum’, %5,8’i ‘Kararsızım’, %1,3’ü ‘Katılmıyorum’, %1,3’ü ‘Hiç Katılmıyorum’ cevaplarını verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu maddeye ilişkin yanıtlarının aritmetik ortalaması 4,32 düzeyindedir.

4. sınıf öğretmenlerinin, Atatürkçülük konularının öğretiminde hikâye-anekdot-şiir gibi edebi ürünlerden faydalanılması gerektiğini görüşünde oldukları söylenebilir.

Tablo 28. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımları günlük hayatta öğrencilerin kullanacağı şekilde düzenlenmemiştir” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı

Atatürkçülük kazanımları günlük hayatta öğrencilerin kullanacağı şekilde düzenlenmemiştir.	f	%	X	SS
Hiç Katılmıyorum	4	2,6	3,72	1,172
Katılmıyorum	27	17,4		
Kararsızım	29	18,7		
Katılıyorum	44	28,4		
Tamamen Katılıyorum	51	32,9		
Toplam	155	100,0		

“Atatürkçülük kazanımları günlük hayatta öğrencilerin kullanacağı şekilde düzenlenmemiştir.” ifadesine ilişkin cevapların dağılımı analiz edildiğinde 4. sınıf sosyal bilgiler öğretmenlerinin, %32,9’u “Tamamen Katılıyorum”, %28,4’ü “Katılıyorum”, %18,7’si “Kararsızım”, %17,4’ü “Katılmıyorum”, %2,6’sı “Hiç Katılmıyorum” cevaplarını verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu maddeye ilişkin yanıtlarının aritmetik ortalaması 3,72 düzeyindedir.

4. sınıf öğretmenlerinin, Atatürkçülük kazanımlarının günlük hayatta öğrencilerin kullanacağı şekilde düzenlenmediğini düşündükleri söylenebilir.

Tablo 29. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Atatürkçülük kazanımlarının sayısı ve niteliği artırılarak programda yeni düzenlemelere gidilmelidir” maddesi hakkındaki görüşlerinin dağılımı

Atatürkçülük kazanımlarının sayısı ve niteliği artırılarak programda yeni düzenlemelere gidilmelidir	f	%	X	SS
Hiç Katılmıyorum	2	1,3	4,15	0,859
Katılmıyorum	8	5,2		
Kararsızım	11	7,1		
Katılıyorum	78	50,3		
Tamamen Katılıyorum	56	36,1		
Toplam	155	100,0		

“Atatürkçülük kazanımlarının sayısı ve niteliği artırılarak programda yeni düzenlemelere gidilmelidir.” ifadesine ilişkin cevapların dağılımı analiz edildiğinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, %36,1’i “Tamamen Katılıyorum”, %50,3’ü “Katılıyorum”, %7,1’i “Kararsızım”, %5,2’si “Katılmıyorum”, %1,3’ü “Hiç Katılmıyorum” cevaplarını verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu maddeye ilişkin yanıtlarının aritmetik ortalaması 4,15 düzeyindedir.

4. sınıf öğretmenleri, Atatürkçülük kazanımlarının sayısı ve niteliği artırılarak programda yeni düzenlemelere gidilmesi gerektiği görüşündedirler, şeklinde yorumlanabilir.

4.2. Cinsiyet Değişkenine Ait Bulgular ve Yorumlar

4. sınıf öğretmenlerinin Atatürkçülük kazanımlarına ilişkin algılarının cinsiyete göre t testi sonuçları Tablo 30’da verilmiştir.

Tablo 30. Öğretmenlerin 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Atatürkçülük Kazanımlarına İlişkin Algılarının Cinsiyetlerine Göre T - Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	X	SS	Sd	t	p
Kadın	95	3,427	0,857	153	0,984	0,327
Erkek	60	2,501	0,709			

Tablo 30 incelendiğinde araştırmaya 95 kadın, 60 erkek öğretmen katıldığı görülmektedir. Soruların algılanma düzeyini bize ortalama değeri vermektedir. Ortalamaya bakıldığında kadınların ortalama değerinin 3,427 olduğu görülmektedir. Erkeklerin ise ortalama değerinin 3,501 olduğu görülmektedir. Erkek öğretmenlerin sorulara vermiş olduğu ortalama değer daha yüksek olduğu için soruları algılama düzeyi erkek öğretmenlerde daha fazla diyebiliriz.

Öğretmenlerin 4. sınıf sosyal bilgiler dersindeki Atatürkçülük kazanımlarına dair görüşlerinin cinsiyetlerine göre bir farklılık göstermemektedir [$t(153)=0,984$, $p>0,05$]. Bu sonuca göre, öğretmenlerin 4. sınıf sosyal bilgiler dersindeki Atatürkçülük kazanımlarına ilişkin görüşlerin cinsiyetlere göre farklılaşmadığı söylenebilir.

4.3. Kıdem Değişkenine Ait Bulgular ve Yorumlar

4. sınıf öğretmenlerinin kıdem değişkenine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 31’de gösterilmiştir.

Tablo 31. 4. Sınıf Öğretmenlerinin Kıdem Değişkenine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları

	N	X	SS
1-5 yıl	23	3,492	0,803
5-10 yıl	47	3,475	0,822
10 yıldan fazla	85	3,435	0,794
Toplam	155	3,456	0,801

Araştırmaya katılan öğretmenlerin kıdemlerine göre sorulara vermiş oldukları ortalama (X) değere bakıldığında 1-5 yıl (X=3,492), 5-10 yıl (X=3,475) ve 10 yıldan fazla (X=3,435) soruların en çok 1-5 yıl arası çalışma süresine sahip öğretmenler tarafından algılandığı ortaya çıkmaktadır.

Öğretmenlerin 4. sınıf sosyal bilgiler dersindeki Atatürkçülük kazanımlarına ilişkin görüşlerinin kıdem değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo32’de verilmiştir.

Tablo 32. Öğretmenlerin 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Atatürkçülük Kazanımlarına İlişkin Görüşlerinin Kıdem Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Meslekteki Kıdem	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
1-5 yıl	23	81,85	2	0,344	0,842
5-10 yıl	47	79,33			
10 yıldan fazla	85	76,22			

Tablo 32 incelendiğinde öğretmenlerin 4. sınıf sosyal bilgiler dersindeki Atatürkçülük kazanımlarına ilişkin görüşlerinin kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır [$\chi^2(sd=2, n=155) = 0.344, p > 0.05$].

Öğretmenlerin kıdemleri Atatürkçülük kazanımlarını özümseme ve aktarmada herhangi bir etkiye sahip olmamıştır.

4.4. Eğitim Düzeyi Değişkenine Ait Bulgular ve Yorumlar

4. sınıf öğretmenlerinin eğitim düzeyi değişkenine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 33’de gösterilmiştir.

Tablo 33. 4. Sınıf Öğretmenlerinin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları

	N	X	SS
Ön lisans	2	3,166	0,235
Lisans	151	3,462	0,809
Yüksek lisans	2	3,238	0,404
Toplam	155	3,456	0,801

Araştırmaya katılan öğretmenlerin kıdemlerine göre sorulara vermiş oldukları ortalama(X) değere bakıldığında ön lisans (X=3,166), lisans (X=3,462) ve yüksek lisans (X=3,238) soruların en çok lisans eğitim düzeyine sahip öğretmenler tarafından algılandığı ortaya çıkmaktadır.

Öğretmenlerin 4. sınıf sosyal bilgiler dersindeki Atatürkçülük kazanımlarına ilişkin görüşlerinin eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 34’de verilmiştir.

Tablo 34. Öğretmenlerin 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Atatürkçülük Kazanımlarına İlişkin Görüşlerinin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Ön Lisans	2	53,25	2	0,816	0,665
Lisans	151	78,51			
Yüksek Lisans	2	64,25			

Tablo 34 incelendiğinde öğretmenlerin 4. sınıf sosyal bilgiler dersindeki Atatürkçülük kazanımlarına ilişkin görüşlerinin eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır [$\chi^2(sd=2, n=155) = 0.816, p > 0.05$].

BÖLÜM V

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, ilkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde yer alan Atatürkçülük kazanımlarına ilişkin öğretmen görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılan araştırmaya 60'ı bay 95'i ise bayan olmak üzere toplam 155 ilkokul 4. sınıf öğretmeni katıldığı görülmektedir. İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde yer alan Atatürkçülük kazanımlarına ilişkin oluşturulan ölçekte 23 soru bulunmaktadır. Geçerlilik ve güvenilirlik testi yapıldıktan sonra 2 soru çıkarılarak 21 soruya düşürülmüştür. Yapılan araştırmanın bulgularına ilişkin aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır ve araştırmanın sonuçları ışığında öneriler getirilmiştir.

Ankette alt problemler olarak;

- İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler programında yer alan Atatürkçülük kazanımlarına ilişkin öğretmen görüşleri nasıldır?
- Öğretmen görüşlerinin cinsiyete göre farklılığı nasıldır?
- Öğretmen görüşlerinin meslekteki kıdeme göre farklılığı nasıldır?
- Öğretmen görüşlerinin eğitim düzeyine göre farklılığı nasıldır?

Değişkenler olarak ele alınmıştır.

5.1. Sonuç

- Atatürkçülük kazanımlarına ilişkin öğretmen görüşleri öğretmenlerin cinsiyetine göre değişmemektedir.
- Atatürkçülük kazanımlarına ilişkin öğretmen görüşleri öğretmenlerin eğitim düzeyine göre değişmemektedir.
- Atatürkçülük kazanımlarına ilişkin öğretmen görüşleri öğretmenlerin meslekteki kıdemine göre değişmemektedir.

- 4. sınıf öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda 4. sınıf mevcut müfredat programında yer alan Atatürkçülük kazanımlarını yeterli düzeyde buldukları saptanmıştır.
- Atatürkçülük konuları düzenlenirken öğrencilerin bilişsel-duyuşsal becerileri dikkate alındığı görüşünde oldukları görülmüştür.
- 4. sınıf öğretmenlerinin Atatürkçülük kazanımlarının ilgi ve ihtiyaçlar (merak, motivasyon ve gelişim özellikleri) dikkate alınmadan oluşturulduğu görüşünde oldukları saptanmıştır.
- 4. sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi 4. sınıf müfredatındaki kazanımların öğrencilerde milli kimlik bilinci kazandırma ve milli hedefe dönük yaşantılar elde etmede becerileri arttıracak özellikte olduğunu düşündükleri görülmüştür.
- 4. sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde ele alınan Atatürkçülük konularının güncel olaylarla bağlantılı olarak ele alındığını düşündükleri görülmüştür.
- Atatürkçülük kazanımlarının 4. sınıf ders kitabında ünitelere dağılımı orantılıdır.
- 4. sınıf öğretmenlerinin Atatürkçülük kazanımlarının öğretilmesinde ders kitabının görsel açıdan (resim-istatikselsel bilgi vd.) yeterli düzeyde olmadığı görüşünde oldukları saptanmıştır.
- 4. sınıf öğretmenlerinin Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabının hazır bulunuşluluk seviyesine uygun şekilde hazırlanması gerektiğini düşündükleri görülmüştür.
- 4. sınıf öğretmenleri Atatürkçülük kazanımlarının öğretilmesinde ders kitabının içerdiği metinler itibariyle düşünmeye ve araştırma yapmaya yönelik olduğu kanaatindedirler.
- 4. sınıf öğretmenleri Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabında akıcı-anlaşılır ve açık bir dil kullanıldığını düşünmektedirler.
- 4. sınıf öğretmenlerini Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabının gereksiz ayrıntılardan ve motivasyonu düşürecek etkilerden uzak olduğu görüşündedirler.

- 4. sınıf öğretmenleri Atatürkçülük kazanımlarının öğretimi için sosyal bilgiler dersine giren öğretmenlerde hizmet içi eğitime ihtiyaç duyulduğu görüşündedirler.
- 4. sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi içinde Atatürkçülük kazanımlarının öğretimi için mevcut ders saati (3 saat) yeterli olmadığı, ders sayısının artırılması gerektiğini düşündükleri görülmüştür.
- Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde 4. sınıf öğretmenleri meslektaşlarının yeterli oranda bilgi sahibi olduğu kanaatindedir.
- 4. sınıf öğretmenleri Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde öğrenci merkezli öğretim yöntemleri kullanılması ve yaygınlaştırılması gerektiğini düşünmektedirler.
- 4. sınıf öğretmenleri Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde gözlem gezilerine (Atatürk evleri, müze, vb..) sıkça yer verilmesi gerektiği görüşündedirler.
- 4. sınıf öğretmenlerinin Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde öğretim sürecinin film-belgesel-cd gibi görsellerle desteklenmesi gerektiğini düşündükleri görülmüştür.
- 4. sınıf öğretmenleri Atatürkçülük konularının öğretiminde hikâye-anekdot-şiir gibi edebi ürünlerden faydalanılması gerektiğini düşünmektedirler.
- 4. sınıf öğretmenlerinin Atatürkçülük kazanımlarının günlük hayatta öğrencilerin kullanacağı şekilde düzenlenmediği görüşünde oldukları saptanmıştır.
- 4. sınıf öğretmenlerine göre Atatürkçülük kazanımlarının sayısı ve niteliği artırılarak programda yeni düzenlemelere gidilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

5.2. Öneriler

- Atatürkçülük kazanımları ilgi ve ihtiyaçlar (merak, motivasyon ve gelişim özellikleri) dikkate alınarak yeniden düzenlenmelidir.
- Atatürkçülük kazanımlarının öğretilmesinde ders kitabında verilen konular görsel öge bakımından zenginleştirilmelidir. Ders kitabında yer alacak görsel öğelerin ders kitabının baskı kalitesine bağlı olarak işlevsel nitelikte olmaları sağlanmalıdır.
- Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde sosyal bilgiler ders kitabı öğrencinin hazır bulunuşluluk seviyesine uygun olarak düzenlenmelidir.

- Okullarımızda farklı mezuniyet alanlarından gelerek 4. sınıf sosyal bilgiler dersine giren öğretmenlere Atatürkçülük konulu hizmet içi eğitim programları ve seminerler düzenlenmelidir. Ayrıca her ilde belirli aralıklarla düzenlenecek toplantılarda 4. sınıf öğretmenlerinin deneyim ve bilgilerini diğer meslektaşlarıyla paylaşabileceği uygulamalar yapılmalıdır.
- Atatürkçülük bilincinin tam olarak kazandırılmasına yönelik etkinliklerin uygulanmasında ders süresine bağlı olarak kısa tutulması, atlanarak geçilmesi gibi olumsuz durumların ortadan kalkması için sosyal bilgiler ders saati okullarda arttırılmalıdır.
- Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde öğrenci merkezli öğretim yöntemleri kullanılması ve yaygınlaştırılması gerekmektedir.
- Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde okulların kullanılacak araç-gereç bakımından yeterli donanıma sahip olmadığı görülmektedir. Öğretim sürecinde araç-gereç kullanımının konuyu somutlaştırmadaki rolü düşünülerek gerekli donanımın tüm okullarda sağlanması gerekmektedir.
- Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde araç-gereç olarak ders kitabı yeterli değildir; bu süreç öğretmenler tarafından gözlem gezilerine yer verilmeli, film-belgesel cd gibi görsellerle desteklenmeli, hikâye-anekdote-şiir gibi edebi ürünlerden faydalanılmalıdır.
- Atatürkçülük kazanımları sosyal bilgiler ders kitabında günlük hayatta öğrencilerin kullanabileceği şekilde düzenlenmelidir.
- Atatürkçülük kazanımlarının sayısı ve niteliği arttırılarak programda yeni düzenlemelere gidilmesi gerektiği önerilebilir.

KAYNAKLAR

Adem, Mahmut, *Atatürkçü Düşünce Işığında Eğitim Politikacıları*, Çağdaş Matbaacılık, Ankara 2000.

Adem, Özcan, *İlköğretim 2. Kademe Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Atatürkçülük Konularını Öğrencilerin Öğrenme Düzeyleri*, (Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2005.

Ahmet Sait, Candan, *Kavramlara Dayalı Tarih Öğretimi*, (Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Eğitimi Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1998.

Akarsu, Bedia, *Felsefe Terimleri Sözlüğü*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1994.

Akdağ, Hakan, İlköğretim II. kademe 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin, bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özelliklerinin başarı ve tutumlarına etkisi, *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 53-68, Konya 2008.

Akyüz, Yahya, *Türk Eğitim Tarihi*, Kültür Koleji Yayınları, İstanbul 1994.

Akyüz, Yahya, *Türk Eğitim Tarihi*, Pegem Yayınları, Ankara 2004.

Aktay, Sayım, *İlköğretiminin eğitim ve öğretim ilkelerinin gerçekleşme düzeyi*, (Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir 2005.

Ankay, Aydın, *Eğitim Psikolojisine Giriş*, 1. baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 1992.

Arslan, Ensar, *Atatürkçü Düşünce Sisteminde Türk Eğitimi*, Dicle Üniversitesi Atatürk Araştırmaları Merkezi Yayınları, Diyarbakır 1989.

Arslan, Selahattin, ve Özpınar, İlknur, Öğretmen nitelikleri: İlköğretim programlarının beklentileri ve eğitim fakültelerinin kazandırdıkları, *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED)*, Cilt 2, Sayı 1, 38-63, 2008.

Aybars, Ergün, vd, *Orta Öğretim Kurumlarında İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Öğretimi Sorunları, İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Orta Öğretim Gençliğine Daha İyi Nasıl Öğretilir?*, İzmir 1992.

Aybars, Ergün, *Atatürkçülük Ve Modernleşme*, Zeus Kitabevi, İzmir 2006.

Aykaç, Necdet, İlköğretim sosyal bilgiler dersi eğitim-öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(22), 46-73, 2007.

Barış, Doğrukök, *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Kavramların Kazandırılma Düzeyi*, (Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2004.

Barth, James ve Demirtaş, Abdullah, *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Yayınları, Ankara 1997.

Başaran, İbrahim Ethem, *Eğitime Giriş*, Yargıcı Matbaası, Ankara 1996.

Başaran, İbrahim Ethem, *Eğitim Psikolojisi Eğitimin Psikolojik Temelleri*, Gül Yayın Evi, Ankara 1996.

Başgöz, İ-Howard, E.W, *Türkiye Cumhuriyetinde Eğitim Ve Atatürk*, Ankara 1968.

Binbaşoğlu, Cavit, *Eğitim Psikolojisi*, Binbaşoğlu Yayınevi, Ankara 1978.

Binbaşoğlu, Cavit, *Özel Öğretim Yöntemleri*, Binbaşoğlu Yayınevi, Ankara 1981.

Binbaşoğlu, Cavit, *Eğitim Psikolojisi*, Binbaşoğlu Yayınevi, Ankara 1982.

Büyüköztürk, Şener, *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, 11. baskı, Pegema Yayıncılık, Ankara 2010.

Can, Gürhan, Yaşar, Şefik ve Sözer, Ersan, *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 1998.

Cevizci, Ahmet, *Felsefe Sözlüğü*, Paradigma Yayınları, İstanbul 1999.

Cevizoğlu, Hüseyin, *Atatürkçülük. Türkçü, Toplumcu, Bireyci Düzen İçinde Ulusal Refah Ve Mutluluğa*, Ufuk Ajansı Yayınları, Ankara 1973.

Cüceloğlu, Doğan, *İnsan Ve Davranışı (Psikolojinin Temel Kavramları)*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1991.

Çeçen, Anıl, *Atatürk Ve Gençlik*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1972.

Çelenk, Süleyman, *Cumhuriyet döneminde ilköğretim programları ve gelişmeler*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2000.

Çilenti, Kamuran, *Eğitim Teknolojisi Ve Öğretim*, Yargıcı Matbaası, Ankara 1995.

Çotuksöken, Yusuf, *Atatürk Antolojisi*, Alaz Yayınları, İstanbul 1980.

Çömel, Hasret, *Atatürkçülük Konferansları. Atatürkçü Düşünce Sistemi Ve Çağdaşlaşma*, Hazırlayan: Genel Kurmay Askeri Tarih Ve Stratejik Etüt Başkanlığı, S:29, Genel Kurmay Basımevi, Ankara 2003.

Daver, Bülent, *Laiklik, Atatürkçü Düşünce*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1992.

Deveci, Handan, ve Gürdoğan Bayır, Hayallerdeki sosyal bilgiler: ilköğretim üçüncü sınıf öğrencilerinin algıları, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*,2(4), 9-28, 2011.

Dilek, Güngör, *İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Kavramların Öğretiminde Bilgi ve Kavram Haritası Kullanımının Başarıya Etkisi*, (Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2004.

Dilek, Akalın Yalnız, *Cumhuriyetten Günümüze İlköğretim I. Kademe Sosyal Bilgiler Programlarının Atatürk İlkelerine Göre Değerlendirilmesi*, (Adanan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Aydın 2007.

Dinç, Erkan, ve Doğan, Yasin, İlköğretim ikinci kademe Sosyal Bilgiler öğretim programı ve uygulanması hakkında öğretmen görüşleri, *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, Cilt1, Sayı-1, 17-49, 2010.

Doğanay, Ahmet, *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2002.

Doğanay, Ahmet, *Öğretimde Kavram ve Genellemelerin Geliştirilmesi, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Pegem Yayınları, Ankara 2003.

Dönmez, Cengiz, *Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders İnceleme Kılavuzu*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara 2003.

Dönmez, Cengiz ve Yazıcı, Kubilay, *T.C. İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2008.

Ece, Bahriye, *İlköğretim Birinci Kademe 2005 Sosyal Bilgiler Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*, (Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon 2007.

Emine, Karaaslan, *İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Atatürkçülük Kazanımlarına Dair Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi*, (Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2009.

Erden, Münire, *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Alkım Yayınları, Ankara 1996.

Erden, Münire ve Akman, Yasemin, *Eğitim Psikolojisi - Gelişim- Öğrenme Ve Öğretme*, 3. baskı, Arkadaş Yayınları, Ankara 1996.

Erden, Münire, *Sosyal Bilgiler öğretimi*, Alkım Yayıncılık, Ankara (t.y.).

Eroğlu, Hamza, *Türk İnkılap Tarihi*, Savaş Yayınları, Ankara 1990.

Ertürk, Selahattin, *Eğitimde Program Geliştirme*, 10. baskı, Yelkenkaya Yayınları, Ankara 1984.

Elif, Dumanlı, *Kavram Haritalarının Erişi Ve Kalıcılığa Etkisi*, (Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2001.

Ethem Nazif, Bayazıtöğlu, *İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Öngörölen Kavramların Kazandırılma Düzeyi*, (Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara 1991.

Feyzioğlu, Turhan, *Atatürk ve Milliyetçilik, Atatürkçü Düşünce*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1992.

Fidan, Nurettin, *Okulda Öğrenme Ve Öğretme, Kavramlar, İlkeler, Yöntemler*, Kadioğlu Matbaası, Ankara 1986.

Göl, Muhittin, *Türk İnkılâp Tarihi*, Barış Yayınevi, Ankara 1997.

Göl, Muhittin, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, Barış Kitabevi, Ankara 2003.

Güler, Ali, *Atatürkçülük Konferansları. Atatürk'ün Yetişmesi Ve Kişiliğini Etkileyen Olaylar Ve Düşünceler*, Hazırlayan: Genel Kurmay Askeri Tarih Ve Stratejik Etüt Başkanlığı, S: 232, Genel Kurmay Basımevi, Ankara 2003.

Gölmisal, Emiroğlu, *İlköğretimde "Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi Ve Atatürkçülük" Ders Konularının Öğretimi Üzerine Bir Araştırma*, (Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Atatürk İlkeleri Ve İnkılâp Tarihi Bilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi), Konya 2002.

Günışık, Öktem, *İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Öğrencilerinde Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Kavramları Anlama Ve Kazanma Düzeyleri*, (Gazi Osman Paşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Tokat 2006.

Hamit, Tanırlı, *Demokrasi ve insan hakları eğitimi ile ilgili konuların ilköğretim kurumlarında okutulmakta olan ders kitapları içerisindeki yerinin incelenmesi*, (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş 2007.

Hasan, Çiftçi, *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Atatürkçülük Kazanımlarına Dair Öğretmen Görüşleri*, (Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde 2007.

Hilal, Tüzün, *İlköğretim 8.Sınıf TC. İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Ders Kitabında (MEB Yayınları) Atatürkçülük Bölümünün Görsel Materyallerle Öğretilmesi*, (Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Bölümü, İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2008.

İnan, Afet, *Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler*, Türkiye İş Bankası Yayınları, 1959.

İsmail, Gelen, *İlköğretim Okulları 4. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Düşünme Becerilerini Kazandırma Yeterliklerinin Değerlendirilmesi*, (Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana 1999.

Kadir, Keskin, *İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerinde Öğrencilere Tarih Kavramının Kazandırılma Düzeyinin Araştırılması*, (Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2003.

Kafesoğlu, İbrahim, *Atatürk İlkeleri Ve Dayandığı Tarihi Temeller*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınevi, İstanbul 1983.

Kalelioğlu, Oğuz, *Atatürk ve Atatürk İlkeleri*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2001.

Kan, Çiğdem, Etkili Sosyal Bilgiler Öğretimi Anlayışı, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2), 537-544, 2006.

Kaynar, Reşat, *Atatürkçülük, Atatürkçü Düşünce Atatürk Kültür Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları*, Ankara 1992.

Kaynar, Reşat ve Sakaoğlu Necdet, *Atatürk Düşüncesi (Sorular ve Konferanslar)*, MEB Yayınları, İstanbul 1999.

Kazancı, Osman, *Eğitim Psikolojisi*, Kazancı Hukuk Yayınları, Ankara 1989.

Kocatürk, Utkan, *Atatürkçülük, Atatürk Türk Büyükleri Dizisi:1*, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1987.

Kocatürk, Utkan, *Atatürkçülük, Atatürkçü Düşünce, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları*, Ankara 1992.

Koçer, Hasan, Ali, *Türkiye'de modern eğitimin doğuşu ve gelişimi*, Uzman Yayınları, Ankara 1987.

Köstüklü, Nuri, *Sosyal Bilimler Ve Tarih Öğretimi*, Kuzucular Ofset, Konya 1998.

MEB, *Atatürkçülük 3, Atatürkçü Düşünce Sistemi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2001.

MEB, *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4-5. Sınıflar) Öğretim Programı*, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara 2004.

MEB, *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Programı Ve Kılavuzu*, MEB. Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları, Ankara 2005.

MEB, *İlköğretim Programlarında Atatürkçülük İle İlgili Konular*, MEB. Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları, Ankara 2005.

MEB, *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4-5. Sınıflar) Öğretim Programı Ve Kılavuzu*, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara 2006.

MEB, *İlköğretim sosyal bilgiler dersi (4-7. Sınıflar) taslak ders kitaplarını inceleme, değerlendirme ölçütleri ve puantajı*, Ankara 2011.

Mehmet Kaan, Demir, *İlköğretim Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Derslerinde Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, (Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sınıf öğretmenliği Bilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 2006.

Mehmet, Bozcan, *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde Öğrencilerin Tarih Düşüncesinin Gelişimi*, (Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2002.

Nutuk I, Hazırlayan: Zeynep Korkmaz, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1984.

Oğuz, Doğan, *İlköğretim 5. Sınıf sosyal bilgiler dersi “Bir Ülke Bir Bayrak” Ünitesindeki Kavramların Öğrenilmesinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, (Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana 2007.

Oğuz, Okur, *İlköğretim Okulları 1. Kademe Sosyal Bilgiler Ders Programında Atatürkçülük Konularının Ünitelere Göre Dağılımı ve Hedeflere Ulaşma Derecelerinin İncelenmesi*, (Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde 2000.

Oğuzhan, Karadeniz, *İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Atatürkçülük Konularındaki Kavramların Kazandırılma Düzeyi (Zonguldak*

İli Örneği), (Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2008.

Özbay, Yaşar, *Gelişim Ve Öğrenme Psikolojisi (Kuram-Araştırma- Uygulama)*, 5. baskı, Pegem A Yayınları, Ankara 2004.

Özgen, Bekir, *Atatürkçü Düşünce Ve Atatürkçülük*, Özgen Yayınları, İzmir 1997.

Özkaya, Yücel, *Atatürk ve Halkçılık*, Atatürkçü Düşünce, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1992.

Öztaş, Sezai, *Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi Dersi Ve İnkılap ile İlgili Kavramlar*, Öztaş, S. (Ed.), Kırklareli Üniversitesi Yayınları, Kırklareli 2012.

Öztürk, Cemil ve Dursun, Dilek, *Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programları. Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Pegem Yayınları, Ankara 2005.

Öztürk, Cemil, *Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış*, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2009.

Öztürk, Cemil, *Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış*, 3. Baskı, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2012.

Par, H. Akif, Önen, M. Agah, *Atatürk'ü Anlamak*, Serhat Yayınevi, İstanbul 1981.

Paykoç, Fersun, *Tarih Öğretimi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 1991.

Safran, Mustafa, *Sosyal bilgiler öğretimine bakış*, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2008.

Sarınay, Yusuf, *Atatürk'ün Millet ve Milliyetçilik Anlayışı*, Türk Kültürü Enstitüsü Yayınları, Ankara 1999.

Selçuk, Ziya, *Eğitim Psikolojisi*, Pegem Yayıncılık, Ankara 1996.

Senemoğlu, Nuray, *Gelişim Öğrenme ve öğretim Kuramlardan Uygulamaya*, Özsen Matbaası, Ankara 1998.

Sönmez, Veysel, *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1999.

Sönmez, Veysel, *Dengeli Eğitim*, Anı Yayıncılık, Ankara 2004.

Sözer, Ersan, *Kurumdan Uygulamaya Sosyal Bilimlerin Öğretimi*, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi yayını, Eskişehir 1998.

Şahinler, Menter, *Atatürkçülüğün Kökeni, Etkisi ve Güncelliği*, 3. baskı, Çağdaş Yayınları, İstanbul 1998.

TDK (Türk Dil Kurumu), *TDK Sözlüğü*, Ankara 1981.

Tozlu, Necmettin, *Eğitim Felsefesi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 2003.

Turan, Şerafettin, *Atatürk'ün Düşünce Yapısını Etkileyen Olaylar, Düşünürler, Kitaplar*, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, 16. Dizi, Sayı 45, TTK Basımevi, Ankara 1999.

Turan, Refik, *Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi*, Siyasal Kitabevi, Ankara 1999.

Tünay, Bekir, *Atatürk'ün İnkılâpçılık İlkesi*, Atatürkçü Düşünce, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1992.

Ülgen, Gülten, *Kavram Geliştirme, Uygulama Ve Kuramlar*, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2001.

Ülgen, Gülten, *Kavram Geliştirme (Kuramlar Ve Uygulamalar)*, 4. baskı, Nobel Yayınları, Ankara 2004.

Yalçın, Semih, “Atatürk İlkeleri Ve Atatürkçü Çağdaş Düşünce Yapısı”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 41, Ankara 1998.

Yalçın, Semih ve Güler, Ali, *Atatürk'ün Hayatı-Düşünceleri ve Kişiliği*, Berikan Yayıncılık, Ankara 2000.

Yavuz, Nilay, *İlköğretim Okulu İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Programı. Ders Kitabı İnceleme Kılavuz*, Küçükahmet, L. (Ed.), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2001.

Yavuz, Akbaş, *İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafi Kavramları Anlama Düzeyleri Ve Kavram Yanılguları*, (Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Coğrafya Eğitimi Programı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Trabzon 2002.

Yazıcı, Kubilay, “Sosyal bilgiler ve okuma becerileri”, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 26, Ankara 2006.

Yel, Selma, *Kavram Geliştirme Ve Öğretimi, Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2006.

Yeşil, Rüştü, “Kavram Öğretiminin Eğitim Programlarının Amaçlarına Ulaşmasına Katkısı”, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.1, 2001.

Yeşil, Rüştü, “Kavram Öğretiminin Eğitim Programlarının Amaçlarına Ulaşmasına Katkısı”, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.1, 2002.

Zafer, H. Kömürcü, *İlköğretim 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi Ve Atat rk l k Dersinde Yer Alan Kavramların Kazandırılma Düzeyi*, (Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tarih Eğitimi Bölümü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2002.

EKLER

Ek- 1 Araştırma İzni

Ek- 2 Anket Formu

Ek- 3 Araştırmaya Katılan Okulların Listesi

EK-1

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411/20/1634219
Konu: Araştırma (Ahmet ZAGO)

22/04/2014

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi:a)Trakya Üniversitesinin 08.04.2014 tarih ve 733 sayılı yazısı.
b)MEB. Yen. ve Eğt. Tek. Gn Md. 07.03.2013 tarih ve 316 sayılı 2012/13 nolu genelgesi.
c)Millî Eğitim Araştırma ve Anket Komisyonunun 21.04.2014 tarihli tutanağı.

Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi Ahmet ZAGO'nun "*İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Atatürkçülük Kazanımlarına Dair Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Küçükçekmece İlçe Örneği)*" konulu tezine dair araştırma çalışmasını ekli listedeki okullarda; anket uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının; söz konusu talebi, bilimsel amaç dışında kullanılmaması, veri toplama araçlarının eğitim -öğretimi aksatmayacak şekilde katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Dr. Muammer YILDIZ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
22/04/2014

Yusuf Ziya KARACA EV
Vali a.
Vali Yardımcısı

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. Evrak teyidi <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 33fe-7ea4-38df-9c0c-71be kodu ile yapılabilir.

İ Millî Eğitim Müdürlüğü D/Blok Bab-1 Ali Cad. No:13 Çağaloğlu
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

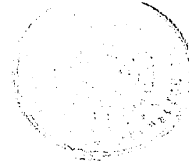
EK-2

ANKET FORMU

Aşağıda 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi Atatürkçülük kazanımlarına dair düşüncelerinizi öğrenmek için hazırlanmış ifadeler bulunmaktadır. Bunların hiç birinin kesin doğru ya da yanlış yanıtı yoktur. Önemli olan sizin ifadeler ile ilgili gerçek duygu ve düşüncelerinizi belirtmenizdir. Atatürkçülük kazanımlarına yönelik ifadeler ile her ifadenin karşısında “**Tamamen Katılıyorum**”, “**Katılıyorum**”, “**Kararsızım**”, “**Katılmıyorum**” ve “**Hiç Katılmıyorum**” olarak beş seçenek yer almaktadır. Lütfen ifadeleri dikkatli okuyarak kendinize uygun seçeneği “X” işareti koyarak işaretleyiniz. Her ifade için yalnızca bir seçeneği işaretleyiniz. Lütfen ifadelerin seçeneklerini bos bırakmayınız. Cevaplama sırasında göstereceğiniz özen ve yardımlarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

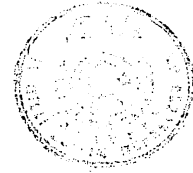
Cinsiyetiniz	E ()	K ()	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
Meslekteki Kıdeminiz: 1-5 () 5-10 () 10'dan Fazla ()							
Eğitim Düzeyiniz: Ön Lisans () Lisans () Yüksek Lisans () Doktora ()							
1-İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler programında Atatürkçülük kazanımları yeterli düzeydedir.							
2-Atatürkçülük kazanımları düzenlenirken öğrencilerin bilişsel-duyuşsal becerileri dikkate alınmıştır.							
3-Atatürkçülük kazanımları öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları (merak, motivasyon ve gelişim özellikleri) doğrultusunda oluşturulmuştur.							
4-Atatürkçülük kazanımları milli kimlik, milli hedef kazandırmada bilgi ve becerileri arttıracak niteliklere sahiptir.							
5-Atatürkçülük kazanımları toplumsal yaşama ve çağın gereksinimlerine uygun, güncel olaylarla bağlantılıdır.							
6-Atatürkçülük kazanımlarının 4. sınıf ders kitabında ünitelere dağılımı orantılıdır.							
7-Atatürkçülük kazanımlarının öğretilmesinde ders kitabı görsel açıdan (resim-istatikselsel bilgi vd.) yeterli düzeydedir.							
8-Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabı hazır bulunmuşluk seviyesine uygundur.							
9-Atatürkçülük kazanımlarının öğretilmesinde ders kitabı içerdiği metinler itibarıyla düşünmeye ve araştırma yapmaya yöneliktir.							
10-Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabında akıcı-anlaşılır ve açık bir dil kullanılmıştır.							
11-Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde ders kitabı gereksiz ayrıntılardan ve motivasyonu düşürecek etkilerden uzaktır.							
12-Atatürkçülük kazanımlarının öğretimi için sosyal bilgiler dersine giren öğretmenlerde hizmet içi eğitime ihtiyaç vardır.							

13-Sosyal bilgiler dersi içinde Atatürkçülük kazanımlarının öğretimi için mevcut ders saati (3 saat) yeterli değildir.							
14-Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde sosyal bilgiler öğretmenleri yeterli oranda bilgi sahibi değildir.							
15-Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde sınıf öğretmenleri çalışmalarını diğer branş öğretmenleri ile ortaklaşa yürütmelidir.							
16-Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde öğrenci merkezli öğretim yöntemleri temel alınmalıdır.							
17-Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde okullar kullanılacak araç-gereç bakımından yeterli donanıma sahip değildir.							
18-Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde gözlem gezilerine(Atatürk evleri, müze, vb..) sıkça yer verilmelidir.							
19-Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde araç-gereç olarak ders kitabı yeterlidir.							
20-Atatürkçülük kazanımlarının öğretiminde öğretim süreci film-belgesel cd gibi görsellerle desteklenmelidir.							
21-Atatürkçülük konularının öğretiminde hikâye-anekdot-şiiir gibi edebi ürünlerden faydalanılmalıdır.							
22-Atatürkçülük kazanımları günlük hayatta öğrencilerin kullanacağı şekilde düzenlenmemiştir.							
23-Atatürkçülük kazanımlarının sayısı ve niteliği artırılarak programda yeni düzenlemelere gidilmelidir.							

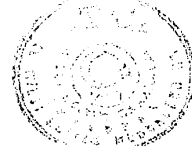

EK-3**UYGULAMA OKULLARI LİSTESİ**

- 1- 700 YIL OSMANGAZİ İLKOKULU
- 2- AKŞEMSETTİN İLKOKULU
- 3- ALAATTİN KEYKUBAT İLKOKULU
- 4- ALTINŞEHİR İLKOKULU
- 5- ARİF NİHAT ASYA İLKOKULU
- 6- BEHİYE - SELİM PARS İLKOKULU
- 7- BEZİRHANBAHÇE İLKOKULU
- 8- BÜYÜK HALKALI İLKOKULU
- 9- DR HULUSİ BEHÇET İLKOKULU
- 10- DR İFFET ONUR İLKOKULU
- 11- GOKTURK İLKOKULU
- 12- GÜLTEPE İLKOKULU
- 13- HALİDE EDİP ADIVAR İLKOKULU
- 14- HALKALI CUMHURİYET İLKOKULU
- 15- HALKALI DOĞA İLKOKULU
- 16- HAYRİYE GÖK İLKOKULU
- 17- İKİTELLİ İLKOKULU
- 18- İTO KANARYA İLKOKULU
- 19- KANARYA İLKOKULU
- 20- KAYA SEBATİ TUNCAY İLKOKULU
- 21- KOÇATEPE İLKOKULU
- 22- KÜÇÜKÇEKMECE İLKOKULU
- 23- MAREŞAL FEVZİ ÇAKMAK İLKOKULU
- 24- MEHMET AKİF ERSOY İLKOKULU
- 25- MİMAR SİNAN İLKOKULU
- 26- MUNİS FAİK OZANSOY İLKOKULU
- 27- MUSTAFA ERAVUTMUŞ İLKOKULU
- 28- MUSTAFA KEMAL PAŞA İLKOKULU
- 29- MUSTAFA PARS İLKOKULU
- 30- NASRETTİN HOCA İLKOKULU
- 31- ORHAN SARAL İLKOKULU
- 32- OSMAN ZEKİ ÜNGÖR İLKOKULU
- 33- ÖĞRETMEN YUSUF KARDEŞ İLKOKULU
- 34- PENYELÜKS HASAN GÜREL İLKOKULU
- 35- REMZİ YURTSEVER İLKOKULU
- 36- SEFAKÖY 100 YIL İLKOKULU
- 37- SÖĞÜTLÜÇEŞME İLKOKULU
- 38- SULTAN MURAT İLKOKULU
- 39- ŞEHİT BİNBAŞI BEDİR KARABIYIK İLKOKULU
- 40- ŞEHİT ER MÜSLÜMZENGİN İLKOKULU

- 41- TAHSİN BANGUOĞLU İLKOKULU
- 42- TAŞTEPE İLKOKULU
- 43- TAYFUR SÖKMEN İLKOKULU
- 44- TOKİ ERTUĞRUL GAZİ İLKOKULU
- 45- TOKİ İLKOKULU
- 46- TOKİ ŞEHİT EFKAN KIRAN İLKOKULU
- 47- TOKİ ŞEHİT ER YILMAZ ÖZDEMİR İLKOKULU
- 48- TÛCCAR VE SANAYİCİLER DERNEĞİ İLKOKULU
- 49- YENİMAHALE İLKOKULU
- 50- YEŞİLYUVA İLKOKULU
- 51- YUNUS EMRE İLKOKULU
- 52- ZÛHTÛ ŞENYUVA İLKOKULU

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER:

Adı Soyadı: Ahmet ZOGO

Doğum Yeri ve Yılı: EDİRNE - 18.01.1986

e-mail: Ahmet_zogo@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU:

İlköğretim: Büyükgerdelli Köyü İlköğretim Okulu

Lise: Edirne İlhami Ertem Lisesi

Lisans: Trakya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,

Sınıf Öğretmenliği Bölümü (2005-2009)

Yüksek Lisans: Trakya Üniversitesi, İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf

Öğretmenliği Bilim Dalı (2009-.....)

MESLEKİ DENEYİM:

Ağrı : Doğubayazıt, Bardaklı Köyü İlköğretim Okulu,

Sınıf Öğretmenliği, 2010-2012

İstanbul : Küçükçekmece, Taştepe Ortaokulu, Özel Eğitim Öğretmenliği, 2012-2013

İstanbul: Küçükçekmece, Kocatepe İlkokulu, Sınıf Öğretmenliği, 2013-

YABANCI DİL

İngilizce